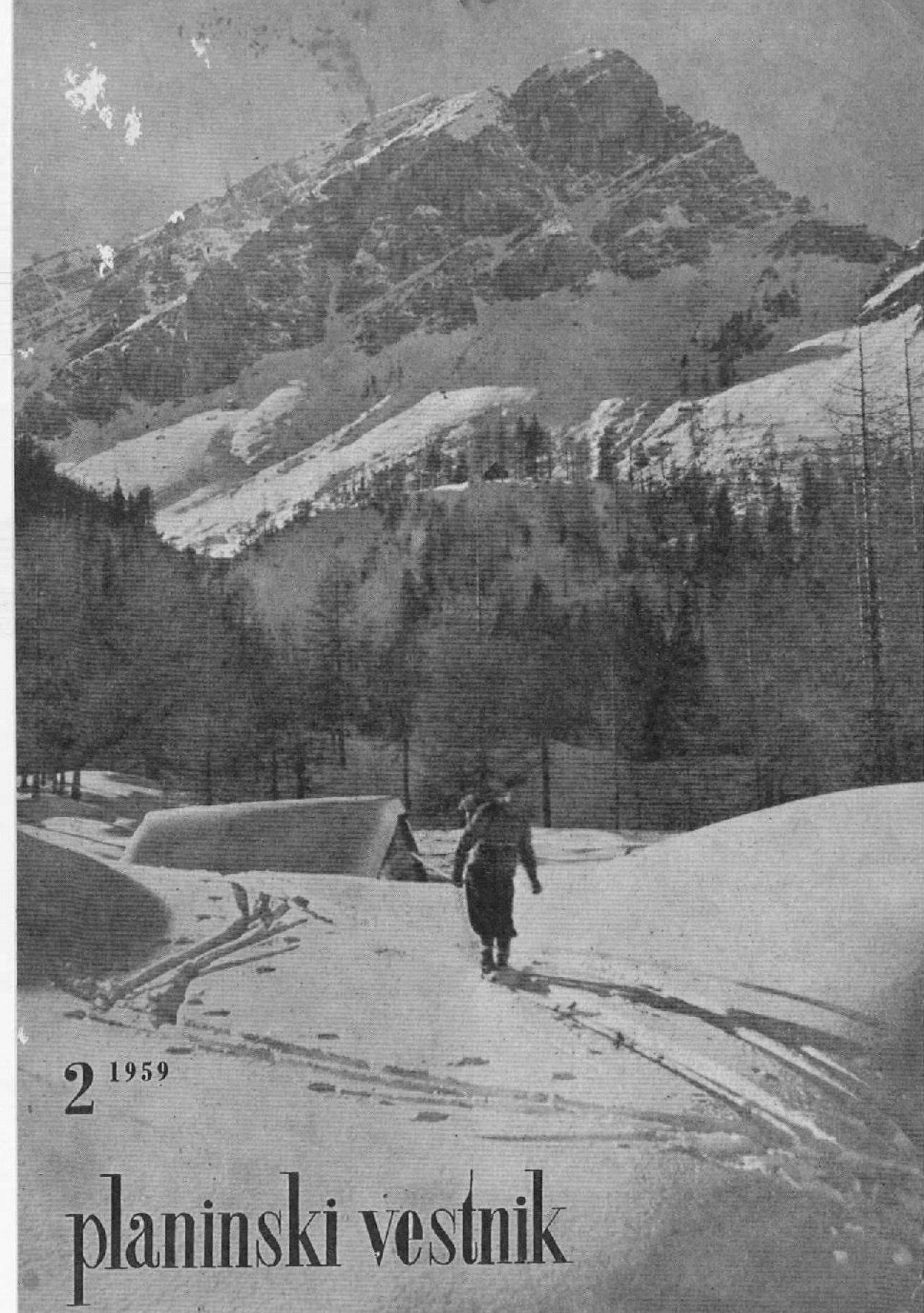

2 1959

planinski vestnik

Saturnus

Tovarna kovinske embalaže — Ljubljana

Moste, ob železnici 16

Tel. 30-353, 30-354 — Žiro račun pri NB $\frac{600-11}{1-601}$

Brzjav: Saturnus Ljubljana

PROIZVAJA:

Raznovrstno pločevinasto embalažo za prehranbeno, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine.

Artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje, igrače, razpršilce itd.

Dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke, zgoščevalke, avtoogledala, žaromete, zvonce in zgoščevalke za bicikle.

Elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje,

Litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice.

VSEBINA:

V NOVO DOBO	
Pavel Kunaver	49
O SODEBI JANKA BLAŽEJA V »KNJIZICI O JUGU NA ROB«	
Zorko Jeltnič	52
OZEBNIKI OKROG JALOVCA	
Ing. Stanko Dimnik	57
ISTRSKI RAZGLEDI	
Rudo Goljak	65
SE NEKAJ ZANIMIVOSTI S KOČEV-SKEGA KRAŠKEGA SVETA	
Dušan Novak	70
NA OSOJŠČICO OD STRANI	
Ivan Mike	73
SOLČAVSKE ZGODBE	
Jože Vršnik	76
MLADI PIŠEJO	78
IZ PLANINSKE LITERATURE	79
RAZGLED PO SVETU	84
DRUSTVENE NOVICE	91
IZ OBČNIH ZBOROV	95
NASLOVNA STRAN:	
Vrščil pozimi — Foto Močnik Franc	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto — po potrebi v snopcih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Oreš, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovna ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moskrlec« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.—) / Tekoči račun revije pri Komunalnii banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

...a srečen ni, kdor srečo uživa sam!

Gregorčič

Nevzdržno gre čas z nami naprej. In prav tako, kakor je tehnika zajela doline, tako prodira tudi v naše gore. Kar se je zgodilo v drugih državah že prej, se dogaja sedaj v naših gorah. Preko Vršiča drži moderna alpska cesta. V notranjost Zapodna prav v dno veličastne krnice pod Bovškim Grintavcem bodo speljali cesto. V veličastni cirk pod samim Triglavom v Zadnjici prideš že lahko z avtom, tako tudi v Lepenjo, in drugam. Smuškim vzpenjačam so se pridružile vzpenjače na Pohorje in na Krvavec. Nove se snujejo. Presenečen sem na vrhu Razorja letos iz globine zaslišal glas avtomobila. Samota, ki jo še bivši angleški minister in alpinist Amery hvali, da na vrhove naših gora še ne seže glas avtomobilskega trobila, je izginila. Saj celo pod sam Mangrtov vrh pripelje autobus. Stari planinci klonejo glave pri teh dogajanjih in nekateri so se celo odpovedali gorohodstvu zaradi tega, drugi pa tarnajo in godrnjajo, ker prihajajo »nepoklicani« v »njihove« gore.

Tudi jaz spadam med tiste, ki posebno intenzivno doživljajo izpremembe v naših gorah, saj je rojstvo mojega gorohodstva že malone šestdeset let staro, in pred petdesetimi leti sem bil med redkimi, ki smo začeli hoditi v gore tudi jeseni, pozimi in pomladi, brez ozira, če so bile takrat redke majhne in preproste planinske koč izven sezone, t. j. od 15. septembra do začetka julija, zaprte. Tudi takrat smo »veleturisti«, kakor smo se imenovali, hudo godrnjali in zabavljali — toda v drugem smislu. Deloma smo zrli na sezonske turiste z nekakim prezirom, posebno pa smo pomilovali široke množice, ki so poznale v prostem času zabavo v zakajenih kavarnah, gostilnah, na veselicah in drugod, vsa veličastna gorska narava pa je samevala in človeštvu ni koristila. In takrat smo nekateri že dvignili svoj glas in pričeli vabiti ljudi, posebno mladino, v gore in to v vsakem letnem času.

V polstoletju pa se je v gorah mnogo izpremenilo. Namesto par sto sreč-nežev užije mogočnost razgleda s Triglava danes vsako leto na desettisoče ljudi. Na zasnežene poljane Velike planine in Krvavca, kamor se nas je pred drugo svetovno vojno povzpelo okoli sedem ljudi po nekaterikrat pozimi, hodijo smučat tisoči mladine in tudi mnogo že starejših ljudi. Jalovec, Razor, Škrlatica — vsi ti prelepi vrhovi, ki so samotno tisočletja strmeli v gorenjsko nebo, služijo danes množicam za užitek, ki ostane vsakomur nepozaben vse življenje. Z redkimi izjemami se večina gorohodcev vrača na svoje delo v pisarne in tovarne, da, celo na dolinska polja, osrečenih in prepričanih, da jim naše lepe gore dajejo novih moči in mnogo nenadomestljivih užitkov in sreče.

Kdor priznava goram, da morejo s svojo lepoto, mogočnostjo, s svojim mirom in vsemi prirodnimi pojavi ugodno in vzgojno vplivati na človeka, mora želeti, da bi bile deležne takega vpliva čim širše množice. Da so tega potrebne, ne more nikdo tajiti, ko je čas tako nemiren in v zraku toliko negotovosti, velika gorska priroda s svojim mirom in mogočnostjo pa zagotovilo, da je premnogo človeškega udejstvovanja malenkostnega, minljivega in večkrat celo škodljivega. Torej, kar dvigne človeka, čim več ljudi v lepšo, bolj zdravo in pomirjujočo okolico, je koristno.

To pa so prav vzpenjače, ki morejo v kratkem času tisočem omogočiti, da se povzpno na razgleden vrh, v izredno lepo gorsko pokrajino, na visoko ležeče, sicer le po velikem trudu dostopne snežne poljane. Razlika med nekdanj in sedaj je ogromna — prej je posameznik užival take dobrote velike narave — sedaj je deležna množica vseh teh dobrot. Kdor se temu brezobzirno upira, ta je podoben človeku, ki je proti temu, da množice v gledališču in v koncertnih dvoranah občudujejo in uživajo velika dela pesnikov in skladateljev ter hoče vse imeti le sam zase.

Premnoge ljudi, nekdanje gorohodce, sta ne samo starost, ampak tudi bolezn in druge nezgode onesposobile, da bi se še na svojih nogah dvignili v višave, kamor jih žene še vedno neutešljiva želja in še vedno mlado srce. Žičnice jih bodo popeljale še v pozni starosti v bližino vrhov, kjer so nekoč zdravi in mladi uživali srečo. Še vedno so mi v spominu sivi starčki in starke, ki so le še drsali z nogami po tleh, pa so s široko odprtimi očmi gledali veličastno panoramo s konca gorske železnice nad Mer de Glace ali z Bellevueja nasproti A. de Bionnassay ali vrhu vzpenjače nad Le Praz s pogledom na celotno skupino Mont Blanca! Tehnika je premagala starost in osladila neštetim ljudem zadnje dneve življenja, medtem ko so bili prej neusmiljeno obsojeni na življenje v meglenih dolinah.

Mnoge žičnice silno okrajšajo in olajšajo pot do odročnih, zato pa tem lepših krajev. V najkrajšem času in še spočit se lahko dvigneš n. pr. malone na vrh Kravca. Tam okoli se šele začne priroda, velik, izredno lep prirodni park. Bližina, t. j. cvetice, viharniki, rušje in skalovje se kosa z daljavo, z velikim vencem gora bližnjih Kamniških planin, Karavank in daljnih Julijskih Alp. Namesto par minut ali kratke ure lahko presediš na enem ali drugem kraju tega parka dolge ure, saj bo tudi navzdol grede, tam, kjer tudi sicer nisi več peš užival, tehnika pomagala, da boš manj utrujen prišel domov in na delo.

Posebno pomembna pa je vzpenjača pozimi, ko je dostop v gore mogoč le krepkim ljudem, saj so pota težavnejša in daljša in je zaradi kratkih dni le malo časa na razpolago! Še in še bi lahko naštevali dobre strani vzpenjač, kajti kljub njim bo ostalo še premnogo gorskega sveta na razpolago tistim, ki iščejo samoto in težko dostopne kraje.

Čas pa je, da se ozremo tudi na škodo, ki jo začasno povzročajo vzpenjače. Ena izmed glavnih dobrot, ki jo je potreben delovni človek, je tisti veličastni mir, ki te obda, ko si zapustil dolinski ropot. Nemo nas zro veliki vrhovi, čudovito oblikovani viharniki, prelepe planinske cvetice, razdrapane skale in tiho se preliiva svetloba preko planinskih pašnikov, pozimi pa preko valovitih zasneženih bregov. Prav ta tišina, povezana z lepoto vedno se izpreminjajočih prizorov, ko se dvigamo in spuščamo preko vrhov, je tista velika dobrota, ki jo vsak človek tako ceni in ki ga tako ozdravi od vsega slabega, kar mu je naklonilo nemirno življenje v dolini. Priznajmo pa, da so pri nas žičnice prav ta veliki mir, potreben delovnemu človeku, da bi ga pomiril, ozdravil in vrnil močnejšega delu, pregnale! Kdor nepozorno gleda množice, ki izstopajo iz vzpenjač in se razlivajo po gorskem pobočju, mora vzklikniti: Množice se mi smilijo! S seboj prinašajo vik in krik in izganjajo iz svoje okolice prav tisto, kar naj bi jim največ koristilo in od česar bi imeli največ užitka. Zanimivo je dejstvo, da v glasni družbi tudi od razgleda nimaš mnogo! Kakor da bi se krik in vik izpremenil v meglo in uničil vso lepoto. Morda zato, ker je razgled sestavljen iz samih tihih objektov, negibnih gora, mehkih, v daljavo se izgublajočih grebenov, in tihega, neskončnega neba!

Prav tako strašno škodo pa povzroča nezmernost ljudi, ki mislijo, da so planinske cvetice zrastle samo zanje in da morajo na vsak način z njimi v dolino! Krog opustošenja planinskega cvetja se prav v okolici žičnic vedno bolj širi. Zanimivo je zato dejstvo, da so se nekateri, ki nimajo občutka za veliko gorsko prirodo, pač pa tem več za manjšo — po velikosti — lepoto cvetic, vprašali v takem od množice opustošenem območju, kaj je sploh lepega v gorah, ker niso videli niti planinke niti gričevnika niti velikega svišča.

In snaga! S stotinami in tisoči novih obiskovalcev prihaja v nahrbtnikih masten papir, jajčne lupine, konzervne skatle, za grmi pa še druga nezakopana nesnaga! Množice se mi smilijo! Iz planinskega raja odhajajo neutešene, premalo obdarjene, nevedne, kakor so prišle!

Pomagaajte! Rešite gorsko prirodo! Dajte ljudem gore v vsej resnični lepoti! Vzgaajajte jih! Ne osrečujeta človeka samo vino in jed. Omejite prodajo alkoholnih pijač v kočah! Kdor prireja skupinske izlete, naj dodeli skupini tudi vodjo, ki bo že pred odhodom opozoril, da je uničevanje planinske flore njim in skupnosti v škodo. Saj je vse od vseh, ne od posameznika! Da si z vinom in krikom ne bodo utežili telesnih in duševnih potreb, pač pa uničili sebi in drugim najlepše, kar jim more dati planinska priroda! Vsa okolica vzpenjače, posebno na njenem gornjem koncu, naj se proglasi za naravni park, v katerem naj bi bilo strogo prepovedano in po direktnih čuvajih rez prepovedano trgati tudi posamezne cvetice! Že na začetku žičnice naj bi hile pritrjene table s primernimi opozorili. Ob izhodu iz nje, na vrhnjem koncu pa naj bi posebna velika tabla opozarjala obiskovalce gore:

Vstopaš v gorsko prirodo, ki je bila do sedaj nepokvarjena. V njej si samo gost. Kar najdeš v njej, mir, cvetice, živali, so last vsega naroda, ne samo tvoje. Zato tiho uživaj vse, kar se ti nudi v gorskih višavah. Ne odnašaj cvetic, ki so živa bitja kakor ti! Občuduj jih, ker žive trše življenje kakor ti!

Posebna tabla naj bi pri začetku in koncu vzpenjače svarila, da bodo pri odhodu z vrha odvzete vse cvetice! Tisti, ki imajo denarno korist od vzpenjače, naj bi toliko žrtvovali, da bi posebna straža resnično mirno odvzela vse cvetice nepokornežem. Malo bi bilo hrupa, mnogo pa koristi, ker bi se narava zopet popravila in povsod bi cvetice zopet okrasile skale in planinske trate. V malem in velikem bi gore vsakemu dostopnemu človeku dale zopet polno mero lepote in sreče, in žičnice, ki bi vodile množice v tako prirodo, bi dobile velik vzgojni in socialni pomen. Posebno pa bi bilo treba proglasiti vso Kravško skupino tja do grebenov nad Kokrskim sedlom, Kamniško Bistrico in Kokrsko dolino za prirodni park. Zaščitena velika priroda bi osrečevala in vzgajala velike množice, ki jih bo v te višine pripeljala vzpenjača.

O sodbi Janka Blažaja v »Knjižici o Jugu na rob«

ZORKO JELINCIC

Volja je bila ena najvažnejših prvin Jugove duševnosti. Zato je razumljivo, da je nanjo že zgodaj obrnil mnogo svoje pozornosti in kasneje sistematičnega študija ter udejstvovanja. Nekoliko uvedenemu je to naravno, saj je volja prvi pogoj in eden najvažnejših činiteljev za človekovo etičnost, ki je bila v sredini Jugovega študija. Temeljito je zato poznal važnost njene vloge v življenju poedinca, raznih skupnosti, narodov, in še davno ne samo nekako ad hoc, po naključju ali le mimogrede, n. pr. kot Primorec z lastnimi težkimi problemi. Zato zveni v citiranem članku nekoliko po časopisnem članku, kot še na kakem mestu, ko je govora o »kultu« volje.

Podobno pojmovno zmedo je vnesel članekar s svojimi izvajanja o Jugovi etičnosti. S pripovedovalno pozo stvar predstavi nekako takole (str. 242 spodaj): »Dr. Veber in Jugovi prijatelji so po njegovi smrti čutili, da mu morajo dati neko oznako in zato so mu prilepili etiketo »etični reformator«. Ali pa na str. 244 zgoraj: »... danes težko razumemo vnemo, s katero so hoteli dr. Veber in njegova šola... prikazati Slovencem Juga kot genija in etičnega reformatorja.« Kakor da bi šlo za premišljeno in skrbno pripravljeno inscenacijo, nekako zaroto s točno določenim ciljem proti nič hudega sluteči slovenski kulturni javnosti, in ne za zaključke iz stvarnega študija Jugovega življenja in njegove literarne zapuščine! Toda iz vsega tega sledi za samega avtorja dokaz, s kako malo resne psihološke in zgodovinsko-znanstvene priprave za objektivno podoživetje in študij neke zgodovinske dobe in dane duhovnosti se je bil lotil naloge, v kateri je hotel izreči tehtno in uničevalno sodbo.

Pa pustimo ob strani citiranje negativnih sodb o tem, ali je bil Jug genij ali ne, posebno, ko je ta še stvarno tako malo ocenjen. Naj o tem sodijo oni, ki bodo imeli potrebne pogoje za temeljit študij vsega Jugovega, predvsem filozofskega dela. In navsezadnje so naslovi, oznake nekaj čisto postranskega, nebitvenega. Oglejmo si le mimogrede le njegovo sodbo oz. citacijo kot utemeljitev, da Jug ni bil reformator (na str. 242 spodaj): »Reformator organsko raste sam v sebi, vpliva na svojo okolico in končno na ves narod, Jug pa se je uklanjal in ravnal po nekih zunanjih normah. Bil je asket, ki je delal nasilje nad samim seboj, nad svojim telesom in nad svojo duševnostjo ter končno tudi nad svojo okolico...« Niti namiga ni v tej sumarni sodbi, kakršne so bile te »zunanje norme«.

Tendenčna samovoljnost te trditve je otipljiva vsakomur, ki je le približno sledil silnemu Jugovemu duhovnemu in etičnemu razvoju, ki ga je dosegel v intenzivnem in miselnem izrednem samostojnem študiju, s katerim je zavzel vedno bolj svojska in kritična stališča nasproti tezam svojega učitelja in drugih filozofskih avtorjev. Njegova nenavadna etična rast v trdi borbi proti svojemu okolju in razmeram, težavam v stenah in smrtnih nevarnostih, za lastno duhovno podobo, — to je še najsilneje presenečalo sodobnike in poznavalce ter jih potem navdihovalo tudi k literarnim obdelavam. Od kod naj bi tedaj bile one skrivnostne »zunanje norme«, ki naj bi prišepetavale svoja navodila samotnemu plezalcu v stenah ali v brezkončnem dnevnem in nočnem študiju, in končno odločnemu presojevalcu življenja in ljudi v silnih duhovnih borbah modernega iskalca?

Temperamentna, toda delno brez smisla je utemeljitev Jugovega asketstva, kakor smo jo zgoraj navajali. Nujne odločitve med neprestanimi dilemami, ki

jih prinaša napeto življenje bodisi v svojem bolj senzualno-instinktivnem doživljanju bodisi med bolj duhovnimi pobudami, ter Jugovo odločno sprejemanje načelnih odločitev po svojih znanstvenih spoznavanjih, so Blažaju »nasilja« take ali take vrste. Koliko je znanstvenikov, umetnikov, javnih delavcev, krepkih delavcev in ustvarjalcev, ki se morajo odločiti za žrtve in odrekanja, kratko za »nasilja« najrazličnejših vrst na sebi, da morejo dati človeštvu, kar želijo!

Dr. Juga lahko sodimo kot iskalca in človeka z bolj ali manj romantičnimi prizvoki, takega, ki ima na sebi nekaj faustovskega ali del Goethejevega Wertherja, vendar ga ne moremo strpati kratko malo v kalup »asketa« srednjeveškega navdiha ali le romantika pred poldrugim stoletjem, saj je bil v jedru skozi in skozi pozitivist. Kot načelen pozitivist je imel dr. Jug n. pr. že davno svoje kritično stališče tudi nasproti svojemu učitelju dr. Vebru. Tako se n. pr. niti kasneje ni hotel baviti z aprioristično matematiko, saj si je bil že takoj spočetka na univerzi izbral kot drugi predmet naravoslovje, biologijo. Odtod izvira tudi navdih za njegove filozofske teze n. pr. v doktorski disertaciji, kjer je poskušal uvesti in obdelati novo raziskovalno metodo, tzv. logično vzročnost (kot znano, je vzročnost osnovni odnos, razvojni način v naravoslovju, v fizičnem izkustvenem svetu) v razvojni plati človeške duševnosti.

Višek neznanstvene samovoljnosti pa je naslednja trditev (na str. 242 spodaj): »Etično pravilno, torej v nasprotju z zlim, je po današnjem pojmovanju to, kar stori posameznik koristnega za družbo v nasprotju s svojimi koristmi. Jug ni stal na tem stališču in v svojem času tudi ni mogel; kaj takega pričakovati od njega bi bil anahronizem.«

Odkar se je Jug odločil za znanstveno delo, je sleherni napor usmeril v znanstveno raziskovanje ter etično rast do skrajne doslednosti in možnosti, do tvoganja najvišjega, lastnega življenja v vsakem trenutku. Kajpak znanost za družbo ni nič koristnega in delo za znanost je — navadna sebičnost? Jug naj bi torej bil, po taki Blažejevi logiki — navaden sebičnež in koristolovec, nesposoben za vsako žrtev! In bi bil anahronizem, če bi bil kaj drugega v oni dobi? Kakšen magični zgodovinski dogodek naj bi bil, po člankarjevem mnenju, čez noč presnoval naše človeštvo do zadnjega ostanka in poedinca v tako nesebično, etično družbo? Po kakšni sociologiji — vsekakor absolutno aprioristični in dogmatični — bi bil komaj mogoč kak anahronistični primer, ki bi bil izjema? A niti take izjeme Blažej ne vzame v poštev, niti toliko, da bi poskušal analizirati, ako bi n. pr. v Jugovem ne našel elementov za tak primer. Ali pa obratno, da bi s stvarnim izvajanjem poskušal dokazati, da Jug »ante litteram« ni bil sposoben niti pripravljen, da stori kaj koristnega za družbo. Ali pa člankar predpostavlja, da čitatelji nimajo pojma o empiričnem značaju sociologije, ki obravnava le povprečno prevladujoče ali pomembne pojave v človeški družbi, ker bi bil sicer protisloven vsak razvoj družbe. Kajti le v popolnoma statični družbi si lahko zamišljamo take brezpomembne »anahronizme«, iz katerih je nemogoč prehod, po zgodovinski dialektiki, iz enega družbenega štadija n. pr. iz teze v antitezo.

Videz nekake utemeljitve bi taka izvajanja imela v Jugovem — »ničejanstvu«.

Avtor članka piše na str. 243 takole: »Pičlih šest let od konca svetovne vojne do Jugove smrti v poletju 1924 nam je ustvarilo Juga... Jug se je oprl nase, na svojo moč in na svojo voljo, ker se je zavedal, da ne sme biti šibak, če se hoče obdržati na površju. Na silo je treba odgovoriti s silo in, kdor hoče zmagati, mora biti močnejši kot njegov nasprotnik. Ta povojna leta so leta skrajnega subjektivizma, leta Nietzschejeva nadčloveka pri nas, leta

»titanstva«, kot to imenuje dr. Bartol. V Jugovih delih zasledimo kult osebnosti, močna volja je postavljena na oltar, ljudje pa so le drhal, zverjad, tepci, bebci, vlačugarji, pijanci ter tropa nečistnikov in požeruhov. Jug je v nekem prepisu v seminarju odločno zanikal, da bi bil ničejanec, in je trdil celo, da nikoli ni bral Nietzschejevih spisov (kar pa je za študenta filozofije skoraj neverjetno), toda »Nietzsche je bil v zraku«, pravi dr. Bartol...«

V neki splošni meri ta analiza dobe drži, toda zaključki oz. aplikacija na individualni primer dr. Juga pa v veliki meri ne, kakor je metodično apriorna dedukcija v sociologiji nedovoljena na podin primer oz. povprečno, empirično, ker so individualne okoliščine lahko različne. Točna n. pr. ni ugotovitev, da nam je prvih šest let po vojni dalo Juga. Kakor je najbolj razvidno iz Jugovega dnevnika, žal neizdanega — a mnogo iz njega že citirano — je ta doba precej daljša in se je začela z vstopom Italije v vojno, odkar je na domu v Solkanu začel preživljati strahote vojne, fronte in begunstva, in še vojaško dobo med vojno. Vse to je skovalo že zelo zgodaj iz njega resnega in skoro zrelega človeka, kot to dokazuje ona znana šolska naloga »Slovo od srednje šole«. Vse to pretežno življenje, pogosto med življenjem in smrtjo, z neprestanimi trdimi življenjskimi razpotji in dvomi so iz njega ustvarili zelo samostojno, odločno in v etične probleme zamišljeno osebnost.

Že dolga leta sem je postal banalen »luogo comune«, udobna navada, poimenovati, po okusu, ničejanstvo vse, kar ima morda tudi le neko daljno podobnost z njim ali celo to ne. In to največkrat z zoprnim priokusom, ki ga je zapustilo nacistično in fašistično izkoriščanje Nietzschejevega dela v zločinske namene. In v ta kalup hoče Blažej strpati tudi Juga, če treba tudi po sili. Če je Jug sam o sebi zanikal, da bi bil ničejanec in celo, da ni čital Nietzscheja, mu tega Blažej ne veruje. S kakšno utemeljitvijo? Ali mu more le v kakem primeru očitati kak primer — laži, kar mu tu le iz potrebe teze podtakne. Tudi približno citiranje dr. Bartola ni tak dokaz, ker titanstvo ni isto kot ničejanstvo.

Poznam Jugovo poštenost in resnicoljubnost, zato ne dvomim v njegovo izjavo. V dobi po njegovi odločitvi, da se posveti znanosti, je počistil iz svoje knjižnice vsa dela avtorjev, ki jih je štel nekoliko zafrkljivo za »literato«, namreč poljudno pisana znanstvena dela ali bolje, pisana z literarnim zanosom. Seveda s tem niso mišljena pesniška prozna dela čisto umetniškega značaja. Takrat sva bila že dobra znanca in mi je takrat dal več takih del, n. pr. Amerikanca Emersona, Nemca Rathenaua in celo nekaj Maeterlincka itd. Med temi ni bilo nobenega Nietzschejevega dela. Kolikor vem, ni takrat nikomur drugemu dal kake take knjige niti pozneje, po njegovi smrti, ob pregledovanju njegove osebne knjižnice nisem v njej našel nič Nietzschejevega ali kake razprave o njem.

V podobno vrsto člankarjevih trditev moram šteti tudi zgoraj citirano trditev o domnevnem Jugovem naziranju: »Na silo je treba odgovoriti s silo...« Kje je to našel? Tako trditev bi moral stvarno dokazati s citiranjem dejstev iz Jugovega življenja ali dela. Ne poznam prav nobenega mesta, iz katerega bi se dalo sklepati na njegovo apologijo silc. Njegove »zmage« so bile moralnega, duhovnega značaja.

Čudno se mi zdi, da se ni nikdo, mimo teh splošnih razmotrivanj o ničejanstvu dobe, točneje lotil Jugovega individualnega »primerja«.

V svoji življenjski dobi po 1915. letu pa do takrat, ko se je lotil znanstvenega dela, je Jug resno mislil in delal na literarnem področju. Njegovo čtivo, duhovnost in delo, je poleg ruskih piscev, posebno Tolstoj, čisto obvladal — Cankar. V njegovem večkrat omenjenem dnevniku je ves duh in slog Cankarjev. Še ono njegovo zadnje, tolikokrat navedeno poslovilno pismo

od dekleta, iz katerega je tudi Blažej povzel ono Jugovo ocenjevanje družbe, — citirano sicer na njemu lasten način — je še vedno v veliki meri cankarjansko. V kolikor je namreč ustrezalo Jugovemu etičnemu zrenju na svet, seveda v skladu z njegovo življenjsko izkušnjo in teoretičnim etičnim dognatkom. Le Jugova volja povsod močnejše proseva ter v močnejši meri njegov pesimizem.

Ne poznam Nietscheja, niti s čitanjem njegovega »Also sprach Zarathustra« nisem bil prišel nekoč daleč. Mislim pa, da bi bilo dobro za pravilno in točno oceno Jugove osebnosti, da bi se kdo tega študija temeljito lotil. Vendar že približna uporaba obdelav, posobno Nietschejevega dela »Jenseits von Gut und Böse« (= onstran dobrega in zlega), t. j. onstran, izven etičnega odnosa, bi pomenilo Nietschejevo zanikanje etičnega odnosa sploh. Medtem ko je Jug postavil etičnost prav v temelj in v središče svojega življenjskega dela in študija. To prav temeljno in osrednjo razliko — oz. istovetnost, po Blažejevem mnenju — med Jugom in ničejanstvom morajo zagovorniki Jugovega »ničejanstva« stvarno prikazati s popolnim znanstvenim poznanjem dr. Juge in njegovega dela ter po strokovnem poznanju Nietscheja. Do takrat pa, mislim, so trditve o njegovem ničejanstvu neosnovane, zelo splošne in tendenčne.

S tem je zelo v tesni zvezi »kult osebnosti«, ki ga je člankar natovoril Jugu ali jugovcem na več mestih, in če sem prav razumel, z nekim priokusom in spominom na žalostne izkušnje iz polemik in borb na političnem področju v zadnjem desetletju.

V naziranju o kakršnem koli kultu se pač strinjam z Blažejem. Vsak kult je poniževanje razumske, kritične človeške narave na raven nekake pasje dresure z vbijanjem, z neprestanim ponavljanjem v vseh mogočih oblikah vedno enega in istega pojma, pa naj gre za čaščenje filmskih »zvezd«, športnih šampionov, posebno pa če gre za verske in politične malike, ki povzročajo javne, politične pretrese in zla z zavajanjem razvoja človeštva na slepa stranpota.

Z vsem tem pa nima »osebnost« nič ali zelo malo vezi. O pomenu, vlogi in o koristnosti ali škodljivosti dejanske osebnosti — brez propagandnih, kulturnih manipulacij — v sociološkem pogledu in socialnem razvoju pač obstajajo precejšnje razlike v raznih pojmovanjih, ki jih je komaj treba zaznamovati, zaradi točnosti. Zato res ne vem, zakaj in kako bi mogli kaj podobno škodljivega podtikati Jugu ali pa njegovim znancem, ki so doslej zanj in s tem v korist našega kulturnega življenja bore malo napravili, komaj toliko, da ni čisto neznan, ne da bi, žal, uspeli kritično izdati vsaj dober del njegovega življenjskega dela po več kot eni tretjini stoletja po njegovi smrti, kar po pravici rečeno, gotovo ni v kulturno čast. Torej smo v tem pogledu, če gre za kulturno ali nekulturno krivdo, zagrešili nekaj ravno nasprotnega, kot nam to očita člankar. V tem pogledu se je še najčastneje odzvala osrednja naša planinska organizacija z izdajo planinskih spisov (potrebno bi bilo poskrbeti novo izdajo, ki jo po tolikem času pogrešamo na knjižnem trgu). In za njo poedini slovenski književniki kot Slodnjak z dramskim, Alojz Gradnik in Alojz Rebula s pesniškimi deli poleg kakega prigradnega časopisnega spisa, in zadnje čase, po izdanju zadnje knjižnice o Jugu, poleg Blažejevega še članek Janeza Jerovška o »Duševnem obrazu dr. Klementa Juge« v PV v 3. številki lanskega letnika.

Pri poskusu očitiranja zgodovinske sredine, ki je rodila in obkrožala Jugo, kar je v načelu pravilno in potrebno, pa je sèm člankar prinesel le eno, staro, zelo splošno mnenje iz »ljudskega izročila«, izvirajočega iz enostranske politične tendenčnosti nasproti Primorcem iz one dobe. Res je, da se je strogo zgodovinsko kritično še zelo malo, da ne rečem nič, pisalo oz. razpravljalo v dobi med obema vojnama na Primorskem oz. pri Primorcih, kjer so pač živeli, — razen v kratkih prigradnih člankih. Zato se zelo pogosto pogrevajo razne

govorice, »ljudska izročila«, prikrojena raznim političnim tendencam ali celo osebnim mnenjem, ne da bi pisци zavzemali kritična stališča do njih, ako jih že ne prikrajajo ali izražajo v prid svojih lastnih tendenčnih tez. To je toliko manj stvarno, ker gre največkrat za pisce, ki vprašanja in gibanj ne poznajo iz lastnega izkustva ali vsaj iz resnega študija in so vse gledali od daleč, izven teh gibanj samih. To velja celo za primere, ko pisce preveva vsa dobra volja in prizadevanje za objektivnost.

V kolikor avtor članka očitno dr. Juga šteje za svojega idejnega nasprotnika, tedaj mu postulat znanstvene objektivnosti nalaga le še ostrejšo kritičnost, najprej nasproti lastnim čustvenim nagnjenjem in mladostni temperamentnosti, ki ga često privedejo k rezultatom, ki nimajo nič skupnega z znanstveno resničnostjo. To je toliko laže pri kočljivi sociološko-politični snovi, ki je ne pozna iz lastne izkušnje, posebno pri onem, že večkrat označenem prizadevanju za nekim ideološkim ekstremizmom, slonečim na togem dogmatizmu, ki zapeljuje v taka nerealno črno-bela slikanja.

Ne verujem, sodeč po že omenjenih pismih in članku, da bi sedanje plezalsko pokolcnje v količkah pomembni meri sledilo Blažcu v takem ideološkem ekstremizmu, — njihovi plezalski podvigi dokazujejo isto —, ki je, na žalost, prizadejal toliko zla naši skupni domovini v zadnjem desetletju. V znanosti na srečo posledice niso tako katastrofne, vendar privajajo do izkrivljanja resnice in obubožanja naše kulturne zakladnice ter v našem primeru popolnega popačenja duhovne podobe Klementa Juga, ki nam je, mislim, po ogromni večini, draga v vsej svoji človečanski tragičnosti in po premnogih kulturnih silnicah, ki so bile in so še v precejšnji meri plodne za alpinistični in v neki meri tudi za splošni razvoj naše mladine.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Grojzdek Vinko, Sv. Jakob ob Savi 100 din, Dekleva Janko, Ljubljana 1000 din, P. D. Celje 3420 din, P. D. Senovo 1000 din, P. D. Ruše 3100 din, P. D. Maribor 10 din, P. D. Ljubljana - matica 3160 din, obresti od vloge 152 359 din, prispevki od članarine 147 630 din, PZS 735 din, prispevki od prirediteljev 28 065 din. Skupaj 421 604 din. Manj stroški plač. prometa 21 550 din. Ostanec 400 054 din.

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 9. XII. 1958	6 189 502 dinarjev
Zbrano do 31. XII. 1958	400 054 dinarjev
Stanje sklada dne 31. XII. 1958	6 589 556 dinarjev

Ozebniki okrog Jalovca

ING. STANKO DIMNIK

Tok Jalovčevega melišča — ogromna reka kamenja, kot da bi imela izvir v nekakem slapu iz ozebnika, priteka pa iz sipcev, ob stranch — po malem drsi v dolino. Iz te kamnite reke štrle v podaljšku grebena Goličice pečine — podobne otočku — vidne že iz Tamarja. K njim morava in potem levo navzgor v grapo pod Goličico, da prideva do vstopa v Jalovško Škrbino. Grapa je v zavetju ostenja Goličice in Lope, tja sonce skoro nima pristopa, zato je polna zledenelega snega, iz leta v leto se tam nabira. Na desni strani grape odseva v ta sneženi jezik toplota od obrežnega skalovja in to ga topi, da je skoro navpično odrezan, tam mu je videti generacije snežnih plasti — vsaj za dva metra jih je. Tako je nastal med obrežnimi pečinami in snežnim jezikom ozek pas kopnine, celo včerajšnja sodra ji je prizanesla. Po njej se pneva navzgor, tu in tam preskočiva s skale na skalo, z očmi pa iščeva markacijo v steni nasprotnega brega. Tam bo treba snežni jezik prečiti, da kreneva proti Jalovski Škrbini.

Miloš je prvi opazil rdeče lise. Zdaj je imel cepin zopet opravka, da sva mogla zlesti na snežno gmoto jezika in da sva usekala v poledenclo površje — sklonina klančine je okrog 50° — petnajst do dvajset korakov.

Ko odskočiva, obstaneva tik pod steno, hlad in mračna senca sta tu v premoči. Trenutek obstaneva, pripneva si spodnji del nahrbtnika k pasu in še rokave si zavihava do komolcev, potem se pričneva oprijemati klinov navzgor in naprej v strmino žlebastega lijaka. Pot se vije med pečmi sem in tja, jeklenih klinov je dovolj — kar preveč — vendar kot nalašč tam, kjer bi ga človek potreboval, je ostala od klina samo še lesena zagozda.

Markacija je ves čas iz rdečih lis, do vrha Škrbine nisem opazil Knafeljčevih rdeče-belih očesc. Na tak način so smeri risali pred več kot pol stoletjem — torej so ta zanimivi pristop na Jalovec izklesali in okovali še pred prvo svetovno vojno. Ko so ga dogradili, so kmalu prišli hudi časi vojne; ko pa se je ta končala, so nam Italijani vsilili krivično mejo — mejo, ki je zarezala globoko v popolnoma slovensko ozemlje. Tudi čez Jalovško Škrbino so jo začrtali in naprej čez Goličico na Jalovec. Od tedaj ni videl ta zanimivi pristop na Jalovec dolgo vrsto let nič več planincev. Kako ne, ko se ob nalivih zbira v ta lijak voda, da dere po dnu in stenah, ruši kamenje, razbija, kleše in brusi police in napušče, krivi in puli kline in trga jeklene vrvi. Zdi se mi, da tega pristopa tudi v zadnjih letih niso obnovili, vsaj ne izdatno — tako sklepam po zastarelih lisah. Sicer pa današnje stanje še kar zadošča — posebno, če ni v njem snega in poledja — je to povsem lahek prehod.

Danes pa imava smolo. Ob včerajšnjem viharjenju je vanj zametlo v žlebeh zagate precej sodre in zaradi nočnega mraza so stopaji — že tako od kamenja in vode okrnjeni in izlizani — obdani s poledjem. Zobje najinih gumaric so zaman skušali dobiti ob njih oporo, nogam je samo izpodrsavalo. Kako bi nama namesto njih prav prišli okovanci! Tako pa ni šlo drugače, kot da sva se na takih mestih stisnila k steni in prepustila težo telesa rokam. Oprimkov: klinov, oškrbljin, poklin in robov, ni manjkalo. Če ni bilo moč drugače, sva dosegla ravnotežje samo s pritiskom dlani in lakta na grapavo površje robov v dolo-mitno-apnenčevih pečeh. Površje takih robov, ki mu je deževnica in snežnica odtopljala apnec, je bilo kot posuto z drobcenimi zrcni magnezijevega karbo-nata in železnih spojin in ti so se zadirali v roženino kože, ko sta nanje priti-

Foto Ferd. Premru

*Pobočja Drine v
ozadju Prisojnik
in Razor*

skala dlan in laket. Misli in čute sva imela zbrane samo v iskanju oprimkov in stopajev, zato sva pozabila na čas. Ne vem, ali sva se vzpenjala pol ure ali dlje. Vkljub tej telovadbi sva metre kar hitro puščala za seboj in prej, kot sem pričakoval, nama je blišč sonca izza Kobalaste Škrbine slepil oči. Dosegla sva koto 2110 m⁵ na Jalovski Škrbini. Telo mi je bilo razgreto, po laktih sem bil spraskan, dlani so me skelele in, čeprav se mi je zanohtalo od mraza, sem komaj čakal, da si ublažim bolečino in vtaknem roke do komolcev v odjuženi sneg na drugi strani kobale. Čez teden dni se je Milošu in meni oluščila koža z dlani.

Pred nama so bili položni podi, polni velikih ploščatih skal, mednje je včeraj nasulo za dva glečnja na visoko snega, raz skal ga je povečini že razpihalo, morda je temu pripomoglo tudi še sonce. Daleč pred seboj sva videla dolino in pašnike Zadnje Trente in nad njenim kotom Bavški Grintavec.

Velik oblak nama je odrezal sončne žarke, namah je postalo hladno. Zato sva se kar odpravila naprej v zelo strmo pobočje Goličice. Tod kažejo pot že samo rdečo-beli obročki. Sneg je zdaj plundrast, v predpoldanskem soncu ga je dosti skopnelo, odjuženi ostanki niso bili v nadlego. V poldrugi uri sva bila na obronku kotanjaste planje pod Jalovcem. Tri mlada dekleta nama tam prihajajo naproti, prigazila so po snegu, visokem tri pedi — za naju bo manj dela. Davni slovanski predniki so si voščili srčce in zdravja, če so se srečali in pozdravili. Tudi midva, ko sva se zdaj z njimi srečala, sva jih pozdravila in jim želela, da bi srečno in zdrave prispele na Vršič, ko so nama povedale, da jim je to današnji cilj. Sestopa po strmini, po kateri sva pravkar prilezla, jim pa nisem prav nič zavidal.

Po gazi deklet stopava najprej tik mimo ozebnikovih vratc in potem dalje proti Jalovčevemu sedelcu. Radovednost mi ni dala, da se ne bi nad poledenelo drčo ozebnika hipec zadržal. Površje se ji leskeče v odboju bleska še vedno osončene Jalovčeve stene. Zdaj vidim: v to steno in streho nad njo žge sonce

⁵ Karta Jul. Alp. Zdi se mi, da je kota napačna, previsoka.

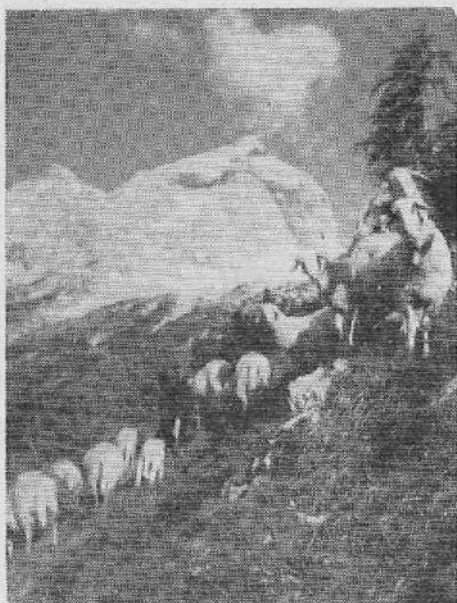

Foto Ferd. Premru

Jalovec s pobočja Dnina. Spredaj Goličica, levo Vel. Ozebnik. Med Goličico in Jalovcem Vrata v kuloar

Foto ing. Miluš Požar

Spredaj v senci Vrh Jalovca s triangulacijskim znakom 17. 8. 1957. Sončni žarek je za trenutek osvetlil Mali Jalovec, Kotovo Špico, daleč zadaj Karavanke in Koroške gore

od jutra do večera, tedaj je to prava peč. V nočeh jo hitro ohladi — od vrha mraz vsemirja, od spodaj hlad ledenice v skalni steni ozebnika. Bolj kot drugje prestaja to skalovje vsak vroč dan veliko izpremembo toplote, morda šestdeset, morda celo več stopinj. In to se ponavlja dan za dnem, površje grintavca se razteza in krči, v pečini nastajajo menjajoče se molekularne napetosti, večje in večje. Zgodi se, da potencialna napetost prekorači trdnost kamna, tedaj se potencialna energija sproži v svojo kinetično obliko, tisti hip drobci odleti — včasih z močnim pokom — v stran. Tudi danes sem nekajkrat slišal, kako je zažvižgalo, ko je odegalo kamen iz ostenja, kakor da bi si drobci granate ali šrapnela utiral pot skozi ozračje. To in zmrzal je vzrok razposajenosti tega ozebnika.

Ko sva prispela pod vznožje Jalovčevega stožca, nama je iz razdalje kakih dve sto metrov s pobočja Velikega Ozebnika nekdo zaklical in naju posvaril, da je prekasno za vzpon na Jalovec. Res je že kasno, petnajst je ura, podvzati se bo treba, če naj prideva še pred nočjo v zavetišče pod Špičkom. Nahrbtnika in cepin vkopljeva v sneg ob varni skali, razbremenjena sva si zelo olajšala končni vzpon do vrha. Zadnji današnji obiskovalci Jalovca: dva Slovenca in kmalu za njima še četvorica Hrvatov so pravkar sestopili po strmini. Po pobočju, skoro kopnem, le sem in tja je krpa plundratega snega, napredujeva hitro in v cni uri sva na vrhu. Tam pa skoraj nisva imela več kaj gledati. Oblaki so že na gosto valovali po nebu in zakrivali razgled, samo na jugozapadno stran, na sončno Goriško, ga je še nekoliko ostalo. Zdaj dobro vidiva pas, ki ga je včerajšnja vihra pobelila s sodro in točo od Triglava naprej do naju. Več sreče na tem razgledišču je imel Wester, ki ga je tu užival pred približno devetnajstimi leti v družbi s svojim sošolcem Jankom Mlakarjem. Takole ga opisuje:⁶ »Kot pravi »solitaire« mi maha v oči sijajni Mangrt.

⁶ Josip Wester: »Iz domovine in tujine« str. 107 (izdalo SPD 1944).

Pritrjujem Kugyju, ki pravi nekje, da se Mangrt najbolj z Jalovčeve strani kaže v vsej svoji stasitosti kot alpski junak. Jaz bi dejal: fant od fare! V daljavi naokrog pa se čredijo Kanin, Montaž, Dobrač z Beljakom v znožju, v ozadju tirolski Dolomiti in ledeniki Visokih Tur, proti vzhodu pa ljubi znanci in znanke naših Karavank in Julijcev z oblastno Škrlatico in s ponosnim gospodarjem Triglavom. V podnožju se strinjajo tri doline: Planica, Trenta in Koritnica. Čudovito lep je svet, ki ga zrem.«

Navzdol z vrha ni šlo nič hitreje kot navzgor — sneg pri vzponu ni oviral, pri sestopu je v njem izpodrsavalo. Tako je sedemnajsta ura že minila, ko sva se vrnila k svoji prtljagi na Jalovčevem sedelcu. Do najinega današnjega cilja, do zavetišča pod Špičkom, morava čez precej zasneženo, strmo pobočje Velikega Ozebnika, kakih štiri sto metrov strmo navzdol. V avgustu noč hitro prečene svetli dan, danes že celo, ko je nebo tonilo v morju oblakov. Pospešiti morava, kar se da, da bova prišla iz hujših strmin in snega, preden bo mrak stopil dnevu na pele in preden bo večerni hlad na novo zledenil sedaj še odjuženi sneg.

Pognala sva se počevno po skalovju pobočja naprej in navzdol, znoj me je oblivaj, komaj sem dohiteval Miloša. Zgornji del Velikega Ozebnika je bil močnejše zasnežen, kot je bilo to na Goličici, strmina pa nič manjša — cenim 50 do 70°. V najino presenečenje sva tu in tam opazila v zasneženih oblinah obronkov odtise vrvi. Ni dvoma, tod so se pred kratkim spuščali z vrvjo. Še tisti zvečer sva zvedela, da je bilo res tako. Družba izletnikov iz naših južnih krajev, premalo vajena naših gora, nezadostno zanje opremljena, je zarana krenila čez Veliki Ozebnik proti Jalovcu. Že visoko v Ozebniku v strmini in zamrznjenem snegu so nekaterim odpovedali živci. Odpornejši in spretnjeji od njih so hiteli nazaj na Vršič po reševalce in eden reševalcev je bil tisti, ki naju je ob petnajstih svaril, naj opustiva vzpon na Jalovec.

Strmine in snega ni bilo ne konca ne kraja. Dan je že krepko stiskal roko somraku, ko je začela med skalovjem kopnina prevladovati nad snežnimi krpami. Trenutek sem postal, otrl si oznojeno čelo, gledal sem na ogromna melišča globoko spodaj, med njimi so se pričele zbirati prve večerne meglice. Kakor se ogromni sklop Jalovca in mejašev izteka v dolino Planice s položno klančino meli, tako prehaja tudi proti jugu — v dolino Trente — s še večjo gmoto melišč, komaj tretjina Jalovca moli iz njih. To je Rutarska Trenta — ogromno zbiralno območje povirja Soče.

V podoljih se bolj in bolj prerivajo in pretakajo megle. Na obzorju, na ozkem pasu večernega neba, ki ga oblaki še niso zastrli, se zdaj dobro kažejo obrisi Bavškega Grintavca in Srebrnjakov. Do njih se razprostira obširen gorski svet, ki ima na zemljevidu planinskih potov in koč še skoraj vse prazno.

Mrak je zabrisal sence in oblike vse okrog naju, ko začutiva, da stopava med kamenjem tu in tam na mehko, v šope drnate trave — znak, da bova kmalu prispela iz skalovja na drobir prvih sipcev. Smer najine poti je zavila proti severozapadu in hitro se spuščava v melni dol krnice Obilnice v smeri proti Vrhju Zelenic, ki ga je nama tema že zakrila. Dobro nadelani stezi lahko slediva, oči so se privadile pomanjkljivi svetlobi. Če bi bil še svetel dan, bi mogla od tu nekje že zagledati svoj današnji cilj Zavetišče pod Špičkom, tako pa le čutiva, da sva mu blizu. Misel nama greni neprijetna zavest, da nimava ključa od te letos neoskrbovane koče, spati bova morala v mrzlem podstrešju, vsa prepotena, željna toplega čaja. Ko v temo napenjava oči, se nama nenadoma zazdi, da se iz smeri, kjer domnevava kočico, malce svetlika. Ni dvoma, v koči so gostje, luč, toplota. Ta svetloba nama je bila sedaj zanesljiv kašipot, postajala je bolj in bolj izrazita, kmalu so postale razločne oblike okna in uho je ujelo prve glasove nocojšnjih gostov zavetišča.

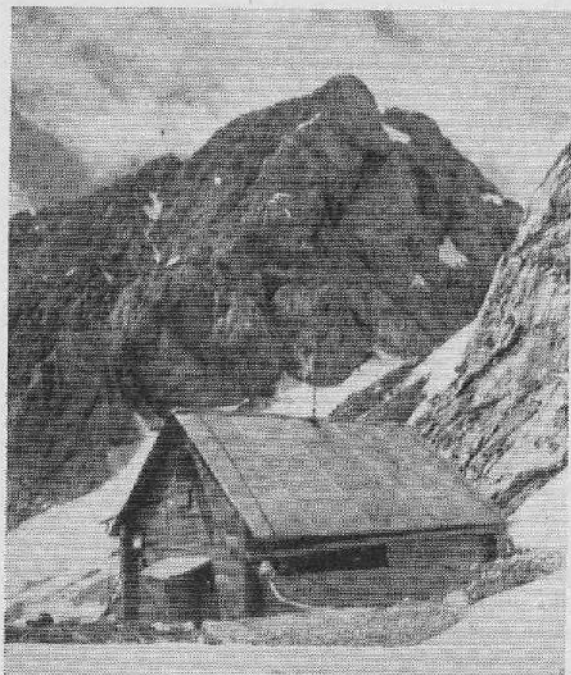

Foto Ferd. Premru

Zavetišče pod Spičkom 2050 m. Zadaž
Pelc nad Klončami 2437 m in ostali
Pelci. Junij 1957

Vendar, ko sva prispela do koč, nisva mogla vstopiti — dobesedno do kraja je bila nocoj natrpana gostov. Na prag je stopil možak, pozdravil in se predstavil kot oskrbnik koč. Povedal je, da sta minila komaj dva dneva, od kar je bilo odprto zavetišče. To, da je bila koč letos tako dolgo zaprta, je bila velika ovira marsikateremu obiskovalcu Jalovca.

Morala sva nekoliko počakati pred koč, da se bodo še zadnji stanovalci zavetišča zvrstili pri edini mizici v koči k večerji in potem polegli po pogradih.

V miru sva v kotu pri mizici použila večerjo, bolj pravilno: večerjo in kosilo. Od pogradov je bilo v naju še vedno uprtih polno oči, čakale so. Zadeva prenočevanja še ni bila rešena. Planinski priročnik piše: zavetišče ima šestnajst ležišč, osem na pogradih v koči, osem na podstrešju. Nas pa je bilo v koči devetnajst. Podstrešje je bilo že popolnoma zasedeno. Nihče ni do zdaj spregovoril besede. Prvi se je oglasil oskrbnik, da bo vso noč skrbel za ogenj, in res je ob štedilniku ponoči kimal z glavo, pa zopet pokadil cigareto in rožljaj s kopačem po ogorkih med žerjavico. Nocojšnjim pograjcem, od mene precej mlajših, ni dala njihova planinska zavest miru glede na število mojih križev. Žrtvovali so se in so bili pripravljeni stesniti se za širino moje malenkosti, ne da bi jaz kaj zinil. Miloš jim je bil preširokopleč, predolg in dosti mlad in so mu določili zanj prekratko klop nasproti vrat kot ležišče. Z nogama je vso noč bingljaj čezno.

Spanja je bilo v soparni vročini, pa zopet v mrazenju, dimu, suvanju, ko sta se obračala soseda — bolj malo. Čeprav sva bila nocoj na nadmorski višini za tisoč metrov više kot včeraj — je bil standard nocojšnjega prenočevanja nižji od sinočnjega. Vsi smo bili zadovoljni, ko smo zlezli z ležišč še prej, kot se je rodil dan.

»Vode pa imamo« in že mi jo je ulival dobrovoljni oskrbnik na glavo, pleča in roke v prostorni umivalnici in prostem. Takrat so zvezde počasi

ugašale, za grebeni Prisojnika in sosedov je pričela zora rdečiti nebo, kmalu je rdeče žarenje visoko presegalo vrhove. »Rosso di mattina, pioggia e vacina« — italijanski pregovori so posrečeni in ta še posebej drži, po tolikih napovedih bo vendar enkrat že dež. Za zdaj je pred nami najlepši dan.

Žig v zavetišču ima napis: »Zavetišče pod Špičko nad zgornjo Trento, 2050 m«. Brilej in Tuma uporabljata za to ime moško obliko »Špiček«. Zdi se mi, da je maskulin tega imena za jugoslovansko uho bolj blagoglasen.

*

Ob tri četrt na šest sva se poslovila od prijaznega zavetišča in uslužnega oskrbnika. Krenila sva od koč po vznožju Špička proti dolinici Za Gradom in naprej na Škrbino Za Gradom. Od vse družbe prenočevalcev zavetišča sva se edina odločila za to smer, verjetno manj poznano in redkeje izbrano. Komaj da se čuti, gre spočetka po zmrzlem snegu navzgor. Ob vходу v dolino naju presenčijo večji odvalki in nato ploščate apnenčeve škrablje. Čudno, tu ne bi pričakoval apnenčevih škrabelj med samim dolomitom. Svet se desno prevali v majhno dolinico Za Gradom, midva se ji umakneva in jo mahneva navkreber po sipcih pod Pelcem nad Klonicami (2437 m) proti Škrbini za Gradom. Do te škrbine računajo uro hoda. Danes bo šlo bolj počasi, ker so sipci pokriti s poledenelim snegom. V strmini 40 do 45° bo treba sekati in utepavati vsako stopnjo. Požrtvovalni Miloš nikakor ni hotel prepustiti tega opravka meni in tako sem imel dosti časa za ogledovanje stene mogočnega Pelca. Pelc nad Klonicami — tudi Pinja mu rečejo — je od družine Pelcev najvišji — najvišji med štirimi brati v gorskem poredju na zapadni strani Zadnje Trente — njihov peti brat, najnižji, je na vzhodni strani iste doline. Pelci so kot gorsko ime posebnost — trd oreh jezikoslovcem. Tuma⁹ domneva, da je ime nastalo po glagolu peliti = spannen. Ne vem, če so tega mnenja tudi poklicni strokovnjaki našega jezika.

Sončni žarki so se dotipali od vrha stena Pelca že do naju. Prilivali so toploto steni, da se je topilo poledje, oškrbljine so se sproščale svojih vezi, posamezni kamni so se iz njih luščili in s truščem udarjali na meli in se trkljali navzdol. Pelc se je dramil. Sonce je olajšalo delo Milošu, vendar zdaj je tako vseeno, ker sva že blizu kopnega cilja.

Bilo je ob osmih, ko sva obstala na kobali Škrbine. Pelc nad Klonicami si tu podaja roko z Malim Ozebnikom (2324 m) — to je že tretji Ozebnik na najinem potu od včeraj. Škrbina odvaja padavine proti vzhodu v dolino Za Gradom in naprej v Rutarsko in Zadnjo Trento — na nasprotno stran — proti zapadu pa v dolino Bavštica. V slovo se ozrem v Kugyjev svet, v Zadnjo Trento, a zaman ga iščem — mogočna stena Pelca zastira pogled tja. Kako drugačen je Pelc od tu! Ponižnejši se mi zdi, kot ga sicer kažejo njegovi značilni obrisi, če ga pogledamo z razgledišča »Šupca« ob cesti iz Trente na Vršič. Iščem še ostale znance bolj proti vzhodu — tudi zaman. S te strani žari nama naproti jutranje sonce. Svojo bleščečo svetlobo razliva po vsej pokrajini, da v njej tone slika doline in obrobne gorovja kot v megli. S težavo izluščim obrise Mojstrovke, Travnika, Dnine.

Kar nerad, kot bi slutil neprijetnosti, se ločim od prisojne strani in se obrnem na zapadno, osojno plat. Globoko spodaj je dolina Bavštica, vendar je ne vidiva, samo skalovje je pred nama. Pogled se nama odpira komaj na grebene in vrhove Loške Stene na zahodni strani doline. Pot navzdol izginja

⁷ Dr. Arnošt Brilej, »Priročnik za planince«, str. 64 in 65.

⁸ Dr. Henrik Tuma, »Imenoslovje Julijskih Alp«, str. 33.

⁹ Dr. H. Tuma: Imenoslovje Julijskih Alp, št. 33.

Foto France Ahčin

Jalovec, pred njim Golčica, desno Jalovška Skrbina, levo Vel. Ozebnik, Vrh Zelenic, Spiček, Mali Ozebnik in družina Palcev. Slikano 1. 8. 1957 s pobočja Prisojnika že blizu Mlinaric.

v strmo, lijakasto zagato v mračni senci po pobočju Malega Ozebnika. Rdečebela očesca, klini, jeklene vrvi kažejo tja in sem, steza gre zdaj po žlebu lijaka, pa zopet ob bregu ali po kratkem grebenu, nato se po ozki polici povrne v lijak. Zanimiva steza je dobro nadelana in zavarovana. Spočetka je bilo povsod kopno. Potem pa so se pričeli snežni zameti. Tu je sneg pokril ozko polico v pokončni steni, tam zasul žleb grape, prav tam, kjer se je nanj končaval še strmejši lijak in kjer ga je prečkala steza. Površje take snežno sodraste gmote je bilo ledeno, v njej so bili zakopani klini in jeklene vrvi — največkrat bi bili prav na takih mestih kar potrebni.

Na položnem grebenu se ustavim, pot zavije od tam nazaj v grapo. Miloš je že izginil za ovinkom ob visoki skali, slišim ga, da seka s cepinom v zmrzli sneg. Ustavil me je pogled, ki se je namah odprl na osončena pobočja in grebene nasprotni strani Bavščice. Odložil sem nahrbtnik in razgrnil karto Julijcev. Ko ugotavljam, da zrem na del razvodnih grebenov in pobočij med Bavščico in Koritnico, ki se kopljejo v poletnem soncu, zaslišim rahel zven zvona, tolikanj rahel, da dojemam samo valovno zgoščino zvoka. Daleč mora

biti to pozvanjanje v tišini poletja. Pogledam na zapestje: tri četrt na deset. Aha, nedelja je danes, k veliki maši vabi zvon. Ugibljem po karti, morda je glas zvona iz Bovca, morda iz Loga? Le vetre ga je mogel ponesti tako daleč in v te višine. Vse tako preprosto in vendar vzbuja razpoloženje in občutek tihe sreče. Človek ne bo nikdar mogel ustvariti kaj tako preprostega in lepega, kot so pojavi v naravi.

Vzdrami me Milošev klic: »Oha, ta bo pa huda«. Kaj pomeni to, da se tako oglašča redkobesedni Miloš?

Zavijem ob skalnem grebenu za njim. Pred seboj vidim tesno grapo. Visoke stene ob straneh ne dopuščajo, da bi se svetloba v celoti razlivala po grapi. Na zasneženi stezi, nadelani kot polica v skalovju, je Miloš izsekal kakih štirideset stopenj, na koncu je obstal pred velikim snežnim plazom. Pred nekoliko trenutki sem gledal v vroče poletje onstran Bavščice, tu pred menoj pa je zdaj prava zima. Mračna senca, hlad, da se mi izdihani zrak rahlo sopari pred obrazom. Pred štirimi dnevi sem bral v Ljudski pravici: »Včeraj je bil najbolj vroč dan v državi«. Tu pa je zima sredi pasjih dni. Ozebnik res nima svojega imena brez vzroka.

Snežni zasip pred Milošem je nekaka snežna stroha enokapnica, dolga kakih deset metrov, široka morda šest, sleme ji je visoko v steni. V steni zgoraj je ozko okno, tam se konča z višin Ozebnika strmi lijak. Voda po tem lijaku in veter sta ob predvčerajšnjem viharjenju nasula snega, sodre in toče v to še vedno strmo grapo. Sklonina zameta je precejšnja. Kap te snežne strehe je odrezal rob prepada. Na nasprotni strani poledenelega snežnega plazu vidiva v steni polico in rdeče - bel kolobarček nad njo. Ni dvoma: čez snežni zamet morava. Miloš je neodločno otipaval zasip s cepinom, ga vanj zatikal do okla in skušal ugotoviti debelino snega in obliko skalnatih tal pod njim. Mladenič pri dvajsetih letih bi se brez pomisleka kar zakadil čez to snežno klančino. Morda bi jo izvozil, morda tudi ne ter samo sprožil plaz in prosto po Aškercu bi potem rekli: »Oha, še krik iz plazu — potem pa vse tiho je bilo.« Miloš je že izven teh let, zato je o prekoračenju te zapreke razmišljal in si ustvarjal načrt za prehod. Jaz, še enkrat starejši od njega, sem še vedno razmišljal o labilnosti in stabilnosti tega plazu in celo o tem, če ne bi kazalo vrniti se, od koder sva prišla, ko je Miloš že zasekaval stopaje v plaz. So trenutki v življenju, ko pri človeku ne odloča pamet, temveč ponos. Čim mlajši je človek, tembolj drži to. Sicer pa bi bilo Milošu nerodno pred menoj, če bi popustil — meni pa pred njim.

Miloš je prebijal ledeno površje snega, da je mogel vanj zatikati desnico do ramena, z levico pa je naprej nasekaval stopnje. Počasi so minevale minute, minute polne napetosti. Uspel je. Zame je bila sedaj stvar lahka. Prehod je nadelan in preizkušen za precej večjo težo, kot je moja. Medtem je Miloš že poskakoval onstran plazu na kopni polici ob steni, da bi si ogrel prezeble prste na nogah, in sopol v dlan in v premrle prste na rokah. Onstran sem obstal, da še enkrat pregledam premagano snežno zapreko. Po vseh prirodnih zakonih bi moral dodatek teže človeškega telesa k teži plazu povzročiti zdrk v prepad. Saj obstoji snežna gmota iz sodre in toče, samih zrnatih kroglic, torej nekakega krogličnega ležaja. Verjetno so bili v snegu zasuti in primrznjeni železni klini, morda je bila tam tudi jeklena vrv, to pa je držalo poledenelo snežno gmoto v poševnem skalnem žlebu v čelu grape. Vsekakor bi bilo edino pravilno, da bi se bila pri prehodu tega nevarnega mesta drug drugega varovala z vrvjo. Pa kdo bi si bil mislil, da bova sredi poletja in v višini pod dva tisoč metri potrebovala vrv!

(Nadaljevanje v prih. št.)

Istrski razgledi

RUDO GOLJAK

Zbevnica

Pravzaprav je ta naslov primeren bolj za zaključek kakor pa za začetek in glavni del opisa mojega križarjenja po osemstotakah jugozahodnega dela Čičarije. — Po osemstotakah? — se boste začudili in morda celo pomilujoče namrdnili. — Po Himalaji padajo osemtisočaki, ta pa stopica po nekih neznanih osemstotakah, o katerih ni še noben vrag nikoli ničesar slišal! — Počasi, prijatelji! Ta pot po osemstotakah se konča na tisočaku, ki bi ga zaman iskali v imenskem kazalu dosedanjih letnikov Planinskega Vestnika, in s te poti se odpira prelep pogled na ozemlje in naselje tistega dela notranje Slovenske Istre, ki pripada vsaj pretežno še Ljudski republiki Sloveniji. Videti z osemstotakov kos zemlje, o kateri noben Ljubljčan, noben Kranjčan, noben Celjan in noben Mariborčan ne ve, da je še slovenska, pa o njej še nekaj napisati, je prav gotovo prijetna naloga.

Prav s tem in ne s kakim abmicioznim planinskim namenom sem se nekega nedeljskega jutra v lanskem avgustu kot »priložnostni pasažir« potegnil do Podgorja na Krasu, to se pravi do tistega Podgorja, ki postaja kot najbližnje izhodišče za Slavniki in njegovo novo planinsko kočo tudi širši bratovščini gorolazcev čedalje bolj znano. Lepo na koncu žalostno puste, le ponekod s še mladimi borovci zasajene kraške planote, pa vendar sredi pašnikov, travnikov in njivic pod pobočje položena vas z železniško postajo proge Divača—Pulj je ležala še v senci »Istrskega Triglava« in v zadnji rahli jutranji dremavici, ko sem se od nje poslovil in krenil po poti, po kateri ni najbrž hodil pred mano še noben slovenski planinec. Namesto namreč da bi se dvignil na gruščasto pot po Slavnikovem zahodnem pobočju, sem jo urezal v jugovzhodni smeri proti — Dragi.

— Kaj in kje je to? — bo kdo vprašal. — Je to vas, reka ali deklica? — Ne, Draga je samo hudo pusta kraška dolina, ležeča okoli 500 do 600 m visoko, ki ločuje masiv Slavnika od dolgega »pogorja«, katero poteka od bližine Podgorja v jugovzhodni smeri do svojega najvišjega, 1014 m visokega vrha Zbevnice nad vasjo Brest, z odrastki še nekoliko dalje. Večji del tega »pogorja« leži še v Sloveniji, manjši, jugovzhodni pa na Hrvaškem. Starejši Jelóvčan, ki sem ga dohitel na poti iz Podgorja, ki drži po Dragi v Jelóvice, mi je na vprašanje po imenu tega grebena dejal, da mu tam pravijo Golič, vendar je verjetno to le lokalno, z njim bližnjega 871 m visokega hriba na vse hribovje preneseno ime, zakaj v Rakitovcu in Brestu tega imena ne poznajo. Breščani vedo le za Zbevnico, ki pa je spet le njim najbližnji najvišji vrh.

Vozna pot, ki drži iz Podgorja po Dragi v Jelóvice, se vije po neravni kraški kotlini, porasli ob obeh pobočjih, zlasti pa po vzhodnem s prav enakim zakrnelim drevjem kakor masiv Slavnika. Prevladuje gaber, pomešan s hrastom, brestom in belim jesenom, med katerim se bohota mnogo različnega grmovja, trnja in brinja. Na levi strani se dviga pobočje na Slavniki naslo-njene 780 m visoke Gnojine in 749 m visokega Vrhovnika, na desni pa vstaja kot prvi najvišji vrh 802 m visoki Kojnik. Prvotno sem menil, da je to ime nastalo morda od hoj (Hojnik), ki so kdaj tam rastle, Jelóvčan mi je pa zatrjeval, da je ime Kojnik pravilno. Nastalo je baje iz tega, ker so v

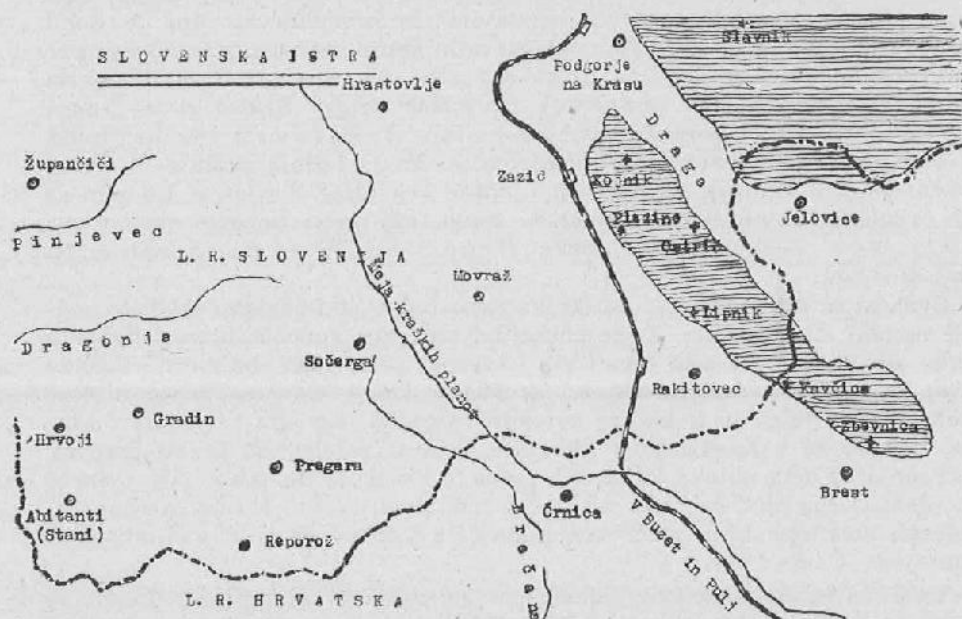
prejšnjih časih tam pasli konje. Pravilno bi ga torej morali pisati Konjik. Vrh je, v kolikor ni skalnat, res ves pokrit s travniki. Taki travniki pokrivajo tudi pretežni del vsega »pogorja« tja doli do Zbevnice in se skoraj v ničemer ne razločujejo od travnikov, ki so se nanizali okoli Slavnikovega vrha. Rastlinstvo je domalega isto in v avgustu so bili ti travniki prav tako od sonca ožgani in rjavkasti kakor oni na »Istrskem Triglavu«. Barve, ki se nam v tem delu visoke Istre kažejo ob tem letnem času, so tako svojevrstne, da niso podobne nobenim drugim v Sloveniji, tudi ne barvam kraških vrhov Snežnika, Vremščice ali Nanosa.

S sopotnikom sva se že kmalu poslovila. On je nadaljeval pot po Dragi proti svoji, v sivi čiški enoličnosti izgubljeni vasi pod Vrhovnikom, jaz pa sem krenil v precej strmo vzhodno Kojnikovo pobočje. Pot me je vodila deloma med nizko goščavo, deloma po po goljavah, a ves čas po grušču, ki mi je bil že tako dobro znan z zahodnega Slavnikovega pobočja. Točka, na kateri sem zapustil Drago, ima na specialki zaznamovano nadmorsko višino 588 m. Razlika med njo in vrhom hriba znaša torej samo 214 m. Ker sem hodil še vedno po senci Slavnikovega masiva, se mi je pot še kar urno odmikala od petá. Brž pa, ko sem hujšo strmino premagal, sem se znašel med stenami krednega apnenca, ki predstavljajo podstavek terasnih travnikov po vsem tem »pogorju«. Travnike sem dosegel prav ob času, ko so me obsijali prvi sončni žarki. Pozdravil sem jih vzradoščen, zakaj prav nič se mi ni bilo treba bati, da bi me preveč ogrevali. Od Slavnika sèm je vel ohlajajoč veter in se veselo poigral s porjavelo travo in med njo posejanimi gorskimi cveticami.

Kakor vrh Slavnika me je optično varal tudi vrh Kojnika. Videz mi ga je čaral bliže, kakor je bil v resnici. Mimo tega je porjavela trava močno spolzka. Moral sem ponekod stopati prav previdno, zakaj bil sem lahko obut. Poti tu ni bilo več in tudi ne vidnejše steze. Stopal sem kar naravnost za nosom navzgor in prispel nazadnje srečno na močno položni kopasti vrh in po nekaj obratih sedel. Čeprav sem pa stal ali sedel že na mnogih vrhovih, ki so se dosti više vzpenjali proti soncu, me je prevzelo vrh Kojnika prav posebno, slovesno občutje. Bilo je močno podobno občutju plezalca, ki prvi prepleza deviško steno ali pa osvajačca, ki se prvi dokoplje do visokega gorskega vrha. Prav dobro sem sicer vedel, da je bilo tam gori že nešteto ljudi, ki so v stoletjih in morda tudi tisočletjih prihajali na Kojnik kot lovci, gozdarji ali pastirji. Vendar... Ali se je že povzpel kdaj kdo nanj z namenom, da bo o tem pisal in pomnožil ter razširil slovensko planinsko literaturo?

Po oddihu in tem premišljevanju sem se pričel ozirati naokoli. Dan je bil lep, ozračje precej čisto, vidljivost srednja, a še vedno zadovoljiva. Samo največje daljave so mi zastirale zavese prosojne megle. Kje pa kje so se na obzorju zbirali tudi kopasti oblaki. Proti severu in vzhodu mi je zastiral pogled masiv Slavnika, toda na jugovzhodu sem mimo 780 m visokega vrha Gnojine in čez 749 m visoki Vrhovnik vendarle zagledal 1084 m visoko Rašušico, najvišji mejnik med Slovensko in Hrvatsko Istro. In znova sem si skušal odgovoriti na vprašanje, zakaj smo Slovenci tako popolnoma pozabili na to zanimivo, od Slavnika 56 m višjo goro nad Golcem in Vodiciami? In zakaj sem se že tolikokrat namenil, da jo obiščem, obiskal je pa še vedno nisem?

Na severu sem s pogledom poiskal ob robu »pogorja« izhodiščno točko — Podgorje, črto železnice tja proti Kozini in Divači ter za vsem tenjo Nanosa in Čavna nad Vipavsko dolino. Pogled je pa ujel tudi še nekaj ténj Julijcev, Karnijskih Alp in Dolomitov, mogel pa jih je bolj slutiti kakor res videti. Tenčica meglá jim je jemala stvarno podobo. Proti severozahodu se je pod mano ostro risal rob Krasa od Zanigrada do Socerba s tržaško kotlino ob

sinjem morskem zalivu, še bolj proti zahodu so se pa vrstili Miljski polotok, na smrt obsojena Štanjonska draga s Koprom, Koprski zaliv in morje pred njim tja v smeri Benetk ter na zahodu in jugozahodu gričevje Slovenske in Hrvalske Istre proti Piranu, Savudriji in Umagu. V te smeri je pogled s Kojnika skoraj popolnoma enak onemu s Slavnika, čeprav je vrh za 226 m nižji. Vse bliže in lepše se pa odkriva od tu pogled v notranjo, osrednjo Istro v smeri povirja in porečja reke Mirne. Če bi ostal tu in me pot ne bi vodila dalje, bi že kar s tega vrha opisal tisto, kar sem v začetku napovedal. Da, toda v načrtu je bila še druga in dosti primernejša razgledna točka. Zato sem si le še površno ogledal nekaj kojniške flore. Podobna je slavniki, le da tu manjkajo nekatere rastline, ki jih je tam na pretek. Dobro so razširjeni glavinci, med njimi tudi lepi rumeni istrski glavinec.

Končno še pogled na levo in na desno, naprej in nazaj in poslovil sem se od kopastega Kojnika ter krenil kar naravnost po travnikih ob grebenu nad Drago proti jugovzhodu. Greben ni enako visok. Znižuje se in zvišuje ter valujoče nadaljuje do 871 m visokega Goliča, kjer se mi je pokazala v vsej panorami vasica Jelovice. Še lepše me je tu pozdravljala Rašušica, medtem ko so se mi iz še večje vzhodne in jugovzhodne daljave nasmihali mnogi nad 1000 m visoki vrhovi srednje in južne Čičarije z Učko na zadnjem koncu. Toda razgled na jug mi je precej zastiral 802 m visoki Lipnik na jugozahodnem robu »pogorja«. Če me ne bi bil zanimal bolj od vsega drugega pogled na »neznano« notranjo Slovensko Istro, bi bil krenil z Goliča prav gotovo na 938 m visoke Kavčice in od tam na Zbevnico, ker pa tega nisem storil, sem moral kreniti z Goliča v planotno globel, jo postrani prečkati in se nato spet dvigniti na 802 m visoki Lipnik. Ozemlje, po katerem me je vodila pastirska pot, je izrazito kraško, a pretežno le travnato. Ponekod ustvarjajo sive pečine izrazite skalne škarpe ali stopnice, drugod pa mole iz tal žive, od dožja izprane in od sonca ožgane skale. Plezanje čez škarpe in stopnice ni vselej prijetno. Grmovja ali drevja malo ali skoraj nič. Pretežno spet gaber, a od grmovja brinje.

Na vrhu Lipnika sem se znašel okoli poldneva. Hodil sem ves čas zelo zložno, mnogo postajal, opazoval, ugotavljal in premišljeval. Ime je dobil vrh nedvomno po lipah. Zdaj jih na njem ni in morale so pasti pod sekirami že v precej odmaknjem času. Z njegovega vrha sem spet prvič od Podgorja sem zagledal neposredno pod seboj železniško progo. Sledeč ji od smeri Z anigrada mi je pogled obstal na postaji Rakitovec (ne Rakitovič, kot stoji napačno na nekaterih zemljevidih). To je zadnja postaja na progi Divača—Pulj, ki stoji še na ozemlju Ljudske republike Slovenije. Ko sem se bolj primaknil robu, sem zagledal še malo bolj proti pobočju ležečo vas Rakitovec. Njej najbližje naselje Brest pod Zbevnico leži že na hrvatski strani.

Svet, ki se mi je pokazal z Lipnika neposredno pod nogami, spada v področje najbolj »tužne« Istre. To je pokrajina krednega apnenca brez slehernega potoka ali potočka, pa celo brez živih izvirkov; gola, pusta, odljudna. Vasi so skoraj le vasice in razsejane daleč druga od druge. Od česa živijo njihovi prebivalci? Za tujca je to skoraj nerešljiva uganka. Ko sem jo gledal z Lipnika in nato še s Kavčic in z Zbevnice, sem si zaželel, da bi bil čarodej. Priklical bi na nebo oblake, iz katerih pa ne bi lila na ta tla samo voda, marveč tudi plodna črna prst, da bi za vse večne čase prekrila sive kraške gmajne. To je začetek srca tolikokrat zaničevane, namesto z občudovanjem in pomilovanjem spominjane Čičarije.

Toda že nekaj kilometrov zahodno in jugozahodno od Lipnika, Kavčic in Zbevnice se svet močno spremeni. Med flišnimi ali vsaj deloma apnenčastimi griči tečejo po ozkih dolinicah, ki se pa počasi širijo, hudourniški in celo tudi nekateri stalno žuboreči potoki in potočki, hitceji v reko Mirno in po njej pod Novim gradom v morje. Po teh dolinicah in na njihovih področjih uspevajo že spet trte in celo smokve. In tam, a v prvi vrsti na zahodu in jugozahodu od Lipnika, leži tista slovenska deželica, ki je zalednim Slovencem dosti bolj neznana, kot so bili za časa Prešerna neznani »studenci Nila«.

O tem sem premišljeval, ko sem se z vrha Lipnika oziral tja čez pusti kras proti rodovitnejšim Hrvojem, Pregari ter manjšim vasm in vasicam tega najjužnejšega dela Slovenske Istre. Gričevnat je in po gričih so nanizana selišča teh trdega boja z zemljo vajenih, zato tudi pridnih, podjetnih in vztrajnih slovenskih ljudi.

Zaključil sem skromno kosilo s požirkom limonade in krenil po kratkem oklevanju, kam naj jo še mahnem, naravnost proti Kavčicam in spotoma prestopil republiško mejo. Kavčice, visoke 938 m, za katere sem slišal ime Špičnik in Špični vrh, so odmaknjene spet na vzhodni rob »pogorja«. Ime je veljalo spocetka verjetno le za pašnike pod vrhom z napajalnimi kali za živino (kal-kav-Kalčice-Kavčice) in je šele nato prešlo tudi na sam vrh. Zato bo najbrž ime Špičnik ali Špični vrh starejše od imena Kavčice. Moram pa brž in odkrito povedati, da pot na Kavčice in potem dalje na Zbevnico ni bila tako lahka in prijetna kakor od Kojnika do Lipnika. Svet je postajal na tej poti čedalje bolj kraško razbit in razrit. Šlo je navzgor in navzdol ter spet navzdol po stezah in stezicah, ki so komaj še zaslužile to ime, ali pa kar po celem. Samo trma, s katero sem hotel na vsak način uresničiti svoj program poti do konca na tisočaku, me je nazadnje hudo upehanega in naveličanega res postavila na vrh Zbevnice.

Razgled s tega najvišjega vrha v tem delu Istre ni skoraj nič večji ali drugačen kakor z Lipnika ali s Kavčic. Bliže in bolj na široko se odpre od tam samo notranja Istra čez Buzet na jug ter proti jugozahodu v smeri Pulja Poreča in Rovinja. Lepše se kažejo tudi vrhovi proti Učki: Gomila, Javornik, Orljak, Glavica, Sapan, Oskale, Šija, Planik, Brajnikov vrh in drugi. Vmes

griči in grički, doline in dolinice — eno samo veliko nemirno valovanje tal tega največjega jadranskega polotoka. Zbevnica je pa le najvišji vrh grebenov, ki v obliki elipse obkrožajo gorsko kotlino. Najvišja točka nasprotnega roba dosega tudi že 971 m. Imena ji nisem mogel izvedeti. Ob tem položaju sem se pa nehote zamislil v ime hriba. Zbevnica? Ali ni bila nemara prvotna oblika Zibevnica in je izgubila »i« šele potem, ko so novi rodovi pozabili, da so jo njihovi predniki poimenovali tako zaradi očitne podobnosti z veliko zibelko. To bi potrjevala tudi okoliščina, da imajo vsi vrhovi v srednji Istri slovenska imena kakor tudi pod njimi ležeči kraji: Trstenik, Klenovščak, Račja vas, Praprovče, Gorenja vas, Dolenja vas, Stara vas, Nova vas, Lisičina itd.

Sestop je spočetka zelo strm, in ker seveda ni markacije, sem si moral pot izbirati in določati sam. Prijetno to zaradi kamenja in gruša ni bilo in nekajkrat sem zašel skoraj v prav neprijetne zagate. Pod vrhom se je pa pobočje uklenilo in se nato položneje spustilo do vasi Brest, skozi katero drži cesta iz Buzeta v Dane in Vodice ter dalje čez Golac v Obrov v Sloveniji. Vas bi me bila zanimala že zaradi njenega prebivalstva in zaradi poizvedovanja po okoliških imenih in njih razlagah, a za to ni bilo niti minute več časa. Moral sem jo neutegoma ubrati po slabi vozni poti prek kraške sivine in rjavine v Rakitovec. Planota leži tu povsod nad 500 in do 600 ter celo 700 m visoko nad morjem, zato ni govora o kakršnem koli vplivu morja, ki obkroža na treh straneh polotok. Klima je kontinentalna. Glavna podlaga gospodarstva je živinoreja. V zahajajočem soncu je bila ta kraška deželica polna ostrih senc in krvavih odtenkov na ilovnati prsti sredi kamenja, kamenja in kamenja. Ker je železniška postaja še kos poti izven vasi, se tudi v Rakitovcu nisem ustavil. Mahnil sem jo naravnost na postajo in se že kmalu znašel v vlaku, ki me je nesel proti Kozini.

Bil sem precej utrujen in zdelan. Naložil sem si bil pretežavno nalogo za tak teren, a v duši sem bil zadovoljen in vesel. Videl sem kos sredogorskega sveta naše Istre, ki je bil doslej daleč odmaknjen od slovenskega planinstva, katerega je nemara že kdo kdaj obiskal, nihče pa še ne opisal. Govoril sem z Jelóvčanom in izvedel za mnoge zanimive stvari, srečal se z vrsto imen in si jih skušal razložiti in na koncu vseh koncev se bo morda zdaj našel še kdo, ki bo sledil moji lanski samotni poti. Vse pozornosti je vreden Slavnik, skrbeti moramo, da bo njegova koča spodobno obiskovana, a naši so tudi drugi istrski vrhovi, čeprav morda za kak stotak nižji.

S takim sklepom v duši sem ujel v Kozini avtobus in se vrnil v Koper. Z ovinka nad Črnim kalom so me iz obmorskih globin pozdravile luči Trsta na desni in Kopra na levi strani, razdeljene po hrbtišču mejnega Miljskega polotoka od Škofij do Jernejske drage.

Še nekaj zanimivosti s kočevskega kraškega sveta

DUŠAN NOVAK

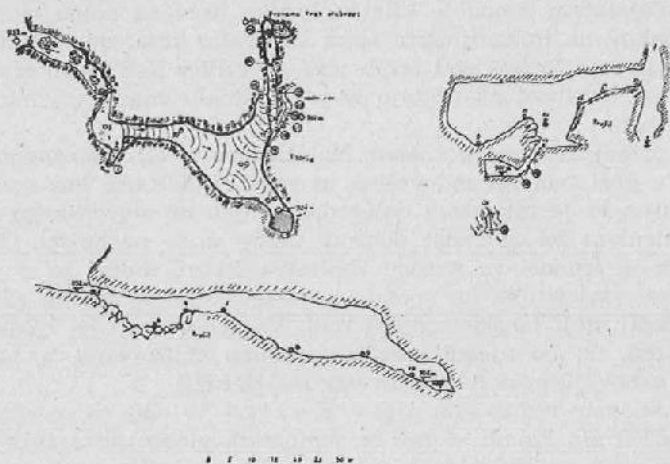
Kočevska je, kot že znano, za turista zelo odmaknjena pokrajina. Njene lepote, ki bi privabile ob boljših pogojih marsikaterega planinca-turista, so skoraj neizrabljene in jih uživa le, kdor po naključju zaide v ta kraj.

Kočevsko ima največ pogojev za domači turizem. Tu je dovolj zanimivosti — od silnih gozdov do podzemeljskih jam, ki so v večini lahko dostopne, da ne omenjam drugega, kot ribištvo, planinarjenje in lov.

Oglejmo si košček tega kraškega sveta.

Povzpniimo se iz Kočevja proti jugu, na Stojno. Tu je bila pred nedavnim odprta planinska koča pri Jelenovem studencu. Koča je predelana logarska hiša, zelo pa je prijazna in obiskovalec se more preko leta lepo oddahnuti. Dopust v teh prelepih gozdovih je šele pravi počitek in odmor.

Okolica koče je idealna za lepe sprehode in izlete. Med drugim je možno obiskati več že dolgo znanih jam. To so med drugimi Ledena jama, Elconorina jama, Jama treh bratov in Jama z dvema vhomoma, ki pa ni toliko poznana*.

Do prvih dveh jam je pot baje označena, vendar zelo slabo in bi bilo kočevskim markacistom priporočiti, da to vprašanje čimprej uredijo.

Slabih 15 minut imamo od Koče pri Jelenovem studencu do Ledene jame. V dnu širše vrtače se odpre pred nami velik in 50 m globok udor. Ima navpično severno steno, po južnem, precej strmim pobočju pa so sledovi nekdanje steze in lesenih stopnic. Tu se spustimo na dno. Steza je res zelo žalostna. Naj bi nek planinec vzel v roke kramp in nekaj deska ter pot popravil! Posebno spodnji del, kjer je pobočje zaledenelo, je nevaren. Tu lahko kdo zdrsne in ostane vsaj z zlomljenimi udi!

Dno brezna, dno prve dvorane moremo reči, je pokrito z ledeno ploščo. S severne stene padata dva lepa in velika ledena slapova.

* Jame je merila in raziskala Speleološka sekcija Planinskega društva Železničar iz Ljubljane.

Pred kočo pri Je-
lenjem studencu
1. 12. 1957

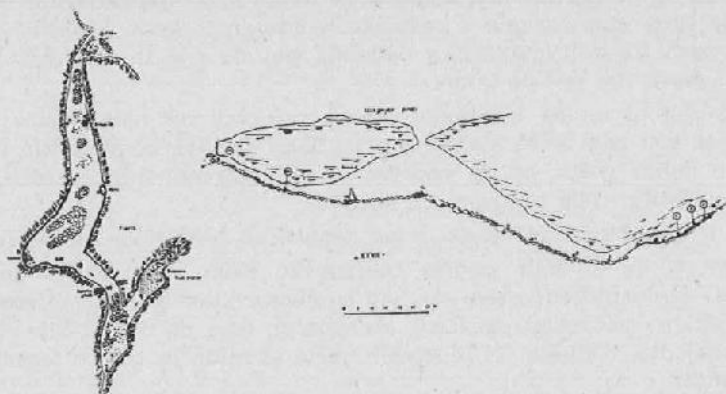

Ob robu ledene plošče je še dvojje brezen, ki še vedno nista raziskani, obisk pa lahko prinese lepa presenečenja. V levega smo se spustili in se v globini 20 m znašli v dvorani, skoraj pod že omenjeno ledeno ploščo.

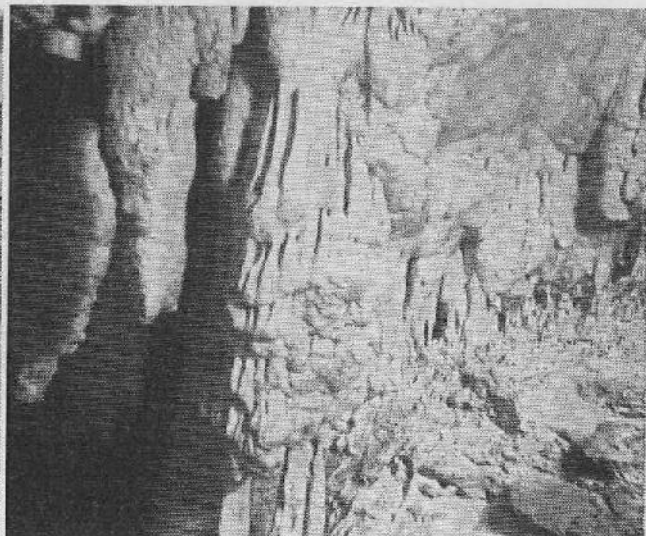
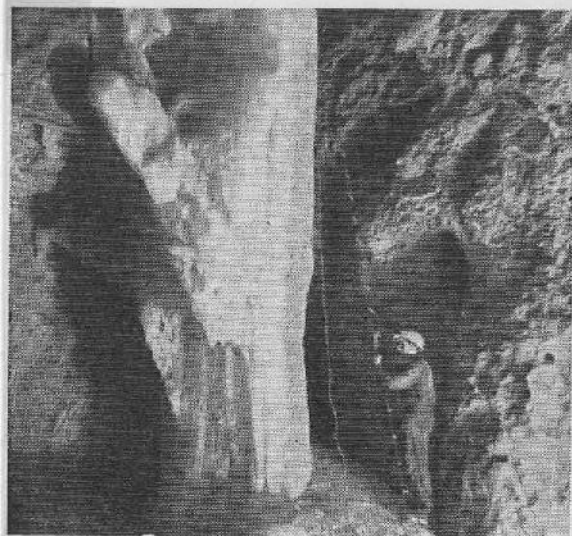
To dvorano s treh strani omejujejo skalnate stene, četrto steno, strop in tla pa tvori led. Ob robu ledu se moremo spustiti še dalj in globlje. Dospeli smo zopet 20 m globlje v drugo ledeno dvorano, ki je imela premer kot zgornja, to je okrog 10 m. Tudi tu bi se še našlo nadaljevanje, vendar pomanjkanje lestvic nam to ni dovoljevalo.

Ta brezna za turistični obisk ne pridejo v poštev. Dovolj zanimiv pa je tudi zgornji del, da bi se mogel obisk jame povečati s primerno propagando. Obiskovalci bi mogli vsaj sredi poletja občutiti zimski mraz!

Do Eleonorine jame je baje tudi zaznamovana pot. Mi smo le redkokje videli markacije in še zelene povrhu. Ta barva se v zelenem gozdu zelo skriva in ni najprimernejša za markiranje. Obiskovalec je na najboljši poti, da se lepo izgubi. Tu moram zopet opozoriti kočevske markaciste na njihovo dolžnost!

V jami je nekdaj bila nekaj deset metrov dolga steza, lesene brvi in stopnice. Vse to je sedaj v zelo žalostnem stanju. Začetni del steze je zrušen, hoja po prvih lestvah pa življenjsko nevarna. Pri drugih lestvah je večina klinov polomljena, da ne govorim o izlizanih in zapuščenih stopnicah. To bi se vse dalo z malo dobre volje popraviti in usposobiti za večje obiske. Jama je vredna obiska. V vsem osrednjem delu srečavamo lepe kapniške skupine,

jamsko živalstvo je zelo številno in raznoliko. Poleg tega, obiskovalcem dostopnega dela, pa je še nekaj rogov, ki pa vanje običajen turist ne more. Ti deli so najlepši! Po prvem delu sodeč, tu so kapniki precej polomljeni, je dobro, da ta najlepši del ni vsem dostopen.

Eleonorina jama je bila včasih zaprta in le grofje so si lastili pravico, da se naslanjajo nad lepotami podzemne narave.

V neposredni bližini koče pri Jelenjem studencu je še dvojce obiska vrednih jam. Tik ob vozni poti se odpira dvojce vhodov v ca. 18 m globoko jamo. Po strmem pobočju enega brezna, kjer bi bile potrebne le 6 m visoke lesene lestve, pridemo v veliko dvorano, ki jo lepo razsvetljuje druga odprtina.

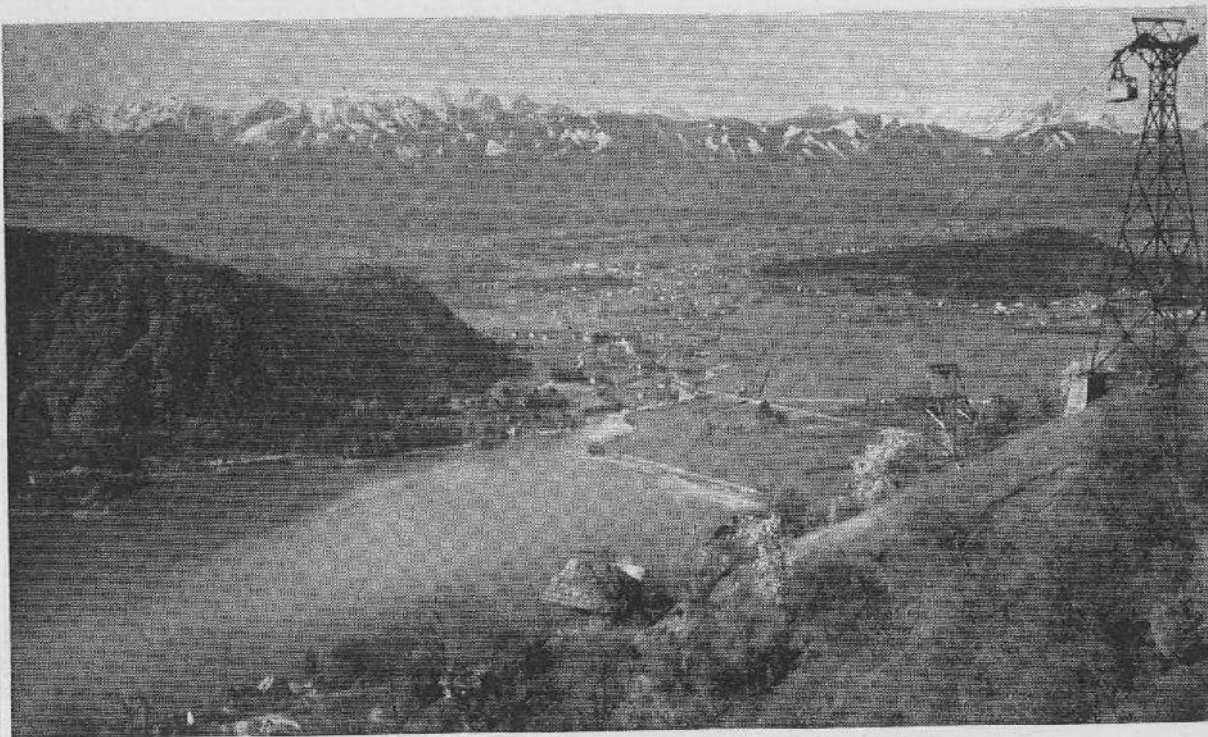
Nekaj proč odtod, pod vrhom Nekla, pa je Jama treh bratov. To je značilno zavito in oblikovan rov, ki pada, se dviga in zavija do kraja. Ta zadnji del je pa izredno lepo zasigan z nekoliko temno sigo. Jama je lahko dostopna in bi dva para pridnih rok lahko nadelala pot do nje in po njej. Potrebno bi bilo tudi markirati pot do jame.

S temi deli bi ta del Kočevske gotovo pridobil več obiskovalcev, seveda pa bi morala biti tudi koča stalno odprta. Tudi tu, kot že marsikje drugje je potrebna le dobra volja, boljše vodstvo in več razumevanja, pa nekaj parov pridnih rok, ki bi prijele za kramp in sekuro.

Torej ne pozabimo Kočevske in ne zapustimo le-te naše slovenske Švice!

V primeru, da bo koča odprta tudi preko tedna, vsaj preko poletja, bo potrebno, da bodo urejene steze do jam in steze v jamah popravljene. V koči bi morale biti na razpolago svetilke, ob sobotah vsaj pa naj bi bila na razpolago tudi vsaj dva vodnika, ki bi vodila večje skupine in tudi o jamah vedela nekaj povedati.

Se to: steza v Eleonorini jami je dolga le slabih 100 m, v Jami treh bratov pa 170 m. Malo, a vredno ogleda!

Pogled izpod Kanceljna, malo nad Osojskim jezerom proti Beljaku in Julijskim Alpam

Na Osojščico od strani

IVAN MIKL

Po priložnosti, ki sva jo imela za vožnjo čez Kostanjo, sva se znašla s Hanzejem tik pri Osojah ob jezeru. Dan je bil že prekoračil jutranjo uro, a dokaj hladno vreme po preteklem dežju je vkljub temu obetalo ugodno hojo. Meglice, prozorne kakor mrena, se še vlečejo čez jezero, ki še ni vsrkalo jutranjih žarkov do svojega dna. Nameravava se povzpeti odtod na Osojščico, pa pospešiti po domače pot, kolikor nama čas dovoljuje. Zato se posluživa prvega čolna, ki je na razpolago in se prepeljeva onstran jezera pod naselje Trato (Tratten). Proti vasi sami, ki leži že više od obale pod gozdom, se vzpenjajo številne posamezne domačije in vile po zelenih robih. Košenice, ki se tu razprostirajo precej visoko, dajejo pravo ime tej vasi.

Za hribolazca je pot na Osojščico od tu nekoliko neobičajna, če ni drvar ali lovec ali vsaj domačin. Saj vabi nedaleč odtod vzpenjača na goro in pripelje v dobrih desetih minutah neposredno iznad jezera do planinske goličave in je turistu prihranjen najmanj privlačni del poti. Midva pa greva kar naravnost proti cilju, saj bi sicer zamudila tisto, kar hočeva pridobiti. Temen gozd naju sprejme. Bredeva skozi podrast in iščeva najboljšo pot. Mojemu spremljevalcu pade v oči enoličnost tega temnega lesa, iz katerega je le od časa do časa mogoče pogledati v okolico. Seveda, gozdovi tam onstran v Karavankah, ti so polni sprememb in krajšajo čas z zanimivimi presledki. Neurejeni kolovozi se sekajo v ozkih grapah. Nekaj je slepih poti. Iskanje prave steze zamuja, vendar nobenemu ni do godrnjanja, saj ne moreva zaiti.

Osojščica je podolžna gorska gmota, ki se na čelni strani, obrnjeni k beljaški ravnici v začetku bolj strmo dviga, se potem zaokroži v raztegnejn hrbet ter se

lagodno konča v nizki, obli kopi. V spodnjem, bolj strmem delu je zaraščena, gornji del je ena sama planinska goličava, brez vsakega drevja. Drevesna meja teče na višini približno 1600 m. Takšna podoba je proti jugu, proti severu je manj značilna, ker se izgubi med gozdnatim gorovjem Nizkih Tur.

Krcneva kar v smeri glavnega vrha, ki ga sicer še ne vidi, a ga ne moreva zgrešiti. V kotlini se prikaže skupina planinskih koč. Njih lega je skrita, sonce pa imajo ves dan. To so Bergerjeve koče s planinskim gostiščem. Mimogrede naj bodi omenjeno, da se je tu shajal pokrajinski štab nacijev, ko so bili ti v ilegali. Sicer ima postojanka videz planšarske naselbine. Domači turisti kaj dobro vedo zanje in jih pridno obiskujejo. Nekaj takih gostov sedi pri mizah na trati pred gostiščem, drugi pa se senčijo in dremlejo zleknjeni v travi. Tudi midva se oddahneva. Ko pa se sonce prav razblešči, leževa tudi midva. Dan je najin. Spremljevalca ne preganja delo, ki mu je sinoči ušel v neznano kakor potuhneni vasovalec. V geografiji je dobro podkovan, saj ga je vojna zanašala po vseh delih sveta, vendar se ne more pohvaliti, da bi bil doma v goroznanstvu. Rad jih je gledal, tja v Jeko in k Dobraču, pa v špič Ojsternika, čez Dobravo v Nemce, kakor se imenujejo po domače planine severno od Beljaka. Čeprav ni imel mnogokušenj v gorah, je v njih prestal hud boj za obstoj. Bilo je na Mont Blancu v drugi svetovni vojni. Starše so odveli v taborišče in na njegovem domu naselili kanalske kolone. Tedaj mu je bilo sedemnajst let. Vtaknili so ga v vojsko. Dobil je komandanta, ki svojim sovratnikom ni bil nič kaj podoben. Od burje oklesani dolgin, redkih besedi — bil je pravi alpinist — se je zagledal v visokoraslega dečka, ki mu je poganjal prvi puh, a je bil videti gibčen kakor maček, in ga vprašal: »Ti si pod Dobračem doma?« Hanzelj pritrdi. Oficir na to, ali je bil že na Dobraču Hanzelj vprašanja ne razume prav in pravi šegavo, da je moral v planine le z živino. Nekaj dni nato mu oprtajo planinsko opremo in ga pošljejo v plezalni tečaj pod Košuto, od tam pa naravnost v francoske Alpe. Tako je prišlo do njegove prve planinske ture na Mont Blanc, ki naj bi ga bil zavzel in držal z nekaj možmi.

Čim više greva, tembolj je čutiti sapico, ki je pričela pihati od vzhoda. Doli v dolini bi ji rekli »ta spodnja sapa«, ki dopoldne pomeni »lepo uro«. Raztresene črede goveda ostajajo pod nama.

Prav zanimiv je odtod razgled na najbližji nižinski del med nami in Vrbskim jezerom. To je vase zaprt svet, ki se stiska med Osojskim in Vrbskim jezerom. Na koncu preide v ravninsko dno. Tu se v zelenih kadunjah in dolinicah skrivajo vasi in naselbine in še kakih deset jezer in jezerc, od sonca obsijanih. Čeprav so nekatera jezera po svoji velikosti nepomembna, vendar to niso mlake, temveč imajo po svoji legi, okolici in globini značaj pravih jezer. Idilično samotarijo v primeri s poletnim vrvenjem ob Vrbskem jezeru. Koroška ima več kot dve sto jezer in ne samo tistih nekaj, ki jih navajajo po navadi. Tu sta najbolj znani Boršče jezero in Jezerce nedaleč na Vrbo, toda tako skriti za gozdovi in griči, da sta od rok tujskemu prometu.

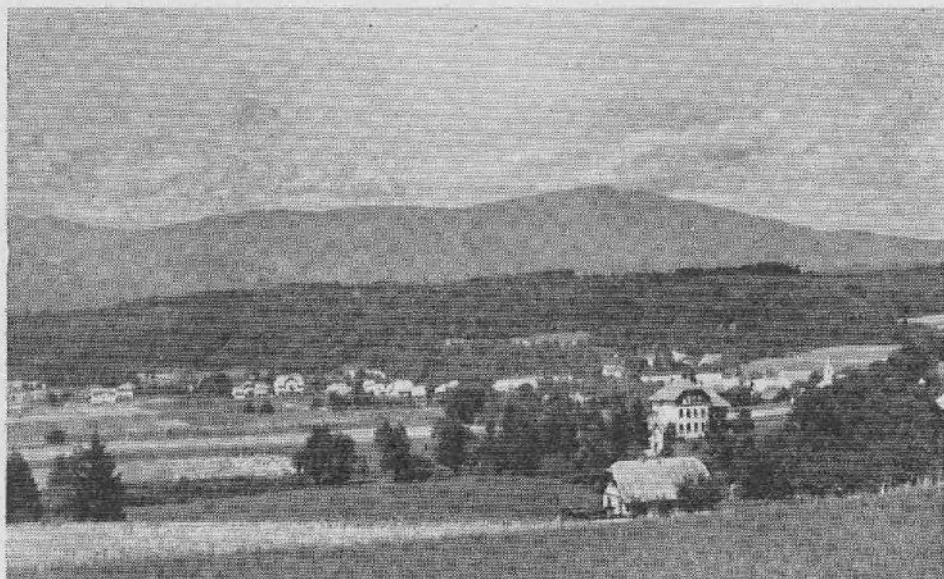
Nenadoma obstaneva na vrhu. Tla se uravnavajo pod nogami. Koča s plapolajočo zastavo na strehi, harmonika, glasovi veseljakov, nedeljska veselica. Slišati je vse jezike, videti drese vseh mogočih kombinacij. Ko obstojiva in se ogledujeva naokoli, si ne morem kaj, da ne bi vprašal, koliko časa sva hodila do vrha. Štiri ure, ugotovi Hanzelj. Jaz pa ugotavljam, da sva hodila štirideset let. Prehodiла sva štirideset let planinstva. Tiho je bilo tukaj gori pred 40 leti. Samotna planina, pastirji in v redkih časih kaki pionirji smučarstva, ki je bilo tedaj v povojih; nad tem pa kakor danes sonce.

Množico obiskovalcev je privabil sem gor sončni dan, a dostop so mnogoteremu omogočile kar tri vzpenjače. Svoje ime zasluži samo spodnja vzpenjača, ki se pozne naravnost iz doline do gozdne meje, medtem ko sta drugi dve le konjunkturi napravi z nekakim toboganom, na stole, za nekoliko zračno in vabljivo vožnjo, ki traja samo nekoliko minut. Saj je višinski razmak obeh skupaj komaj nekaj čez 300 metrov. Da bi pa gostje, ki se hočejo kar do vrha samega pripeljati, imeli vsaj nekaj nenaporne pešhoje ali sprehoda za seboj, je med vzpenjačami sprehodna pot.

Vztrajna sapica blagodejno hladi topli dan. Vse je zabrisano v modrino, le snežišča pod vrhovi so kakor obešena v zrak. Najlepša panorama se odpre na Julijske Alpe, prav posebno na špike Rabeljske in Kanalske doline. Res je imeniten razgledni položaj Osojščice, niti Dobrač ga ne moti, a je vendar za dobrih 250 m višji kot ona.

Osojščica spada med najbolj sončne in zračne gore koroške dežele. Planinec se na njenem vrhu, pa tudi v sončnih pobočjih počuti kakor na nebesni gugalnici, tako je zračna in sončna.

Nama ni za čakanje in daljši počitek. Spustiva se rajši še malo v nasprotno pobočje. Pravočasno še hočeva dospeti do spodnje vzpenjače na Kanceljnu. Pri prometu, kakršen je danes, je pravočasno treba poskrbeti za vozni listek. Vsi, ki jih

Osojščica od Spodnje Zilje

je pripeljala vzpenjača gor, imajo namreč že plačano povratno vožnjo in s tem tudi rezervirana mesta. Razumljivo, da ti navalijo ravno v poznem popoldnevu.

Zapadni del pobočja je bolj raznolik in razčlenjen.

Po starih pripovedkah in bajkah pa je bila nekoč Osojščica vsa porasla z visokim lesom. Tako pripoveduje bajka o beli kači. Tedaj je bila Osojščica pokrita vsa z gostim lesom, v katerem je gomazelo kač, tako da so celo vdirale v kmečke domačije in nič jih ni moglo pregnati. Prišel je tedaj v te kraje star popotnik in obljubil, da bo nadlogo pregnal. Samo če ni vmes bele kače. Rekli so mu, da je ni. Okoli najvišje smreke, ki je stala na vrhu gore, je dal nanositi dračja. Zakuril je grmado in splezal na vrh smreke. Na prvi njegov žvižg so prilezle kače od vseh strani, se splazile do ognja in v njem zgorele. Ponovil je žvižg še močneje in spet se je priplazilo mnogo več kač. Ko pa je tretjič zažvižgal, je zaslišal, kako se mu žvižg odziva. Vedel je, da je to odziv bele kače in da je izgubljen. Tedaj se je zares pojavila onstran jezera spodaj bela kača in se pognala naravnost proti vrhu gore. Švignila je mimo smreke, s svojim repom udarila ob njo, jo izruvala ter pokopala čarovnika v ognju. Pa tudi sama je v ognju zgorela. Praviijo, da od tedaj na gori ni več kač.

Po promenadni poti imava še nekaj korakov do vzpenjače na Kanceljnu. Okoli gornje postaje še na višini 1500 m se je nanizalo nekaj v gozdu skritih nekaj pa z odprtim razgledom penzionov in gostišč, ki tekmujejo med seboj po svoji urejenosti in razgledu. Kanceljska vzpenjača je pred tremi leti doživela 25-letnico svojega obstoja in se je v tem razdobju obnesla kot izredno rentabilno podjetje. Saj smemo računati, da prinaša letno polovico vsote, ki je bila vanjo investirana. Zasnovana je bila že pred prvo svetovno vojno. Trasa je idealno izpeljana.

Naslednji dan sem našel Hanzeja pri košnji na polju. Kolena je vtaknil v visoke škornje, ves moker od deteljine je hodil okoli svoje kosilnice.

Solčavske zgodbe

JOŽE VRŠNIK

REZJANI

Nekdaj so po naših krajih krošnjariili Rezjani, Slovenci iz Italije. V krošnjah, malim omaram podobnih, z več predali, so nosili od kmeta do kmeta različno kramo, podobno kakor pozneje Dalmatinci. Sam sem še poznal »Golobučnega Laha«, a ta je nosil in prodajal samo kose, srpe in brusne kamne.

Naš stari pastir Tomaž pa je pripovedoval: »Ko sem še v mladih letih služil na Klemenčjem, je nekega večera prinesel Rezjan svojo krošnjo. Ko smo prišli od dela v hišo, je Rezjan razložil svojo ropotijo po mizi in vsak si je lahko ogledal in kupil, kar je želel. Drugi smo bili z nakupom hitro gotovi, dekla Neža pa je hotela vse videti, vsako reč »pošlatati« in za vsako reč vedeti, koliko stane, pa vse ji je bilo predrago. Rezjan ji je nekaj časa robo razkazoval in odgovarjal, ko pa je videl, da ne bo nič kupila, se je obrnil proti nam in rekel: »Baba ga je trep, hoče celo krošnjo za dva groša«. Neža je osramočena odšla, Rezjan je pa pospravil svoje stvari v krošnjo.

Na prvi del Rezjanovega izreka pa sem se že dostikrat spomnil. Nekoč je bilo posebno slabo vreme. Spet je prišel Rezjan in rekel: »Vsi vragi so ga vani«. Ko se je vreme nekolikoboljšalo, je rekel: »Pol ga je šlo nazaj.«

ROK KLEMENŠEK

Naš stric, Klemenšek Rok, nekdanji lastnik velike Klemenškove kmetije, je bil rojen 1. 1859, to je v letu, ko je bil ustreljen zadnji solčavski medved, kakor je stric sam rekel.

Ljudsko šolo je obiskoval v Žalcu, kar je nekaj čudnega, če upoštevamo, da so bili nekdanji Solčavani šoli zelo nasprotni. Bil je zelo brihten, nadarjen in ukaželjen fant, iz katerega je z leti zrastel domač ljudski zdravnik (po Knajpu), dober živino-zdravnik in zelo dober gospodar, pesnik in kmečki modrijan. Veliko je čital in veliko potoval in to z odprtimi očmi in srcem, čutečim s človekom in živaljo. Bil je velik ljubitelj narave in človek vsečlega srca in dobre volje. Zložil je veliko pesmi, ki morda po obliki niso bile brezhibne, a vsaka je vsebovala v šalo zavit dober nauk (le škoda, da so večinoma vse zgorele).

Nekoč je na potu iz Celja krenil v Braslovče, kjer je poiskal tamkajšnjega živino-zdravnika Martina Jelovška in ga prosil za neko zdravilo za bolno žival. Prišla sta v razgovor, spoznala sta se in postala najboljša prijatelja. Kmalu je obiskal Jelovšek Klemenška na domu in spoznal Solčavo, Solčavane in gospodarske razmere v Solčavi. Videli so, da je Solčava dober živinorejski kraj, Solčavani pa razmeroma dobri živinorejci, katerim je živinoreja donášala lepe dohodke in bi jim lahko še lepše, če bi se živinaboljšala. Videli so tudi, da ima Solčava precej dobre zveze s Koroško, s Štajersko pa samo strugo Savinje in borno stezo ob Savinji in še ta je ob deževju in povodnji neprehodna. Solčava je pa le na Štajerskem, zato je bilo treba zvezo s Štajersko nekakoboljšati. Jelovšek in Klemenšek sta veliko besedovala o tem in končno sta jo »pogrunčala«.

Na deželni vladi v Gradcu o kaki Solčavi niso vedeli ničesar. Treba jih je bilo s Solčavo nekako seznaniti in za napredek Solčave vzbuditi. Tu moram omeniti, da je bil takrat Rok Klemenšek edini Solčavan brihten in inteligenčen dovolj, da je Jelovšek mogel govoriti in delati z njim. Brez njega bi bil Jelovšek za Solčavo ne storil nič ali malo. Klemenšek pa brez Jelovška težko kaj, oba skupaj pa sta potegnili globoke brazde, za katere pa sedanji mladi rod ne ve več, kdo jih je zarezal. Da se to čisto ne pozabi, želim doseči s temi vrstami. Da se gospodje na deželni vladi v Gradcu seznanijo z razmerami v Solčavi, sta Jelovšek in Klemenšek organizirala v Solčavi živinorejsko razstavo, za katero je Jelovšek zmole-doval čeden prispevek na deželni vladi in Kmetijski družbi v Gradcu. Bilo je to okrog 1. 1890. Na to razstavo so povabili gospode od deželne vlade in za čudo, udeležil se je sam deželni glavar in še več takih tičkov. Glavarja so pozdravili naša mati, takrat štirinajstletna Klemenča Micka, seveda v nemškem jeziku in so mu izročili lep šopek. Pripovedovali so, da je dobil prvo nagrado za najboljšega bika Goler, kar se je drugim kmetom zdelo zelo za malo, ker je bil Goler bolj slab živinorejec.

Razstava se je vršila na Vidmu, kjer je bilo lepo okraшено. Razstava in z njo združena slovesnost ter obisk visokih gospodov iz Gradca je bil za takratno Solčavo velik dogodek.

Gospodje iz Gradca so si ogledali tudi Logarsko dolino in kolikor toliko spoznali kraj in tudi to, v kakšnih višinah so kmetje. Spoznali so tudi ljudi in videli, da četudi so popolnoma prepuščeni sami sebi, so vseeno zdravi, brihtni, delovni in gospodarski. Jelovšek in Klemenšek sta jih seznanila z gospodarskimi razmerami Solčavanov in prosila za pomoč pri zboljšanju živinoreje, takrat najvažnejše panoge gospodarstva, predvsem pa za zgraditev ceste Solčava—Ljubno. Gospodje so zagotovili Solčavanom svojo naklonjenost in takojšnjo zgradbo ceste. Na Ljubnem pa so se našli ljudje, katerim se mora priznati nekaj brihtnosti. Menili so, da bi po novi cesti Solčavani in Lučani pobegnili Ljubencem iz žepa, v katerem so jih Ljubenci trdo držali. Zato so zgraditvi ceste nasprotovali, kolikor so mogli. Tako se je zgodilo, da so cesto pričeli graditi iz Solčave proti Lučam, ne pa iz Ljubnega proti Lučam. Seveda so za to cesto delali tudi drugi, a če bi odločilnih ne zainteresirali tako direktno, bi se graditev ceste verjetno odmikala še nekaj let, kar bi bilo vsekakor lažje in ceneje. Ko pa so od Solčave proti Lučam zgradili že nekaj ceste, pa Ljubenci nadaljevanja in zgraditve niso mogli več preprečiti.

Tu naj še omenim, da je Klemenšek, ki je bil v prvem cestnem odboru, hotel, da bi v Lučah, pod vasjo Savinjo regulirali in ji dali tok ob desni strani ob hribu, poleg Savinje na levi strani pa bi bila cesta skoz po ravnini. Če bi bilo po njegovi volji, bi zdaj Lučani lahko imeli v ravnini ob cesti lepo polje. Ker pa s svojim predlogom ni uspel, so napravili cesto čez Koželjev klanec, kjer so morali graditi drage škarpe pod cesto in nad cesto, zdaj pa ceste razširiti ne morejo, ob Savinji pa je širok in prazen prod.

Lahko trdim, da sta Jelovšek in Klemenšek pridobila solčavski ovci kvaliteto, ime in sloves. Brez njunega pionirskega dela bi bila solčavska ovca še daleč zadaj. Mi se zdaj okoriščamo s sadovi njunega dela in dolžni smo jima hvalečnost.

Jelovšek in Klemenšek sta skupno prepotovala Tirolsko, Solnograško in Švico. Klemenšek je kot romar prepotoval in vsaj nekoliko spoznal tudi precejšen del Francije. Na teh potovanjih sta spoznala in opazovala gospodarstvo, posebno pa še živinorejo planinskih dežel. Potovala sta z odprtimi očmi, kar sta videla praktičnega in porabnega, je Klemenšek prenesel na svoje gospodarstvo. Zato so bili njegovi hlevi za takratne čase moderni, njegova živina krasna, njegovi gozdovi pa so bili lahko za vzor vsem drugim daleč naokoli.

Na teh potovanjih jima ni manjkalo zanimivih doživljajev. Od teh naj omenim samo enega.

Obiskovala sta grofe in druge veleposestnike, ki so imeli vzorna gospodarstva. Tako sta nekoč obiskala nekega grofa v Švici. Ravno takrat pa je bila pri njem tudi skupina mladih veterinarjev in agronomov. Grof je vse skupaj povabil na kosilo. Pri kosilu pa so se vrstili pozdravi in nagovori, s častmi in pohvalo so se »kepali« sem in tja, in cela stvar se je precej zavlekla. Medtem pa je prišel upravnik in grofu povedal, da neka telica ne more povreči. »Ravno prav«, je rekel grof, »saj je tu več takih, ki se na to razumejo, pa bo ja kateri pomagal«. Gospodje pa se pri kosilu niso dali »moliti«. Jelovšek in Klemenšek sta to videla, vstala sta in šla z upravnikom v hlev. Ko sta se vrnila, je grof vstal in rekel gostom: »Gospodje, toliko vas je tu, a vsi ste mojo željo gladko preslišali, vstala pa sta ta dva tujca in pristopila na pomoč in zadevo srečno rešila. Srčna hvala vama,« se je obrnil k njima, »sedita k meni!« In lepo se jima je oddolžil za uslugo. Za Švicarje nekoliko hud poper.

Na takem potovanju se je tudi zgodilo, da je Jelovškova »kasa« odpovedala. Potovanje sta nadaljevala na Klemenškov račun. Ko sta se vrnila, mu je Jelovšek seveda vrnil, a ostal mu je hvaležen in morda se je to kdaj poznalo na ovčjem sejmu.

Po končani prvi vojni l. 1918 ju je ločila državna meja. Jelovšek, takrat že star možak, je ostal v Gradcu in videla se nista več, prijateljstvo pa je ostalo. Jelovšek je čez nekaj let umrl, ostala pa mu je hvalečnost in lep spomin pri Klemenšku in vseh Solčavanih.

ŠPIČMOŽ

V naših krajih živi špičmož (rovka). To je neke vrste miška, ki je komaj malo večja od odraslega čmrlja. Sedanji učeni ljudje trdijo, da spada rovka v rod kun in torcj niti miška ni, pač pa da je to zelo koristna živalca, škodljiva pa nič. Saj jim rad verjamem, ker sem opazil, da v njeni bližini miši ne živijo, škode, ki bi jo rovka povročila, pa še nisem opazil, čeprav sem jo imel celo zimo v hlevu. Za moj

okus vsaj je rovka ljubka živalca in rad sem jo opazoval, s koliko gibčnostjo si je iskala hrane.

Po trdnem prepričanju starih ljudi je špičmož hudo nevarna zver, ki sesa krave, ovce in koze, pri tem pa žival, katero sesa, »piči« na sesek, sesek se vname in zgnoji in če ni uničeno celo vime, je pa ta sesek prav gotovo. Če pride špičmož v hlev, lahko povzroči hudo nesrečo. Zato je treba vsakega špičmoža ubiti in posušiti v dimu, da je pri roki, kadar je kakšna žival od špičmoža pičena. Posušen špičmož je najboljši protistrup proti špičmoževemu piku. Posušenega špičmoža je treba dati na žerjavico, to pa držati pičeni živali pod vime tako, da se ji s špičmožem celo vime dobro nakadi. Če to ne pomaga, potem ne pomaga ničesar.

Če hočeš špičmoža pregnati iz hleva, moraš vzeti na cvetno nedeljo blagoslovljenega lesa, iz njega narediti tri križe in jih vsaditi v hlevu v tri kote, v vsak kot enega, en kot mora pa ostati brez križa, da ima tam špičmož prost izhod. Če bi postavil križe v vse štiri kote, bi špičmož ne mogel ven in nesreča bi bila tu.

Tako se mora ubogi špičmož pokoriti, če trnje ubode živad.

mladi pišejo

ODKRIVALA SVA LEPOTE NARAVE

S prijateljem odhajava v hribe. Zgodaj zjutraj je še. Severno stran neba krijejo oblaki in naznanjajo spremembo vremena. S prijateljem to opaziva, a kljub temu pogumno kolesariva dalje. Zdaj pa zdaj nam obraz zažari; odsev tiste tihe zavesti, da odhajava v hribe — na planine. V meni se budi pesem:

Na planine, na planine
vedno žene me srce...

Pot naju pelje ob Soči in pripelje k vznožju majhnega grička. Skozi oblake so prodrli žarki vzhajajočega sonca in obsijali cerkvico sv. Lovrenca. Ustaviva se in greva na grič, kjer počiva Simon Gregorčič, on, ki je tako ljubil naravo in ta planinski svet. Sedaj nas sonce toplo pozdravi. S smehljajem na ustnicah mu odzdraviva.

»Mogoče pa le ne bo dežja.« Z griča se ozreva proti Krnu. Megla ga zavija in rahlo piha z njegove strani. Kot da bi naju ne maral, tako čutiva. Vendar se odpraviva dalje. A ne preteče pol ure, ko za Krnom zagrmí. Pospešiva hitrost. Ze se usujejo prve kaplje dežja. Stopiva s kolesa in greva pod streho.

»Za dežjem pride sonce,« pravim prijatelju, ki tudi ni zgubil poguma.

Po dveh urah nadaljujema svojo pot. Opazujema naravo. Na severni strani pa se nad nama vrhovi ponosno dvigajo v nebo. Nove lepote, ki se odkrivajo pred nama, naju osrečujejo. Na Vrsnem nekoliko počijeva. Tako vse tiho, polno miru in prijetno je tu. Okna so polna rdečih rož. Vse naokrog diha toplá prijaznost in domačnost. Na cesti srečava ljudi. Veselo jih pozdraviva. Hvaležna sva jim, ker se tu pri njih počutiva tako srečna. Najraje bi kar tu za dalj časa ostala.

Pot naju pripelje v gozd. Tu srečava mnogo planinskih potočkov in prisluhneva žuborenju, tej veseli pesmi, ki je tako podobna pesmi mladosti. Ali ni mlad človek kot planinski potok, poln kipenja in moči?

Kmalu nas pozdravi nova planinska vasica Krn — še bolj odmaknjena razgibanemu ritmu življenja po dolini — še bolj tiha in mirna. Za vasjo nama s pašnikov zadoni prijetno zvončkanje. Korak se nama ustavi. Prisluhneva. Pohitiva dalje za novimi odkritji lepote v tem planinskem svetu. Pobočje pred nama se strmo povzpne navzgor. Vas Krn daleč pod nama pokriva megla, ki se počasi vzpenja za nama po pobočju.

Sreča in veselje nista mogla več ostati v prsih. V vrisku, smehu in petju se zlije iz prekipevajočega srca. Tudi megla se sedaj dvigne in jasna modrina zasiže nad nama. S prijateljem sedeva na skalo. Obraz nama je žarel. Čutila sva se blizu drug drugemu kot brata. Deliva si veselje, tako je sreča še popolnejša.

Sonce se je nagnilo. Težko se ločiva s tako prijetnega kraja. Jaz pa se tiho zamislim: Ali bova kdaj še tako srečna, tako polna otroške sreče?

Iz planinske literature

L'A MONTAGNE ET ALPINISME dec. 1957, jan. — jun. 1958. Zadnji zvezek glasila CAF v l. 1957 prinaša uvodni članek G. W. Younga o iskrenosti alpinistične literature, v katerem se zavzema predvsem za doživetje ture, manj pa mu je za njen rezultat in uspešnost, torej nekaj takega, kakor je pri nas o tem pisal Vladko Fajgelj. Članek je redakcija opremila s sijajnimi slikami iz Grépona, iz Hinterstoisseejeve prečnice v Eigerju, iz Rocheforta in z izvrstnim posnetkom razpoke v ledeniku Géant. En članek je posvečen razvoju smučanja v zadnjih 30 letih, drugi helikopterju v gorah, tretji Hermannu Buhlu. Zadnjega je napisal Marcel Schatz. Zanimiv je članek Georgesa Livanosa o zakonski navezi v šesti stopnji, pri katerem vzbuja pozornost tehnična slika plezanja v previsu 180°, dalje Terrayev obračun reševanja v Eigerju, ponazorjenega z več posnetki, seveda ne iz stene, marveč iz normalne poti. André Roch piše o plazovih in obrambi pred njimi ter s posnetki zlasti lepo ponazarja klozaste in pršne plazove. V pomladni številki pa je jedro v članku Alaina de Chatellusa. Prvi vzpon na Mt. Blanc ob knjigi, ki sta jo pred kratkim izdala Angleža T. G. Brown in Sir Gavin de Beer, sledi pa prevod Ši-Čan-Čunovega opisa o vzponu na Minya Konka. Jean Paul Gardinier je v članku »Hoggar« podal obračun o francoski ekspediciji v saharске gore.

O francoskem glasilu ne moremo povedati ničesar novega. Vsebinsko in oblikovno je ostalo na enaki višini kakor prejšnja leta. Vsebina je še vedno ambiciozna, odraz francoskega prizadevanja, da si pridobije oziroma obdrži primat med evropskimi alpinisti. Resnih konkurentov res nimajo, razen v Nemcih vseh treh dežel tako po kvaliteti vrhunskih navez kot po kvantiteti ekspedicij. Po številu odprav pa Nemci Francoze že nekaj let nadkriljujejo. Oblikovno je revija zgled lepo urejene in sodobno metirane publikacije, določen napredek pa izkazuje francoska fotografija raznih tehničnih plezalskih detajlov. Od nje se lahko samo učimo.

T. O.

RIVISTA MENSILE 11—12, 1957, 1—6, 1958. Italijansko vodilno planinsko glasilo hodi po svoji uhojeni poti, le svojo zunanjo stran je uspelo izboljšati. Ovitek prinaša na umetniškem papirju lepe fotografije na temo »človek in gora«, predvsem seveda »plezalec in gora«, pa tudi med tekstom so tehnično stran ilustracije izboljšali. Med članki še vedno raje priobčijo pomemben prevod kakor spis kake

nepomembne italijanske storitve. Tako so za konec l. 1957 prinesli Hartogov opis angleškega vzpona na Mustagh in Magnonov opis iste ture, zraven pa Angelinjev članek o John Ballu oziroma o stoletnici njegovega vzpona na Pelmo. »Italijanska« po snovi je samo reportaža o filmskem festivalu v Trentu, s katerim so Italijani nedvomno precej pripomogli k napredku alpinistične in turistične filmske produkcije. Pol letnika 1958, 77. letnika Riviste, napoveduje renesanso italijanskega alpinizma, predvsem pa himalaizma, ki je po K₂ v resnici zaostal za ostalimi. Med himalaističnimi članki je vreden omembe Alvaro Mazza, ki razpravlja o transkripciji himalajskih imen. Veliko strani so posvetili 100-letnici Alpine Cluba, več kot drugi Hermannu Buhlu, sicer pa članki obravnavajo manj pomembne notranje italijanske planinske zadeve in področja.

T. O.

TO VUNO (Gora), 1958, 1—6, glasilo CAH (Club Alpine Héliénique) je po svoji vnanji podobi skoro doseglo najboljše planinske periodične publikacije, vsekakor dokaz, da grška soseda napreduje tudi na tem področju. Po vsebini je ostalo to, kar je bilo, organizacijsko propagandno glasilo grških planincev in smučarjev, izboljšalo pa je papir, tisk, ilustracije in ovitek.

T. O.

DIE ALPEN — LE ALPI — LAS ALPS — LES ALPES, 1958, 1—8. Znamenita švicarska revija že drugo leto izhaja v reorganizirani obliki. Vsako četrletje izide zvezek zahtevnejše planinske pisarije na 80 straneh, vsak mesec pa na 20 straneh mesečni bilten s krajšimi članki, predvsem pa s tekočimi rubrikami, ki obravnavajo društvene novice, novice po svetu in literaturo. Četrletni zvezek prinaša vselej barvno prilogo in obilico prvovrstnih ilustracij, tehničnih in pokrajinskih posnetkov, ki izkazujejo posebno skrbno izbiro, kulturo in okus. Po vsebini in idejnosti je ostala revija kljub reorganizaciji pri istem. Značilno zanjo je izredna skrb za ohranitev gorske idile, boj zoper tehnicizacijo gorskega sveta, smisel za folklorne vrednote hribovskega človeka, za zgodovino planinstva pa tudi za registracijo vzponov. Žurnalistično stran ima revija najboljšo in najžurnejšo med vsemi vidnimi planinskimi glasili po svetu.

Utrjeno konservativno pot ubira glasilo CSFA (Club Suisse de Femmes Alpinistes) **NOS MONTAGNES** (1958, 1—8). Med nemškimi planinskimi glasili omenimo:

DER BERGSTEIGER 1958, 1—8, ki je spomladi l. 1958 tudi prenovil svoje zu-

nanje lice, obogatil svojo notranjost z barvno prilogo, po vsebini pa se drži dosedanjih načel, snovi in avtorjev. Je glasilo ÖAV, izdaja ga Bruckmann v Münchenu in ÖAV v Innsbruck, urednik pa mu je dr. H. Hanke, München—Salzburg, torej nekako vidno znamenje nemško-avstrijskega »anschlussa« na planinskem področju. Med pomembnejšimi članki je Rebtscheva reportaža o ekspediciji v Ande, Si-Can-Canov opis Minya Konke, ekscerpt iz Tichyjevega Čo-Oju, Ertlov članek o Buhlu, Kasperjev o Segantiniju, Gsellmannov o avstrijski ekspediciji na Grönlandijo, Lukanov o plezalni šoli v Gesäuse, Dyhrenfurthov himalajski obračun za l. 1957, gotovo najekspaktniji resumé himalajzma, ki izhaja na svetu. Revija odlikuje skrb za fotografijo prav tako kakor švicarsko. Ker razpolaga s perfektnim papirjem, predstavlja seveda z vsako fotografijo učinkovito reklamo za nemško tehniko, izkazuje pa tudi smisel in oko za motive, ki v Italiji in Franciji niso več tako mikavni. Glasilo ÖAC, ÖSTERREICHISCHE ALPENZEITUNG (1958, 1—6) je v svojem 76. letu ostala še vedno pri svoji tradicionalni zunanji in notranji podobi. Urednik S. Walcher skrbi za elitnost in pomembnost člankov, pri čemer pestrost ali številnost ni prav nič važna. V pričujočih številkah je važen članek D. Marcharta o Druju, Köllenspergerjevo poročilo o Gsellmannovi ekspediciji na Grönlandijo, Herbergova monografija Karnijskih Alp, ki obsega vso pomladno številko, in Harrerjev opis treh prvenstvenih vzponov (Mt. Dru, Mt. Deborah in Hunter). Za revijo so značilne tudi rubrike z nekrologi, odraz »aristokratstva«, ki se ga drži ÖAC pri sprejemu članstva, in skrben pregled planinskega slovstva.

DER BERGKAMERAD, 1958, 1—8, je pod urednikom T. Hiebelerjem postal izredno živ, odziven in ažuren list za alpiniste, planince, turiste in smučarje. Novi urednik je pritegnil nekaj novih sotrudnikov in skrbi predvsem za pestrost lista, ki izhaja sicer v skromni, a okusni in izbrani obliki. Med članki vzbuja pozornost precejšnje zanimanje za ideologijo planinstva, kar je bilo prejšnja leta značilno za Bergsteiger. Na še širši krog čitateljev se ozira »DER NATURFREUND«, glasilo zveze turistov »Naturfreund« v Švici, in list z istim naslovom za Avstrijo. Ta vključuje v svoje vrste tudi kajakaše, tabornike, fotiste in celo vrsto drugih naravoljubov, ne zanemarljivo pa tudi ekstremnih alpinistov. Idejnost redakcije je določena s programi socialističnih strank v zapadnih deželah. DAV, nemška planinska zveza, izdaja že 10. leto »MITTEILUNGEN DES DAV«, ki po

svoji zunanji obliki spada med ambiciozne planinske publikacije, po vsebini pa posrečeno združuje turistično, planinsko in alpinistično problematiko: Skrb za zaščito prirode, ohranitev klasične prvobitnosti gora, jubileji vzponov in pionirjev, prva pomoč v gorah, orientacija, plezalska oprema, planinsko gospodarstvo, visokogorsko smučanje, šesta zgoranja, novi vzponi, film, ekspedicije, planinska pesem in literatura, to je poleg običajnih rubrik tematika glasila enega najmočnejših evropskih planinskih društev. Avstrijci izdajajo poleg tega tudi posebno glasilo mladinskih odsekov »JUGEND IM ALPENVEREIN« na časopisnem papirju, vendar v dostojni opremi, »MITTEILUNGEN DES ÖAV«, ki izhaja brez ovitka, prinaša pa poleg organizacijskih poročil občnih zborov vselej ideološki uvodnik, komentar ali kak pomemben prigodni spis. 36. leto že izhaja poleg drugega pa še mesečni bilten ÖSTERREICHISCHE BERGSTEIGER ZEITUNG (für Wandern, Wintersport und Fremdenverkehr). Časnik ureja L. Sinek, izhaja pa v ABZ-Verlag na Dunaju na finejšem, težjem papirju kot običajni dnevniki in tedniki, z različnim tiskom in bogato ilustracijo. Prinaša članke o domačih in tujih gorah, rubriko za fotiste, objavlja razpored planinskih predavanj in prireditev, društvena poročila, osebne novice, literarne novice, novice o kočah in zavetiščih in seveda, kakor vse inozemske revije med tekstem pisane, iznajdljive oglašje, ki stroške za časopis v precejšnji meri pokrivajo.

DE BERGGIDS, 1958 jan-avgust, glasilo nizozemskega AC (Organ van de koninklijke Nederlandse Alpen-vereniging) prinaša opise nizozemskih vzponov v Mt. Blancu, Dachsteinu, eno celo številko posveča znamenitemu holandskemu alpinistu Ph. C. Visserju, dalje opise vzponov v Wallisu, Argentière, Aiguille du Plan in Sex Rouge.

Uprava našega lista je prejela tudi naslednje publikacije:

FESTIVAL INTERNAZIONALE film della montagna e dell'esplorazione »Citta di Trento«, 1958, 7.

TERMESZETJÁRÁS, 1958, glasilo madžarskega turizma.

BOLETIN CLUB ANDINO BARILOCHE 1957 in Cronica de la 3a Expedicion Patagonica del CAB.

ÖSTERREICHISCHE TOURISTENZEITUNG 1958, glasilo ÖTK.

GEBIRGSFREUND 1958, glasilo ÖGV.

POLAND 1958, magazin poljskega turizma, ki izhaja v poljščini, angleščini, francoščini, nemščini, ruščini in španščini.

TURYSTA 1958, poljsko turistično glasilo.

NOUVELLES TOURISTIQUES de Pologne 1958.

TURISTIČNI VESTNIK, 1958, 1—9, glasilo Turistične zveze Slovenije je lep primer, kako glasilo istočasno, ko krepí, propagira in podpira svojo organizacijo, tudi samo raste in napreduje. Šesto leto izhaja ta glasnik našega turizma, za seboj imamo torej prvo petletko, odkar smo začeli pospeševati turizem bolj načrtno, z večjo vnemo in jasnejšo perspektivo. Z izkušnjami te petletke se je obogatil tudi Vestnik in napredoval v svoji vsebini, v pestrosti tematike, preglednosti, temeljitosti in smotrnosti, istočasno pa tudi po svoji obliki in opremljenosti, s katero naj bi vedno bolj predstavljal deželo, ki ima gotovo najbogatejše prirodne pogoje za turistično dejavnost. Med pomembnejšimi članki so tudi taki, ki obravnavajo probleme, ki so blizu našega planinskega področja in dokazujejo, da si obe organizaciji podajata roko in sta druga drugi potrebni. Fotografija TV rada posega po planinskih motivih, saj predstavljajo naše gore bistveno prirodno privlačnost za domačega in tujega turista, zadnje čase pa so dobile nekaj tehničnih pridobitev, s katerimi so postale pristopne tudi za turistične množice. Ne bomo navajali vrste pomembnih člankov, lahko pa rečemo, da TV z njimi z odgovornostjo spremlja in uspešno usmerja to, za kar se trudi in deluje TZS.

VRSTA PLANINSKIH BILTENOV je zadnja leta začela izhajati v naši državi. To pomeni, da je planinska misel vedno bolj živa in da se oživetvarja na razne načine in v raznih oblikah v vseh naših republikah. Lahko rečemo, da je v tem pogledu pri naših bratskih društvenih zvezah skoraj več pograma in podjetnosti kakor pri nas. Naštejmo nekatere:

BILTEN PLANINARSKOG SAVEZA JUGOSLAVIJE 1958, letnik I. 1, izhaja občasno, najmanj na tri mesece, urejuje ga D. Čolić. Namen mu je koordinacija dela, informacijska služba in izmenjava izkušenj, prinaša pa tudi objave o naši planinski publicistiki in literaturi.

PLANINAR, list Planinarskog Saveza Bosne in Hercegovine, 1958, letnik I. St. 5. prinaša članek Fedorja Koširja o zgodovini slovenskega planinstva, ki med drugim navaja zelo redko omenjeni slovenski ženski alpinistki Jero Peterman iz doline Vrat in Rožo Škantar, ki je vodila na Triglav Kadinika in je kasneje (l. 1900) prevzela Vodnikovo koč.

PLANINAR, list za pitanja planinarstva Niša i okoline 1958, letnik I., ki obravnava tudi alpinistično problematiko.

Št. 1 je prinesla opis vzpona srbskih planincev na Olimp. Niški srez ima 16 planinskih društev, predsednik okrajnega planinskega društva je Radojko Ilić-Baja. List izdaja v cirilici PD Suva Planina v Nišu.

GLAS DJEROVICE, novine Planinsko-smučarskog društva »Djerovica« iz Peći, ki izhaja že četrto leto na dva meseca in smo o njej že poročali.

Vsi ti listi izhajajo na časopisnem papirju in tudi v časopisni obliki. Posebno živahen pulz očituje bosanski list, ki ima mladinsko rubriko in prinaša tudi planinski humor, pač eno od splošno zaželenih snovi.

VIJESTI PLANINSKOG SAVEZA HRVATSKE IN ZAGORSKI PLANINAR, glasilo PD Ravna gora v Varaždinu, izhajata v ciklostilu. Čeprav v skromni obliki, predstavljata živo organizacijsko povezavo med odborom in planinci.

GOZDOVI IN STENE, 1958, letnik I., št. 1., izdaja agilno mariborsko društvo PD Obrtnik kot glasilo mladinskega odseka v ciklostilu. Odgovorni urednik je Srečko Klemenc, med dopisniki pa srečamo Lojzeta Petelinška, Vanča Potrča, Pajnika i. dr. Nedvomno bo list prispeval h krepitvi mariborskega alpinističnega delovanja, ki ima lepo tradicijo in nekaj vidnih imen slovenskega plezalstva.

IZLETNIK, planinsko-turistična revija, 1958, 1, želi biti glasnik turističnih, planinskih in olepševalnih prizadevanj na področju turističnega bazena Medvode. V prvi številki je urednik Bukovec, ki je urejal glasilo mladinskega odseka PD Medvode »Planine mladini«, zbral članke samih znanih planinskih in turističnih publicistov (dr. France Vatovec, Lado Ločniškar, Polde Oblak, Uroš Zupančič, Rado Bordon, Vilko Mazi). Glasilo ima zelo ambiciozen program, saj bo skušalo »iz Medvod in okolice na našem turističnem zemljevidu očrtati novo središče, ki naj že jutri v drzni zamisli tekmuje s pojmi, kot so Bled, Bohinj, Logarska...«

KROZ PLANINE, dec. 1957, marec 1958, letnik IV, V. Glasilo izdaja Planinarski savez Srbije, glavni in odgovorni urednik je dr. Dragomir Stojčević, v uredniškem odboru pa so znani srbski planinci Miloš Veličković, dr. Ivan Stojanović, Boža Prodanović, Miodrag Gjorgjević, Božidar Veljković in Lilijana Stojanović. Izhaja vsake tri mesece in razpolaga tudi s tehničnim urednikom. Revija je po vsebini in obliki odraz izredno naglega razvoja in napredka planinstva v Srbiji, saj je bilo tu po osvoboditvi zgrajenih 62 planinskih objektov z 2000 ležišči. Srbskim planincem je treba priznati, da imajo smisel za literarno afirmacijo planinstva in za pomen, ki ga

v narodni kulturi ima planinsko slovstvo. Poleg člankov prinaša revija tudi pestre in dobro izbrane rubrike o društvenih novicah, domači in tuji planinski publicistiki in o zanimivostih iz tujih gora. Očitno je, da je redakcija skrbna, spretna in ambiciozna.

PROTEUS, leto X 1957/58, izdaja prirodoznanstveno društvo v Ljubljani. Urejuje ga dr. Lavo Čermelj, v uredniškem odboru pa so poleg njega znani znanstveniki dr. Jovan Hadži, dr. Alija Košir, dr. ing. Kuhelj in dr. H. Pehani. Poljudnoznanstvena revija redna prinaša tudi članke, ki zanimajo ali bi vsaj utegnili zanimati tudi planince, ki mu je do hoje po gorah z odprtimi očmi za floro, favno, geologijo, skratka za prirodo in njeno govorico.

T. O.

THE JOURNAL OF THE MOUNTAIN CLUB OF SOUTH AFRICA CAPE TOWN, 1957. — Tri leta po ustanovitvi Južnoafriškega planinskega kluba je izšla 1894 prva številka tega zbornika, ki prva leta sicer ni izhajal redno, pač pa to od 1911 dalje. V predmetni številki se uredništvo v kratkem članku s ponosom spominja te šestdesetletnice, ki jo praznuje obzornik s pričujočo številko, ki pa v ostalem ni prav nič praznična. Iz poročil o obćnem zboru izhaja, da obstoje sekcije kluba v Cape Townu, Transvaalu, Natalu, Worcesteru, Ellingtonu in v vzhodni provinci in se številno članov giblje med 71 in 986. Centrala oskrbuje dve koči: Table Mountain Hut z obiskom 1886 in Toits Kloof Hut z obiskom 1924.

Poseben članek podaja pripombe k jubilejni številki londonskega Alpine Journala ob stoletnici kluba. Te so mestoma precej hladne, zlasti pa poudarja avtor, da je poglavje »Med obema vojnama« nesrečno, ker nima širokih pogledov ne splošne slike tega razdobja, kajti da Alpine Clubu niso bile simpatične moderne metode plezanja. Sicer pa so iz Južne Afrike poslali na proslavo v London zastopnika, ki je odšel tja na svoje stroške.

Revija izhaja v deželi, kjer rasna diskriminacija najbujnejše cvete. V vseh letnikih, kar nam jih je bilo do sedaj na razpolago, o tem vprašanju in tudi o črnih samih ni bilo besede. Nekako sramežljivo se sedaj bavi v članku Poziv preteklosti s črnimi slikarji po jamah, a ne pove naravnost, da so jih ustvarili črnci. Tako pravi: Umetnost praprebivalcev Avstralije, jamske dekoracije iz ledene dobe v Evropi in umetniki kamenite dobe Afrike so dali navdih marsikateremu slikarstvu, takozvani primitivni umetnosti. Mnoge slike ginejo, treba je iskati novih v vsaki verigi Drakensberga, treba je študirati in primerjati.

Poseben članek se peča z Marinerjevim nosilom. Po opisu in načinu uporabe pravi list, da so prišli tam doli na koncu Afrike do zaključka, da ta naprava, tako skrajno učinkovita v evropskih alpskih pogojih, katerim je pravzaprav namenjena, doli ne bo tako dobro služila v normalnih okoliščinah, s katerimi se mora boriti ta dežela.

Portugalska kolonija Južna Angola je turistično malo raziskana dežela in tudi članek o njej ne pove veliko. Potovala je tja skupina iz Cape Towna z namenom, da doseže Morro Maluco, ki je tam baje najvišji vrh. Cilj ni bil dosežen, pač pa so prišli do skoraj neznanih slapov Raucara, ki so po svoji višini (406 č.) na desetem mestu.

Dr. Pr.

MOUNTAIN CRAFT — jesenska številka, London 1958. Ta štirikrat na leto izhajajoča revija skromnega obsega devetindvajsetih strani, všteti reklame, a lepe opreme, vsebuje vendarle nekaj zanimivih prispevkov.

»Kaj pravzaprav vidi v plezariji? Zakaj smo mi svoje dni plezali čez nevarne točke brez umetnih pripomočkov? Kako more imeti kak užitek ob vseh teh vrveh, zankah in klinih?« Tako se sprašuje — pravi pisec članka Moderni plezalec — plezalec iz klasične dobe plezalstva. Avtor pa se dalje vprašuje: Zakaj moderni plezalec čisto ignorira veliko lažje smeri? V čem se razlikuje to gledanje od gledanja njegovega starejšega partnerja iz klasične dobe? Oba se vzpenjata iz veselja. Starejši pa še iz dveh razlogov: Da je plezal, da je imel kipeč užitek nad višino, globočino in ravnotežjem in vrh kot glavni cilj.

Moderni plezalec pa ne išče poti, on hoče zavzeti z naskokom in ima zato drugačen užitek od klasika. Prijateljsko rivalstvo prejšnjih časov se je sedaj razvilo v stopnjo nekake razredne razlike, v nekako licitiranje navzdol. Tehnika — umetnost ali veda o gibanju v skali — zavzema prvo mesto v srcu modernega plezalca. Dasi je bila tehnika znana že pred 50 leti, vendar so bili prav v zadnjem času izvršeni vzponi samo zaradi veselja nad tehniko.

Avtor karakterizira oboji vrsti plezalcev takole: Klasični plezalec se je vprašal: »Ali bo šlo?« Moderni plezalec, kateremu mi pravimo alpinist — tega termina Angleži ne poznajo — pa si stavi dve vprašanji: »Kako se to naredi?« pri čemer se sproži vprašanje tehnike in pa: »Ali zmorem to?«

Seveda se lahko reče, da avtor problema alpinizma ni zajel v celoti in da preveč upošteva tisto stran alpinizma, ki je v svojem bistvu čisto navaden šport.

V članku Kako prideš v sestav kake ekspedicije, odgovarja pisec z vseh mogočih stališč. Glede vključitve v velike odprave obstoje seveda velike težave in zahteve. Bavi se z opremo, dobavo dovoljenj, podpor, znanjem jezikov, vnovčenjem izsledkov v tisku itd. Morda bi koga zanimalo vprašanje stroškov. Meni, da bi bilo za Himalajo in Ande za dobo 4—5 mesecev za osebo potrebnih po 400—500 funtov, za kraje ob robu Evrope (n. pr. Atlas) pa 200—300. Prednost je dati zračnemu prometu, kajti pot iz Londona v Ravalpindi v Pakistanu traja po zraku 2 dni, po vodi in suhem pa 2 in pol tedna.

Bivši brezuspešni iskalec zlata Mc Innes, sedaj hotelski nameščenec na zahodni obali Južnega otoka Nove Zelandije, opisuje vzpon s Franc Jožefovega ledenika (zakaj to ime, mi ni znano) na Mt. Rudolf po zahodni steni. Ta vrh, katerega višina ni navedena, leži v centralni verigi Južnih Alp na Južnem otoku Nove Zelandije. Bil je to prvenstveni vzpon z enim bivakom.

Iz članka Klasični vzponi v skupini Mt. Blanca, kjer so naštetii vsi taki vzponi, vse koče in zavetišča, je razvidno kot zanimivost, da se iz Londona da doseči vrh Aiguille du Midi v 12 urah, Monteverns in 14 in Col du Géant v 16. Vse to seveda z letali in žičnicami. To bi bili »kabinski turisti«.

Dr. Pr.

NAŠE PLANINE 1957; ŠT. 8—12

Zadnji zvezek Naših planin 1957 zajema 5 števil in obsega 98 strani.

V uvodnem članku opisujeta Janko Sendjerdji in Vladimir Blašković krožno turo po Makedoniji. Skupina zagrebških planincev je v nekaj dneh z avtobusom prekrizirala našo najjužnejšo republiko in si je ogledala njene glavne znamenitosti. Bežen, kot je bil izlet, je tudi njegov opis. Srečko Božičević zanosno opisuje Plitvička jezera. Dr. Ivo Lipovščak v kratkem članku ugotavlja, da je zemljepisna, pa tudi idejna posebnost hrvaškega planinstva njegova tesna povezanost gora z morjem, ki je običajno ozadje gorske scenerije. Misli ni oporekati, veljavnost Lipovščakove trditve lahko razširimo celo na tisti kos Slovenije, ki teži v Sredozemlje. Dragocen je historični pregled razvoja planinstva v gorah na meji Albanije in Črne gore, ki ga je napisal Mirko Marković. Njegovo pisanje ima znanstveno težo, hkrati nam pa tudi beletristično približa plemena in ljudi ter njihove boje v preteklosti v teh krajih. Avtor omenja tudi nekaj slovenskih imen. Kopitar in Miklošič sta imela v prejšnjem stoletju le vloži nekakih pobudnikov za znanstveno delo v teh krajih, leta 1934 je bila v Prokletijah M. M. Debelakova, ki je o turi tudi pisala v

Öster. Alpenzeitung. Po vojni sta bila v albanskem delu Prokletij Jože Čop in dr. Andrej Župančič, med avtorji, ki so pisali o Prokletijah pa zasledimo tudi Jegliča in dr. Arnošta Brileja. Posebno ceno da članku seznam literature na koncu. Zanimivo je slišati, da so tudi v Prokletijah prve čisto alpinistične vzpone izvedli člani angleškega Alpine Cluba.

Tomislav Jagačič je prispeval dva članka. V prvem opisuje svoje ture na Biokovo, piše o oskrbniku Marinu v koči na Biokovu ter graja nedelavnost planinskega društva v Makarski. V drugem članku govori o turah in srečanjih mladih planincev Hrvaškega Zagorja. Skoraj sleherna številka Naših planin prinaša tudi prispevke slovenskih avtorjev. V tej številki sodelujeta Jeseničana Marko Butinar in Anton Blažej, vsak s po enim člankom. Butinar opisuje tri prvenstvene vzpone v Durmitorju, kjer so poželi Jeseničani bogato alpinistično žetev; Anton Blažej ima pa v zgodbi o prepoznavnem povratku mladega planinca z gora literarne ambicije.

»Svetovljanski del« Naših planin predstavlja predelava članka o alpinističnem dogajanju v Andih Južne Amerike in troje člankov, ki imajo za svoj predmet katastrofo v Eigerju leta 1957.

Zvezek in letnik zaključuje poročilo o tretjem zletu hrvaških planincev ter društvene in alpinistične vesti.

J. B.

NAZNANILO

Dve moji deli, namreč TOPOGRAFIČNI ORIS 430 GORSKIH PREHODOV V SLOVENIJI iz l. 1954 in LJUDSKA GEOGRAFIJA II. DEL iz l. 1957 nista mogla iziti v tisku, ker nisem mogel dobiti založnika zanj. Ker je moja »Ljudska geografija. Terensko izrazoslovje«, izdana l. 1953 od Državne založbe Slovenije, tudi že razprodana in, kakor je videti, ne bo več natisnjena, sporočam svojim prijateljem in znancem ter vsem, ki se zanimajo za ljudsko terensko izrazje in imenoslovje, da sem izročil Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani na novo natipkani, vezani rokopis LJUDSKA GEOGRAFIJA II. DEL (227 strani 21 × 29) kot naravno nadaljevanje moje od Državne založbe Slovenije l. 1953 izdane knjige. Omenjeni tipkani izvod je vsakomur na uporabo v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

Prav tako je v tej knjižnici na uporabo tudi že ravnokar na novo prirejeni brošurani, tipkani rokopis TOPOGRAFIČNI ORIS 430 GORSKIH PREHODOV V SLOVENIJI (89 strani 21 × 29).

V Ljubljani, dne 10. decembra 1958.

Rudolf Badjura

Razgled po svetu

AVSTRIJCI so bili 1. 1958 spet v Karakorumu. Za cilj so si izbrali težki Haramoš, pri katerem jih je zanimala predvsem vzhodna stran, medtem ko so znanstveniki raziskovali stranske doline Inda. V ekspediciji so bili 4 alpinisti in 4 znanstveniki. Vodil jih je železniški uradnik iz Dunaja H. Roiss, ki je bil pred dvema letoma v ekspediciji na Gašerbrunu, člani so bili dr. Mandl iz Graza, drogist Ebner in Pauer iz Pernitza. Med znanstveniki so bili univ. prof. geograf dr. Wiche, etnolog dr. Jettener in dr. Piffel, poleg njih pa še zdravnik, ki je spremljal alpiniste. V Karakorumu so bili sprejeti z vsemi častmi, kar kaže, kako Avstrija ekspedicije spretno izkorišča za svoje uveljavljanje v azijskem svetu.

Imeli so štiri tone brašna in opreme. Strpali so ga v Karakorum v vlak, ki je vozil skozi puščavo Sindh. Čeprav so zaprli vsa vrata in okna, je puščavski pesek začel vsak grizljaj. Sicer so pa od Karakuma do Ravalpindija za brašno imeli le en zaboj pomaranč. Ker je Haramoš v Kašmiru, spornem ozemlju med Indijo in Pakistanom, so vse ekspedicije močno perlustrirane. Vendar se Avstriji niso pritožili, vse oblasti so jim šle na roko.

POKOPALIŠČE V JOHNSBACHU v vznožju Gesäuse je znano kot počivališče premnogih žrtev tega močno obiskanega gorovja. Ker so nekateri grobovi že opuščeni, nekateri pa bi morali biti v kratkem, je VAVO, vrhnja organizacija avstrijskih planinskih društev, na pobudo dr. Karla Prusika in dr. E. Mehla postavila skupni spomenik vsem pokojnim planincem, ki so jih k sebi vzele moči Gesäusea.

GAMSJA KUGA še vedno razsaja na Koroškem. V Dobradi je padlo število gamsov od 600 na 60, v revirju Heiligenblut so našli spomlad 1. 1958 70 mrtvih gamsov. Računajo, da je kuga v zadnjih 10 letih samo na Koroškem pobrala 6000 koz, vendar v Karavanke kuga še ni prišla. Noben ukrep se ne obnese.

JACQUES BALMAT je 60 let star s svojim sinom vodil na vrh Mt. Blanca nekega poljskega grofa. L. 1821 so se chamoniški vodniki združili v stanovsko organizacijo. V to ni bil sprejet znan vodnik Couttet, ki je 80 let star prišel 4000 m visoko, 82 let star pa je še vodil večjo družbo do pol pota na streho Evrope.

Couttetovo navdušenje za gore je napovedovalo razširjenje planinstva in občutka za prvobitno naravo.

ALEKSANDRE DUMAS — oče je l. 1832 potoval v Švico, ker so mu tla v Parizu postala prevročja, saj se je uprl meščanskemu kralju Louisu Philippu, poleg tega pa je tisto lelo v Parizu razsajala kolera. V Chamonixu so mu pripovedovali o zgodbi Mt. Blanca. Dal je poklicati Balmata, ki je tedaj že živel 70 let star, ravne visoke rasti, čeprav belih las. Balmat ga je sprejel prostodušno in mu povedal, katere slavne može je vse vodil na Mt. Blanc. Med drugimi tudi Chateaubrianda, ki mu je recital iz svojih del in mu obljubil, da bo njegov vzpon na Mt. Blanc opeval v verzih. Balmata je zaneslo v pripovedovanje, v katerem ni bilo več ločiti resnice in laži. Dumas in Balmat sta se razumela kot brata, eden pesnik drugi lažnik, oba pa prav toliko zvesta domišljiji kot resnici. Dumas se je pozanimal tudi za dr. Paccarda, ker je vedel za spor med Balmatom in njim. Balmat je pripovedoval Dumasu, kako je »nosil« Paccarda, kako ga je vlekel na vrh. »Takega vodnika jaz nisem rabil«, je končal Balmat. Dumas je iz njegovega pripovedovanja napisal zgodbo, ki ni povsem ustrezala resnici, našla pa je pot v svet, saj je bil Dumas eden najbolj branih pisateljev.

O tem govori znani avstrijski avtor Karel Ziak v romanu »Kralj Mt. Blanca«.

ZDARSKY bo dobil spomenik v Lilienfeldu. L. 1905, torej 17 let pred Arnoldom Lunnom, je začel z veleslalomom, ki je prirodnejši in smotrnejši. Dr. Erwin Mehl je smisel spomenika takole utemeljil: Zdarsky je bil najmočnejša osebnost med smučskimi pionirji v Srednji Evropi in je osnoval strokovnost smučske tehnike ter njen pouk. Prilagodil je norveške smuči alpskim potrebam, izumil nova stremena in uvedel bambusove palice. Prilagodil je norveške smučske like alpskemu terenu že l. 1896 (»Lilienfeldska tehnika teka«), ki so še danes osnova moderni smučski tehniki. Napisal je prvo učno knjigo o smučanju, pripravno za množičen pouk. Začel je s tekmovanjem v spustu, kajti Norvežani so tekmovali samo v tekih in skokih. Izumil je svoj šotor, do danes edino učinkovito sredstvo, ki nas varuje pred ozeblinami. Pri večdnevni zimskih turah je Zdarsky šotor nepogrešljiv. Dances tehta komaj 500g. Opazoval je plazove in napisal l. 1929 knjigo »Elementi lavinologije«. L. 1924 je v Berlinu izdal knjigo »Popotovanje po gorah«. Bil je izreden učitelj in vzgojitelj. 20 000 ljudi je naučil smučati, poleg tega pa vrsto vojakov. Dunajski vojaški arhiv ve o njem mnogo povedati. Njemu pripisujejo zaslugo, da smučski šport ni ostal na vežbališču, marveč da je postal eden najlepših in najkoristnejših športov za množice mešča-

nov, ki preživljajo svoj dopust in oddih v naravi.

In še to: 20 000 ljudi je naučil smučati — zastoj. Nikoli ni zahteval potnih stroškov in niti stroškov za bivanje. Dokler so mu nesla njegova stremena in vezi, je v nekaj letih razdal potrebnim 80 000 kron, kar ni majhna vsota. Številne obiskovalce na svojem posestvu Habernreith je vedno brezplačno gostil iz dohodkov, ki jih je imel od lesa in sena. Po prvi svetovni vojni je prejemal kot vojni oškodovanec 69 šilingov, vendar njegova gostoljubnost na Habernreithu zato ni bila nič manjša.

Zdarsky je od l. 1908 do svoje smrti 1939 prejel mnoga odlikovanja od države in raznih znanih domačih in tujih smučarskih klubov. Za njegovo 80-letnico je izšel slavnostni zbornik na 200 strah s 100 slikami.

HELIKOPTER so marca 1958 prvič uporabili za gorsko reševanje tudi v Avstriji, 60-letnega nosača Eieglerja, ki je zbolel za pljučnico, je državni helikopter naložil na Wurzelalm pri Spitalu am Pyhrn (1400 m) in ga prenesel v bolnišnico v Steyru. Normalen transport z Akia čolnom ni bil več mogoč, ker je imel nosač previsoko vročino. Helikopter je startal z letališča Horsching in pristal na Wurzelalmu v snežnem metežu. V dveh urah poleta je helikopter reševalno nalogo uspešno rešil.

VIBRAM — PODPLATI (ime imajo po Italijanu Vitale Bramani) so se uveljavili ne samo v Italiji, marveč po vsem svetu. 20 let je, kar so prišli na trg, ne kot moda, marveč kot najpotrebnejša oprema. Danes prodajajo več tipov vibramskih podplatov za različne potrebe: Vibram — Montagna za težje čevlje, Vibram Roccia za lažje čevlje, Vibram — Roccia Lift za plezalnike, Vibram — Tourist za vsako obutev. Najidealnejša oblika pa je baje Vibram — Cervino. Cela vrsta najtežjih tur je bila narejena z vibram — podplati. Lahko se reče, da so izpodrinili klasične plazalnike, s tem pa tudi nošnje kvedrovcev čez stene. Vibram je bil pri prvem vzponu čez severno steno Eigerja, čez severno steno Grandes Jorasses in severovzhodno steno Badila.

NOVE CILJE si je postavil italijanski alpinizem, ki je po K₂ spričo nemških, avstrijskih in francoskih uspehov stopil nekam v senco. Glasilo CAI je nove cilje s tipičnim italijanskim zanosom razglasilo. Ne bi tega navajali, če ne bi razglasil potrjeval izrednega političnega mednarodnega pomena, ki ga take ekspedicije imajo. L. 1958 je Italija poslala v Karakorum Cassina s sedmimi tovariši, Binaghija v Peru, v iste Ande je poslalo ekspedicijo mesto Torino. V Ande je

poslalo lastno ekspedicijo mesto Milano s sodelovanjem verske organizacije, kar je za Italijo značilno. Razglas ob tem govori o ponosnem zadoščenju in ganjenosti, kajti po K₂ l. 1954 CAI ni našel v sebi moči, da bi organiziral večje svoje ekspedicije. Iniciativa je prešla v privatne roke, uspehi niso bili posebni (Sarmiento, Elburs, Paine, Ghiglionejeve ekspedicije). Iz krize CAI ni našel poti, čeprav je imel ves čas podporo generalnega štaba italijanske vojske, ministrstva za prosveto, vojaškega geografskega instituta, državnega zavoda za raziskovanje, ministrstva za zunanje zadeve in čeprav so mu šli na roko tudi razni inozemski alpinistični klubi. Po štirih letih krize pa se pripravlja nova velika ekspedicija v Karakorumu, ki se je bo udeležil »fior fiore« italijanskega alpinizma, torej najboljši od najboljših. Cilj vseh ekspedicij: slava CAI, cilj karakorumske pa Gašerbrum IV (7980 m).

ING. MORAVEC poroča v svojem potopisu o vzponu na Mt. Elgon, da je okoli njegovega višinskega taborišča ponoči oprezoval leopard, da so našli več sledi gorskih antilop in bivolov, vendar zato on in njegovi spremljevalci niso nič slabše spali. Naslednji dan so se povzpeli na vrh Jackson (4175 m), ki ga je l. 1911 tako imenoval prof. Stigler. Jackson je bil tedaj guverner Ugande. Naslednji dan so v tropskem deževju naredili triurni marš preko močvirja in pragozda, da so nato dosegli vrh Kaiser Franz Joseph ali Koitoboss. Geograf, ki je spremljal ekspedicijo, je ugotavljal sledove ledenodobne poledenitve, meril temperaturo in vlago, meril višino vrhov, pri izviru reke Suam pa je našel 11 vročih žveplениh vrelcev s temperaturo 48° C. Moravec priznava, da Mt. Elgon ni nudil nobenih gornjskih težav, čeprav so v njegovem območju spravili podse 35 štiritisočakov, od katerih jih je vsaj 16 turistično zelo zanimivih.

ČEŠKI ALPINISTI so l. 1958 potovali v avstrijske Alpe. Ker za take stvari ne dobe deviz, so se z avstrijskim NF pogodili za zamenjavo, saj je bila Visoka Tatra nekoč priljubljen cilj avstrijskih alpinistov. O podobni zamenjavi so poročali tudi Rusi. Ing. Abalakov je v Avstriji s svojimi predavanji o sovjetskem alpinizmu napravil dober vtis. Nimamo pa nobenih poročil o čeških in ruskih vzponih v Alpah.

NOSAČI ALI KULIJI so v severni Indiji v Nepal u edino prometno sredstvo za tovarni promet. Ni cest, ni železnice. Zato so kolone nosačev običajna podoba v teh krajih. Povprečen tovor tehta 28 kg in ga nosač nosi na hrbtu predvsem z mišicami na tilniku, saj mu oprta gre okoli čela. Kuli zasluži na dan 2 rupiji,

kakih 160—200 din. Inozemci jim plačajo dvojno tarifo. Za hrano skrbje sami in so seveda zelo skromni, saj drugačni biti ne smejo. V vrečici nosijo s seboj moko, glavno prehranjevalno sredstvo. Moko zamesijo z vodo in to testo spečejo pri odprte mognju. To imenujejo »chapatis«. Sočivje in zelenjavo dobe spotoma, seveda brez začimb. Divja rabarbara in špinača, bambusovi vršički, vse to jim pride prav. Ob tej več kot skromni prehrani zdrže velike napore tudi v vročini 45° C. Skoraj vsi hodijo bosi. Njihovi podplati so naravnost ustrojeni. Ne moti jih razbeljeno kamenje, ne oster grušč niti trnje. Okoli ledij nosijo predpasnik, poleg tega kratko srajco, čez pleča še kos blaga, ki jim služi za podlogo tovoru, ponoči pa za odejo. Prenočujejo v kaki duplini, v sili tudi pod drevesom. Važno je le, da je v bližini dovolj kuriva, kajti noči so mrzle. Nosači nosijo vedno v skupinah in si med seboj tovariško pomagajo. Ing. Moravec poroča, da močnejši po petkrat prebredejo hudournik, samo da pomagajo šibkejšim. Vzajemna pomoč je potrebna tudi, kadar gredo preko visečih brvi. Nekateri nosači se upajo čez le miže.

Njihove žene so zelo plašne. Če se jim približa belec, zapuste delo in se skrijejo. Prav tako otroci.

Po 12 dneh je na poti, ki jo je morala opraviti Moravčeva ekspedicija, zmanjkalo tudi običajne steze. Morali so preko džungle. Tu so morali najeti domačine hribovce, ki so sicer divjega videza, vendar močni pomočniki. So bolj opremljeni in oblečeni, kajti mrzlo podnebje to zahteva. S seboj imajo srpaste nože (pomboks), s katerimi si spretno pomagajo pri prodiranju skozi džunglo. Tudi ti hodijo bosi in se ne boje ne trnja ne kač. Do višine 4000 m so po snegu in ledu znosili vse tovore — bosi (na ledenik Saipal).

Ing. Moravec jim je dal še eno spričevalo: 18 dni so mu nosili tovore, čestokrat se je kak tovor razvezal, marsikakšen zaboj se je razlezel, vendar so pri inventuri na temeljnem taborišču ugotovili, da ne manjka prav nobena reč. In vendar pomeni zanje prazna konservna škatla ali zarjavela igla dragocenost.

ALAIN DE CHATELLUS je član uredniškega odbora glasila CAF »La Montagne et Alpinisme«. Kot alpinist je v spomladanski številki revije razpravljal o množicah, ki so s pomočjo tehnike vdrlje v nekdanje tako samotne gore. Na vprašanje, ali je to možno prepovedati ali braniti, odgovarja Chatellus z odločnim »ne«. Vprašanje je pozno zastavljeno, kajti turistična eksploatacija gorskega sveta gre brezobzirno svojo pot.

OB 180-LETNICI PRVEGA VZPONA na Triglav je prav, če se spomnimo tudi prvega vzpona na Mt. Blanc, do katerega je prišlo nekaj let za Triglavom. L. 1770 so pobočja Mt. Blanca oživila. 50 let so gledali ta vrh kot na nekaj nedosegljivega. V tem času pravzaprav nobeden ni vedel ničesar o gorah. Pobuda za vzpon na vrh je potekla iz znanstvenih krogov, da bi bilo možno nadaljevati Pascalova in Toricellijeva raziskovanja. Horace Benedict de Saussure je živel v Ženevi, kjer se je rodil 1740. Za vzpon na Mt. Blanc ni imel nobenih posebnih pogojev, kajti edini šport, ki so se mu plemiči njegove vrste posvečali, je bil jahanje in kvečjemu še lov. Misli je na to, da bi se na Mt. Blanc povzpел z balonom, vendar je kljub temu obljubil 25 000 frankov današnje vrednosti tistemu, ki bi našel šibko točko velike gore.

Nadaljnja oseba, ki je posegla v zadevo okoli vzpona na Mt. Blanc, je bil Bourrit, nič kaj prida značaj, ki bi bil rad iz de Saussura izvalil čim več denarja. On je zvitorepil proti dr. Paccardu, on je, po sporočilu Henrija de Saussurea, ustvaril legendo o Balmatu.

Dr. Paccard, rojen 1756, zdravnik v Chamonixu, mlad, sijajen športnik, je takrat občutil približno tisto, kar danes občutijo oni, ki prodirajo na osemtisočake. Vendar ni imel pojma o gorah niti o Mt. Blancu. Kakor vsi takrat se je tudi on bal grebenov. Pred vzponom na Mt. Blanc je bil enkrat v vznožju serakov du Géant, enkrat na pol pota do Aiguille du Gouter. Bil pa je pogumen, energičen, drzen, nedvomno duša ekspedicije, čeprav ga je Jacques Balmat tehnično verjetno prekašal. Med vzponom je bil odnos med Paccardom in Balmatom nekako tak kakor med Whymperjem in njegovimi vodniki ali med G. W. Youngom in enim od vodnikov. Paccard je plačal Balmatu toliko kot nosaču, manj kot znaša današnja vodniška tarifa za Mt. Blanc (16 000 frankov). Balmat je bil slabo pismen in čeprav je podpisal pred dvema pričama sprejem denarja, je težko verjeti, da je vedel, kaj je pravzaprav podpisal. To je ena od peg na vzponu, ki jih čas še ni izbrisal. Druga je v subskripciji za delo »Potovanje dr. Paccarda na Mt. Blanc«, kjer se Balmat nič ne omenja. Zaključek: Kljub vsem kvaliteta dr. Paccard gotovo ni bil zgled vseh kreposti. Ker je skušal ponižati Balmata na položaj nosača, hlapca, je s tem deloma kriv Balmatovega kasnejšega obnašanja.

Jacques Balmat, napram kateremu so angleški avtorji tako strogi, je bil vrl hribovec, ki ga je nekoliko zmedla ponudba de Saussura. Ni čuda, če je zaso-
vražil notarjevega sina Paccarda, ki

naj bi ga bil spraval ob zasluženju nagrado. Zato si je izmisлил zgodbo o izčrpanem zdravniku, ki ga je tako rekoč on na ramah privlekel na vrh. O visokih gorah tudi on ni vedel mnogo, enkrat samkrat je bivakiral na povratku z Dome du Goûter, pač pa je bil kot gorjanec bolj utrjen in bolj navajen bremen. Nazadnje je verjel zgodbam, ki si jih je sam izmisлил, in Dumas pere z njim ni imel težkega dela. Poleg tega se je udeležil več ponovnih vzponov na Mt. Blanc. Bilanca: Edina »čista« stvar v tej zadevi je vzpon sam 1. 1786. 7. avg. 1786 je bil lep dan. Dr. Paccard in Jacques Balmat sta šla na pot brez vrvi, brez snežnih naočnikov, brez derez, cepinov in celo brez pojma o tem, kar ju je čakalo. Tudi 8. avgusta je bilo lepo. Ob desetih dopoldne sta bila že blizu Grands Mulets v smeri proti Grand Plateau. Sneg je bil sipek, mehak. Vodil je Balmat, nobeden pa se ni zavedal, kakšne nevarnosti jim groze na ledenikih. Na Grand Plateau se je Balmat spomnil svojega bolnega otroka. Zdravnik ga je osrčil in Balmat je vodil naprej, zdravnik pa mu je obljubil, da ga bo proti vrhu zamenjal in mu pomagal nositi tovor. Nista šla po najboljši poti, saj so po njeni sledi šli kasneje le enkrat in to 1. 1865. Izognila sta se instinktivno serakov pod Rochers Rouges. Tu je vodstvo prevzel Paccard, nato sta se v vodstvu menjavala. Ob petih popoldne sta stopila na severno pobočje temena Mt. Blanca, ob 18,23 pa sta stala na vrhu. Za zadnjih 150 m sta rabila 11 minut. 2500 m višinske razlike sta zmogla v 14 urah, kar je sijajen čas za take razmere. Zasluge obeh so nedvomno enake. Vlekla je mrzla sapa, zato nista tvegala bivaka, marveč sta se zagnala proti dolini. S tem pa se je končala lepota in vzvišenost dogodka. Dr. Paccard je moral po vzponu tri dni ležati zaradi sončnih opeklin in vnetih oči.

Angleža T. Graham Brown in Sir Gawin de Beer sta o tem vzponu in o vsej človeški komediji, ki se ga drži, napisala knjigo *The first Ascent of mont Blanc*. Alain de Chatellus pravi, da bi bilo treba za pisanje te knjige Balzaca, angleška avtorja pa sta kakor Hippolyte Taine. Avtorja skušata predvsem opravičiti Paccarda in sta pri tem najbrž šla predaleč. Alpinisti, tako kaže, niso nikoli hoteli verjeti, da sta bila njihova predhodnika na Mt. Blancu uboga navadna človeka. Najprej so olepšali Balmata, Angleža sta olepšala Paccarda in če to ni spet povsem prav, potem se bo prepričal pač nadaljeval v nedogled.

ŠTEVILO OSEMTISOČAKOV V HIMALAJI je 14. Ker pa so zadnja leta že skoraj vsi imeli svoje prve obiskovalce, je ing. Piero Ghiglione za to-

lažbo tistim, ki doslej niso prišli na vrsto v tej tekmi za najvišje himalajske lavorike, k 14 dosedanjim pridejal še nekatere, o katerih se doslej ni govorilo: Zahodni vrh Kangčendzönge, 8500 m, južni vrh Kangčendzönge, 8473 m, jugovzhodni vrh Lhotse, 8400 m, in srednji vrh Broad Peaka, 8000 m.

ZA PLANINSKO PESEM so v Italiji razpisali natečaj. Pesem je lahko italijanska, francoska, nemška ali španska, avtorji pa lahko pripadajo kateremukoli narodu. Konec leta 1958 so priredili v Italiji tudi mednarodni festival planinske pesmi. Velik natečaj je razpisan tudi za monografije o italijanskih gorah. Natečaj je razpisalo glasilo CAI »Rivista mensile«. Več planinskih spisov je bilo v l. 1958 nagrajenih s posebnimi nagradami. Za pospeševanje planinske literature skrbi posebna sekcija v glavnem odboru CAI.

TEČAJ ZA RAZISKOVANJE VIŠOKIH GORSTEV je priredil DAV. Tečaj sta vodila dr. Finsterwalder in dr. Kinzl. Zbrali so se strokovnjaki za geodezijo, geologijo, meteorologijo in fiziko iz obeh Nemčij, iz Avstrije, Švice, Francije, Belgije in iz Holandije. Tečaja so se udeležili tudi mnogi vidni alpinisti. Zaradi slabega vremena je tečaju manjkalo ponazoril na terenu, vendar tečaj ni potekal povsem brez njih. Udeleženci so videli, kako se meri gibanje ledenika in njegovo usihanje, ki je za zadnja desetletja tako značilno, saj se je od 1. 1920 do 1. 1950 pomaknila meja »večnega« snega za 90 m više, ledeniki pa so se zmanjšali za 1/4—1/3. Docent dr. Hofmann je predaval o mehaniki ledenikov s čisto fizikalnega vidika, dr. Renaud pa o fizikalno-kemičnih študijah o tem, kar se dogaja v notranjosti ledenika. Starost ledenika merijo z radioaktivnim tritijem in izotopom C 14. Dr. Bauer je predaval o raziskovanju ledenikov na Grönlandiji na podlagi materiala, ki so ga zbrale francoske ekspedicije. Doktor Bauer je doma iz Strassbourga. Ugotovil je, da daje ledenik Jakobshavn s svojim rednim odtokom na zahodni obali Grönlandije tolikšne množine vode, ki odgovarjajo vodam Rena. Drugo predavanje je obravnavalo geodetsko-fotogrametrično raziskovanje ledenikov, ki se še vedno najbolj obnese. Dr. Zingg iz Švicarskega inštituta na Weissfluhjuhu je predaval o kristalografiji snega, o mehaniki snega, o klimi, pogozdovanju in obrambi pred plazovi. Dr. Kinzl je predaval o nastanku ledeniških grobelj, dalje o tem, da še ni ugotovljeno, zakaj zadnje čase ledeniki usihajo. Dr. Werdecker je predaval o svojem delu v Etiopskem višavju v višini nad 3700 m,

drugi predavatelji pa so se za njim dotaknili gorstev vsega planeta.

Vsekakor tečaj, ki je za orografa in planinca izredno zanimiv.

PAUL GROHMANN je eden od pionirjev dolomitske plezarije. Po njem so imenovali Grohmannspitze v skupini Langkofel. Njegov oče je bil nemiren duh in je kot telesni zdravnik muslimanskih velikašev prepotoval Balkan in Bližnji vzhod. Mati je bila bolehná, občutljiva, sama zase. Paul Grohmann se jima je rodil kot tretji sin na Dunaju. Posvetil se je pravu in vsem užitkom, ki mu jih je nudila očetova hiša, predvsem pa potovanju po vsej Evropi. Kot 15-letni deček je obiskal prijatelja v Ziljski dolini. Tu je spoznal gore in se jim ni odpovedal več. Spoznal je Dachstein, Watzmann, Ankogel, Reisseck. L. 1859 je imel za seboj že vrsto vrhov; povzpel se je sam na Hochalmspitze, preiskal Venedigergruppe, gore okoli Achenseeja, Zillertalske Alpe. Od tu se je zagledal v Dolomite. 1862 je začel z Marmolato di Rocca, l. 1863 pa je zavzemal vrh za vrhom. Vedno je jemal s seboj barometer in popravljál napake v kotiranjú: Tofana di Mezzo, Pelmo, Antelao. L. 1864 je začel z Boe, nadaljeval s Tofana di Rocas, Cristallin, Sorapis in Marmolato. L. 1865 je odšel v Karnijske Alpe, in tako dalje. L. 1869 je bil na Langkofelu, na Veliki Zini. Sami prvi vzponi na gore, ki so jih šteli za nepristopne. Ustanovil je svoj »Alpenverein« l. 1863, ki pa se je v nekaj letih razšél v sekcije. Grohmann sam je leta 1869 ustanovil svojo dunajsko sekcijo. Nato organizira fotografsko ekspedicijo v Alpe, celo sam se nauči fotografirati. Vendar mu usoda ni bila naklonjena, podjetje ni uspelo, Grohmann pa je zadela revščina. Njegovi prijatelji so pomrli, javnost ga je pozabila za več desetletij. Ni ga strlo. Zdajci se ga alpinistični svet spomni, od vseh strani prihajajo počastitve, dobil je rento in celo spomenik v Gröden. Po dolgem času je spet videl Dolomite. Spet je hotel potovati, l. 1908 je koval še velike načrte. Isto leto je na Dunaju samoten umrl.

SAMOARHÜTTE so preimenovali v Martin-Buschhütte v čast prof. Buschu, ki je zavaroval in nepoškodovano izročil nemško imetje v avstrijskih Alpah. DAV je imenoval Buscha za častnega člana in poskrbel za slovesne počastitve.

DHAULAGIRI se uspešno brani pred vsakoletnimi naskakovalci. L. 1958 je energično odbil vestno in skrbno pripravljeno švicarsko ekspedicijo, ki jo je z napetostjo spremljal ves alpinistični svet. Po vsem, kar se je doslej godilo okoli Dhaulagirija, bo vzpon na ta vrh med najvidnejšimi od vseh osemtisočakov. Dr. Jerzy Hajdukiewicz je Poljak

in se je te švicarske ekspedicije udeležil. O njej je napisal nekaj ugotovitev: Švicarska ekspedicija AACZ iz l. 1953 je dosegla višino 7300–7400 m, ne pa 7700, kakor sta poročala R. Schatz in P. Braun. Prva argentinska odprava s Pasang Davo je dosegla 8000 m, kar je doslej najvišja točka, do katere je človek v Dhaulagiriju prodrli. Najvišje taborišče so imeli Argentinci na višini 7550 m, in sicer dva šotora, kakor je povedal Hajdukiewiczu Pasang Dava Lama sam. Nemško-švicarska odprava iz l. 1955 je bila na točki 7400 m in ne na 7700 in 7800 m. Vodila sta jo Pasang Dava Lama in Werner Stäubli.

Druga argentinska ekspedicija 1956 je dosegla 7550–7600 m. Ostanke štirih argentinskih šotorov so l. 1958 našli Švicarji, nekaj više pa kos fiksne vrvi. Te višine so bile izmerjene z višinomerom znamke Thomman.

Zapadni greben Dhaulagirija ni pristopen z ledenika Mayangdi. Praktično je en sam vstop in sicer ta, ki so se ga doslej poslužile vse ekspedicije iz zgornjega dela istega ledenika. Zapadni greben ne drži neposredno na vrh, marveč se v ostrem kotu usmeri v strmo severovzhodno rebro s slikovitimi stolpi. Teh stolpov ni mogoče premagati direktno, če pa bi se jih izognili na severovzhodni strani preko zasneženih vesin, bi bilo to verjetno zelo težko. Obšli pa bi jih lahko tudi po zahodni strani po 80 m visoki zajedi v plateh, ki so verjetno tudi zelo težke. Tako vsaj trdi Pasang Dava Lama. Nad taboriščem VI, 7550 m, je 200–300 m višinske difference, v kateri je mnogo izrednih težav. Pri-trjene vrvi so tu neobhodno potrebne. Nad stolpi se rebro malo položi, nakar bi vzpon potekal po snežiščih na položnem grebenu.

Dhaulagiri s severne strani bi bil pač ena najtežjih tur med osemtisočaki, torej popolnoma drugače, kakor pravi Dyhrenfurth v svoji knjigi »Na tretji tečaj« po Terrayju in dr. Oudotu. Potreben bi bil VII. tabor, za kar bi potrebovali 5–7 dni nad V. taborom in seveda primerno število prvovrstnih vrhunskih šerp.

Švicarska ekspedicija 1958 je postavila šotore prav tam, kjer jih je imela argentinska iz l. 1956. Ves čas ni bilo dneva, ki bi jim dopustil »izpad« proti vrhu. V tej višini je po podatkih uradne meteorološke postaje ves čas razsajal veter z brzino 60–115 km na uro. Sleherni dan je snežilo in grmelo, nevihta je podila nevihto. 27. maja je polovico mož tako ali drugače že zagrabil plaz, vendar so se mu k sreči vsi celi iztrgali. 1. junija so izpraznili bazno taborišče in sestopili preko Francoskega prevala v Tukučo v dolini Krišna Gandaki. Od tu

so obiskali hindujsko božjo pot Mukti-nath in 12. junija prišli v Pokharo. Po treh dneh so z letalom prispeli v Kathmandu. Odtod sta Eiselin in Winterhalter odletela v Švico in bila 22. junija v Zürichu. Drugi del ekspedicije se je spet v dveh DKW jeepih prepeljal v Švico preko Afganistana, Perzije, Turčije, Grčije, Jugoslavije in Italije ter sredi septembra prišel v domovino. Haechler je ostal v Kathmanduju tudi v času monsuma pri Švicarski pomoči in se nato preko Daržilinga vrnil v Švico. Doktor Hajdukiewicz pa je spremljal tovor in se z ladjo podal v Antwerpen, od tam pa na Poljsko.

MLADINA V GORAH povzroča zaradi mnogih nesreč v Alpah vedno večje skrbi planinskim organizacijam po svetu. Pravi, da je vzrok predvsem v slabi opremljenosti, predvsem v slabih neprimernih čevljih, predvsem pa v tem, ker se mladina le prerada loteva vzponov, ki jim ni kos. Nič ne pomaga ne pisana, ne govornjena beseda, ne statuti mladinskih odsekov. Petnajstletni dečki se sami podajo na zahtevne ture, za katere je že treba imeti vrh. L. 1957 je nek nespameten oče vlekel na vrh Matterhorna svojo desetletno hčerko, ne da bi bil pomislil na posledice, ki jih tak otrok utegne začutiti čez več let. Kdor kaže mladini pot v gore, mora to delati s čutom odgovornosti. Nekaj primerov: Trije belgijski skavti so avgusta l. 1958 krenili od Monte Bré v smeri doline Maggia. Pri tem je zdrsnil 15-letni Roland Ziegler 70 m globoko. Reševalna ekspedicija ga je sicer rešila, vendar težko ranjenega. 15-letni René Louis Gregori iz Ženeve je padel 150 m globoko in se ubil. 16-letni Giuseppe Trenker in 15-letni Pio Antonio Agostini sta brez vodnika plezala v vzhodni steni Dei Toni (2920 m) in oba omahnila v smrt 100 m pod vrhom. — »Pridiga« tu seveda ne pomaga dosti. V gore hodi vedno več ljudi in mladini je danes marsikaj prej dosegljivo kakor nekoč. Treba pa bi bilo vendarle najti način, kako vzbuditi v mladih ljudeh spoštovanje pred goro in odgovornost pred družbo.

SESTOGRADIZEM je prišel v Švici pred sodišče, ne zaradi sebe samega, marveč zaradi zavarovalnice, ki je zavarovalnica ni hotela izplačati ponesrečencu v zapadni steni Salève, češ da spada to med drzna, nepremišljena in lahkomisljena početja. Sodišče je zavarovalnico poučilo, da nima prav. Vsekakor: važen pravdorek.

ZAPADNA STENA PETTIT DRU je poleti 1958 zabeležila obisk devete zmagovite naveze. Osmi so bili Poljaki (S. Biel, J. Dugorž in C. Momatiuk), deveto navezo pa sta postavila švicarska

prvaka Diener in Niederman. Slednji je 7. junija 1958 vstopil z Grünterjem v direktni južni raz Velikega Mühlsturzhorna (Stadhorn v masivu Reiteralp med dolinama Saalach in Klausbach, Ramsau). Raz je visok 475 m in sta ga l. 1936 ocenila Kurz in Hinterstoiser kot VI+. Švicarja sta ga zmogla v enem dnevu, pri sestopu pa ju je ujela nevihta in prisilila k bivaku.

HIDDEN PEAK (8068 m) je »padel« Amerikancem v naročje in sicer 4. julija 1958. V »jurišni navezi« sta bila Pete Schoening in Andy Kauffman. Ameriško ekspedicijo je vodil Nick Clinch. Ostneta torej samo še dve trdnjavi najvišje himalajske fronte — Dhaulagiri (8172 m) in Šiša Pangma (8013 m).

INTERNACIONALNI HIMALAJSKI KLUB je bil predmet razgovora na Festivalu gorniškega filma v Trentu. General Sir John Hunt in ruski alpinisti, ki so se festivala udeležili, so bili za to, da se tak klub ustanovi.

RAKAPOŠI (7790 m) se je vdal angleško-pakistanski ekspediciji, ki jo je vodil Michael Banks. Goro je prvi ogledoval Peter Aufschnaiter l. 1939, ko je skušal priti na Nanga Parbat. Ker se mu to ni posrečilo, je rekognosiral Rakapoši. Isto leto sta se C. H. Secord in M. Vyvyan mudila že okoli ledenika Kunyang. L. 1947 so bili tu spet Angleži in Švicarji (Kappeler, Gyr, Tilman, Secord) in so po zapadnem grebenu prodrli do višine 5700 m. Za l. 1959 se na Rakapoši odpravlja Raymond Lambert.

ITALIJANSKO EKSPEDICIJO v Sierro Nevado de Santa Marta v Kolumbiji je vodil seveda spet ing. Piero Ghiglione, ki je bil v Kolumbiji že l. 1956/57 in se je tedaj sam povzpel na Tairono (5000 m), na Cristobal Colon (5775 m) po južni steni in na Guardian (5295 m) po jugovzhodnem grebenu (to zadnje z mesticem Jezusom Zapata). V januarju in februarju l. 1958 je ing. Ghiglione vzel s seboj vodnika Pirovana, specialista za led in G. C. Canalija, strokovnjaka za suho skalo. 29. decembra je z letalom prispel iz Milana preko Pariza, Londona, New Yorka in Jamaice v Barranquillo v Kolumbiji. Od tu je s kolumbijskim letalom prispel v mesto Valledupar v vzhodno Sierro Nevado, področje Nevaditos v Picos Orientales, vzhodno od La Reina in Ojeda, kjer so še mnogi deviški vrhovi. Ekspedicija je prodrla po dolini Donacui s sedmimi mulami. Po petih dneh so prišli v vzhodno Reine (5538 m) in v višini 4600 m postavili temeljno taborišče. Od tu so izvršili naslednje ture: Koto ca 5000 m jugozahodno od Reine po severnem zaledenem razu, oba srednja vrhova Reine po ledeni severovzhodni steni (5538) in Ojeda (5490 m) po jugo-

vzhodnem grebenu. Ekspedicija je tako prispela v dolino Guatapuri, severno od doline Donačui. V višini 4700 m so uredili dve taborišči južno od Nevaditos in se povzpeli na vrhove, kakor sledi: Ojeda II, Punta Italia (5395 m) po zaledenem zapadnem grebenu, pet vrhov v Nevaditos, visokih 5100—5500 m, ki so jih krstili takole: Citta di Milano, Citta di Pavia, Punta Brig, Punta Pietro in Citta di Bergamo. Konec januarja so na prevalu Donačui v višini 4800 m spet postavili šotore in se povzpeli na 12 vrhov nad 5000—5400 m, same težke ledene in kopne ture. Za zaključek so traverzirali Sierro s severovzhoda proti jugovzhodu po smeri Cundua. V 40 dneh so v Sierri postavili 15 šotorišč, posneli barvni film in zbrali precejšnjo znanstveno bero. 21. febr. je bil stari Ghiglione, ki se mu bliža osmi križ, spet v Milanu.

ISTI GHIGLIONE je bil junija 1958, torej istega leta z Angleži na Disteghil Saru v Karakorumu kot vodilni član mešane ekspedicije obenem z Alfredom Gregoryjem. Drugi člani ekspedicije so bili Dennis Davis, dr. Keith Warburton in John Cunningham. Zadnja dva sta se tedaj pravkar vrnili iz angleške odprave v Antarklido. Gregory in Ghiglione sta startala iz Londona v Karači, ostali pa so potovali z ladjo iz Liverpoola. Davis pa je prišel za ekspedicijo, ko je bila ta že na ledeniku Hispar. Iz Karačija so krenili z letalom v Ravalpindi in Gilgit, nato pa v Hunzo in Nagar ob reki Hunza do Hisparja, poslednjo vas, odkoder so začeli prodirati v visokogorje Disteghil—Sara. Tu so najeli 100 nosačev in 10 visokogorskih nosačev iz plemena Hunza. Preko ledenika Konyang, ki je severni odep ledenika Hispar, so 20. junija dosegli višino 4600 m na gornjem Kanyangu in tu postavili temeljno taborišče. V treh tednih so postavili štiri taborišča (5300, 6200, 6600 in 7100 m), vse na južni ledeni strani Disteghila. Ves čas so jih ogrožali plazovi, en plaz jim je razdejal taborišče I v višini 5300 m, drugi je pridrl skoro do temeljnega taborišča, ki je bilo 4,5 km oddaljeno od pobočja Disteghila. Vendar so steno kljub temu premagali. Davis in Warburton sta 18. julija dosegla višino 7300 m na sedlu Širnašal. Tedaj jih je presenetil sneg. Snežilo je 4 dni in 4 noči, kar je pomenilo umik in to tvegan, vendar so ga izvršili, ne da bi jih zadela kaka nezgoda. Hunze se niso obnesli v velikih višinah, tako da so velike tovore morali nositi sahibi.

CIMA GRANDE DI LAVAREDO je imela poleti 1958 v svojem severnem boku nemško-avstrijsko navczo, ki se je »presvedčala« po novi smeri na vrh. Smer naj bi popravila slovit »Via Comici — Dimai«, ki so jo leta 1933 od 12.

do 14. avgusta potegnili Comici, G. in A. Dimai in je njen opis še isto leto izšel v Rivista Mensile na str. 521. Nemci in Avstrijci so imeli baje sveder na baterijo, s katerim so si vrtali luknje v navpično steno. V alpinističnih krogih so to ravnanje upravičeno kritizirali, saj so doslej veljale klinom v glavnem le prirodne špranje, raze in razice. Z električnim svedrom, svedrovci, svedrniki ali vrtavniki (Bohrhaken) res ni pretežko krčiti »pot« po vertikalah, ki jih z dosedanjimi plezalskimi sredstvi niso načenjali. Nemci so že odločno zanikali, da bi take priprave uporabljali.

POČITNICE so v Švici nanovo uredili po sodobnih medicinskih, higienskih in pedagoških načelih. Potreba po dopustih raste obenem z rastočo industrializacijo dežele, ki prinaša s seboj koncentracijo prebivalstva. L. 1850 je imela Švica le 6,4% prebivalstva v osmih mestih z nad 10 000 prebivalci. L. 1950 pa je živelo že 36,5% prebivalstva v mestih. L. 1910 je bilo v Švici le 11,9% takih tvornic, ki so dopuščale svojim delavcem in nameščenecem dopuste, l. 1954 pa je takih tvornic 99,7%, torej skoraj vse. Vendar mnoge družine ne gredo na počitnice, ker nimajo dovolj sredstev. Zato je treba počitnice tako urediti, da se z njimi lahko okoristi tudi mali človek. Zato je treba podaljšati čas počitnic in s tem poceniti turistične usluge. To je socialna stran počitnic, utemeljujejo Švicarji. Namen počitnic je, da se prilagode šoloobveznim otrokom. Doslej je bilo v Švici takole: V Bernu so imeli otroci pet tednov poletnih počitnic, v Lausanni sedem, v Ženevi deset itd. Počitnice so krčili na zahtevo šolnikov, ki so trdili, da predolge počitnice škodujejo učnemu uspehu. Zdravnik dr. P. Lauener je v knjigi Erlebte Schulprobleme dokazal, da so učenci za učenje najbolj pripravi od septembra do februarja, medtem ko otrok v marcu že začneja čutiti utrujenost. Mnogi drugi pediatri, higieniki in šolski zdravniki so potrdili, da so daljše poletne počitnice za psihofizični razvoj nujne. Zato v Švici predlagajo 39 tednov učnega dela in 13 tednov počitnic na leto, na vsakih 8 tednov 1 teden počitnic (oktobra, decembra, februarja, aprila po en teden), medtem ko naj bosta julij in avgust popolnoma prosta. Šolsko leto bi bilo tako razdeljeno na šest obdobj po dva meseca. Tromeščja bi s tem odpadla. Ideja ni napačna, vendar se ji upirajo ne samo šolniki, marveč množice staršev, češ da bi tako razdeljeno šolsko leto škodilo izobraževalnemu procesu. No, mi prav zdaj čutimo, kako je vsaka šolska reforma težka, zato se nič ne čudimo, če v Švici pripravljajo obširno prepričevalno kampanjo za to, da bi uveljavili gornji predlog.

Društvene novice

ZBOR PLANINCEV NA UČKI

V okviru proslave 80-letnice planinstva na področju okraja Reke je okrajni planinski odbor na Reki organiziral v nedeljo dne 5. oktobra 1958 pri planinskem domu na Učki (925 m) zbor planincev reškega področja, združen z odkritjem spominske plošče. Pri tej priložnosti so na slovesen način odprli tudi planinski dom na Učki, medtem ko je zaradi izredno slabega vremena odpadel množični obisk vrha Učke (1396 m) in partizanskih taborov.

Planinski dom na Učki še ni popolnoma urejen in ima za zdaj poleg spodnjih prostorov – kuhinje in jedilnice – urejeno samo eno sobo z dvema posteljama. Dom je prevzelo v upravljanje od ObLO Opatija tamkajšnje planinsko društvo, ki se bo potrudilo, da bo dom čimprej služil planinstvu.

Po končani uradni proslavi, na kateri je bilo navzočih nad sto planincev, med njimi tudi zastopniki PZS, se je vršila seja okrajnega odbora, na kateri so razpravljali predvsem o gospodarskih vprašanjih tega področja.

PLANINSKI DOM NA KLEKU (1652 m). V nedeljo, dne 12. X. 1958 je bil izročen svojemu namenu planinski dom na Kleku, ki ga bo oskrbovalo PD KLEK v Ogulinu.

II. MEDNARODNA RAZSTAVA PLANINSKIH SLIK V DOMODOSSOLI (ITALIJA). Club Alpino Italiano Sezione di Domodossola je od 18. do 28. septembra 1958 organizirala II. mednarodno razstavo planinskih slik, na katero je povabila tudi PZS.

TABORJENJE MLADINSKEGA ODSEKA PD PREVALJE PRI BOBROVEM JEZERU. V vznožju Uršlje gore, ob lepem planinskem jezeru, imenovanem Bobrovo jezero, se je vršilo od 17. VIII. do 24. VIII. 1958 taborjenje mladinskega odseka PD Prevalje, ki je izredno lepo uspelo. Taborjenje je bilo namenjeno v prvi vrsti najmlajšim planincem – pionirjem. Na obronku jezera so bile postavljene lične platnene hišice, kjer so domovali prebivalci Bobrovega jezera.

Program taborjenja je bil vsak dan zelo pester in zabaven. Vršila so se razna predavanja, igre in podobno, pa tudi pohodi na bližnje vrhove. Najzanimivejši del dneva je bil taborni ogenj, kjer so se dnevno izražali neshetni primeri tabornega življenja.

Taborjenje, za katerega je vladalo izredno veliko zanimanje, saj je taborišče vsakodnevno obiskalo precej obiskovalcev, je vzorno vodil vodniški kader mladinskega odseka PD Prevalje. Taborilo je 42 pionirjev.

Vodniškemu kadru PD Prevalje, ki se stanovito trudi za vzgojo planinskega naraščaja in venomer išče nove načine in poti za doseg

Koča v Logarskem Kotu

svojega cilja, čestitamo k vzorni organizaciji tabora in mu želimo v tej smeri še nadaljnjih uspehov.

NOVA PLANINSKA KOČA V LOGARSKI DOLINI. PD Solčava si je že dolgo prizadevalo za tem, da bi si v Logarski dolini ustvarilo gospodarsko bazo za svojo postojanko na Klemenškovi planini, ki pa bi hkrati tudi služila planincem pri obisku Rinke, Okrešlja, Kamniškega sedla, Turske gore, Grintovca, Mrzle gore, Ojstrice, Planjave, Korošice, Robanovega kota itd. Ta priložnost se jim je ponudila letos julija, ko so se granitčarji izselili iz Logarjeve koče v tako imenovanem Logarjevem kotu. Na hitro so se pogodili za najem te koče in jo že dne 10. VII. 1958 izročili svojemu namenu. Nadmorska višina te postojanke je 950 m, njen naziv je Koča v Logarskem kotu, in je 1 uro hoda oddaljena od Doma v Logarski dolini, ki ga upravlja PD Celje, ter stoji nekoliko niže od slapa Rinke, t. j. ob prehodni poti, ki drži na Okrešelj. Dostopna je z motornim vozilom.

Kočo je zgradil leta 1939 kmet Franc Logar in je bila že od vsega početka namenjena planincem. Za časa vojne je bila oskrbovana kot planšarija, leta 1944 pa je bila v njej partizanska bolnica. Po osvoboditvi so jo uporabljali obmejni organi. Koča ima jedilnico, kuhinjo, točilnico in malo shrambo in deset sob, t. j. 6 sob s prostorom za eno posteljo

in štiri sobe s prostorom po dve postelji, medtem ko je v podstrešju prostora za dve skupni ležišči s skupno 30 ležišči. Za zdaj pa je na razpolago le 18 zasilnih ležišč. Društvo je prepričano, da mu bo do prihodnje letne sezone uspelo kočo dostojno opremiti.

Otvoritev se je udeležilo nad 300 izletnikov, med drugimi tudi funkcionarji Ob LO Mozirje, ki so pokazali za stvar polno razumevanje. Kočo je otvoril predsednik PD Solčava tov. Franc Kladnik.

PLEZALNI TEČAJ ALPINISTIČNEGA ODESEKA PREVALJE. Zadnje dni avgusta 1958 je alpinistični odsek PD Prevalje priredil na Raduhi plezalni tečaj za svoje člane in pripravnike. Na tečaj so bili povabljeni tudi člani mladinskega odseka, ki so se vabilu z veseljem odzvali, med ostalimi tudi dve mladinki. Člani odseka so bili inštruktorji mlajšim ter jih v prvih dneh vadili v osnovnih pojmih plezanja, postopoma pa prehajali na težje terene in vzpone.

Izvršenih je bilo precejšnje število vzponov od lažje do težje težavnostne stopnje, preplezane pa so bile tudi smeri, znane že iz prejšnjih let. Tečaj je zelo dobro uspel, saj je odsek s tem zopet pridobil nekaj novih ljudi, hkrati pa je mladini prikazal pot v razvoju alpinizma in udejstvovanja v plezalni tehniki. Tečajniki so bili nastanjeni v koči na Loki pod Raduho. Ob zaključku tečaja so si zadali nalogo, da bodo še letos priredili še več enodnevnihih plezalnih izletov ter se tako kar najbolje pripravili za zimsko sezono.

ZBOR NOVOSADSKIH PLANINCEV NA FRUSKI GORI. Planinska organizacija okraja Novi Sad je v počastitev stoletnice rojstva dr. Radivoja Simonovića (1858–1938) – pionirja hrvaškega planinstva – sklicala na dan 5. oktobra 1958 na Popovici na Fruski gori zbor planincev tega okraja. Dan prej so ob tabornem ognju udeležencem orientacijskega pohoda obujali spomin na tega velikega planinca, naslednjega dne pa je bil po povratku tekmovalnih ekip pri centralnem planinskem domu slovesen govor o stoletnici rojstva dr. Radivoja Simonovića. Pri tej priložnosti so tudi centralni dom na Popovici proglasili za »planinsko kočo dr. Radivoja Simonovića«. Istega dne so dr. Radivoju Simonoviću za stoletnico njegovega rojstva odkrili spominsko ploščo v Starih Ledincih in hkrati v Sremski Kamenici na hiši, v kateri je odrasel.

Ta jubilej je proslavilo tudi PD Sombor, ki nosi ime po tem velikem planincu. Dne 27. IX. 1958 je položilo venec na njegov grob v Somboru, zvečer pa organiziralo akademijo v veliki dvorani Delavskega doma. Naslednjega dne so priredili skupinski izlet na Batino, kjer so položili venec pred spomenik padlih partizanov.

GORSKI VODNIKI

PZS je doslej odobrila izvrševanje vodniških pravic naslednjim tovarišem, medtem ko se prošnje nekaterih še obravnavajo:

Joži Čopu z Jesenic, Javorniška 4, za nadelana gorska pota, za plezalne vzpone in za zimske visokogorske ture v Julijskih in Savinjskih Alpah ter Karavankah;

dr. Mihi Potočniku iz Ljubljane, Teslova 6, za nadelana gorska pota, za plezalne vzpone in za zimske visoke ture v Julijskih in Savinjskih Alpah ter Karavankah;

dr. ing. Francetu Avčnu iz Ljubljane, Lepi pot 32, za nadelana gorska pota, za plezalne vzpone in za zimske visokogorske ture v Julijskih in Savinjskih Alpah ter Karavankah;

Radu Kočevanju iz Kranjske gore (gimnazija), za nadelana gorska pota, za plezalne vzpone in za zimske visokogorske ture v Julijskih in Savinjskih Alpah;

Milanu Pintarju iz Ljubljane, Dražgoška 4, za plezalne smeri v Julijskih in Savinjskih Alpah;

Marjanu Keršiču-Belaču iz Ljubljane, Izanska 94, za nadelana gorska pota, za plezalne vzpone in za zimske visokogorske ture v Julijskih in Savinjskih Alpah;

Alešu Kunaverju iz Ljubljane, Kidričeva 14, za nadelana gorska pota, za plezalne vzpone in za zimske visokogorske ture v Julijskih in Savinjskih Alpah;

Francetu Zupanu iz Ljubljane, Orlova 13, za nadelana gorska pota, za plezalne vzpone in za zimske visokogorske ture v Julijskih in Savinjskih Alpah;

Tonetu Jegliču iz Ljubljane, Miklošičeva 17, za nadelana gorska pota in za plezalne vzpone v Julijskih in Savinjskih Alpah;

Ludviku Koširju iz Ljubljane, Križna 70, za nadelana gorska pota, v Julijskih in Savinjskih Alpah ter za plezalne vzpone v ostenjih Triglava, Jalovca, Mojstrovke, Stenarja in Skrlatice v Julijskih Alpah ter za vse plezalne vzpone v Savinjskih Alpah;

Romanu Herlecu iz Kranja, Naklo 91, za nadelana gorska pota v Julijskih in Kamniških Alpah ter v Karavankah in za plezalne vzpone v ostenjih Triglava, celotne Martuljkove skupine, Razorja, Prisojnika, Mojstrovke, Travnika, Šit in Jalovca v Julijskih Alpah ter Kočne in Grintovca v Kamniških Alpah;

Emilu Herlecu iz Kranja, Huje 17, za nadelana gorska pota v Julijskih in Kamniških Alpah ter v Karavankah in za plezalne vzpone v ostenjih Triglava, celotne Martuljkove skupine, Razorja, Prisojnika, Mojstrovke, Travnika, Šit in Jalovca v Julijskih Alpah ter Kočne in Grintovca v Kamniških Alpah;

Milanu Sari iz Ljubljane, Vipavska 25 za nadelana gorska pota in za plezalne smeri v Julijskih in Savinjskih Alpah;

Janku Blažaju iz Pirana, Ulica Sv. Petra 12, za nadelana gorska pota v Julijskih in Savinjskih Alpah;

Janezu Brofanu iz Mojstrane št. 131, za nadelana gorska pota in za plezalne smeri v Julijskih Alpah;

Avgustu Delavcu iz Mojstrane št. 160, za nadelana gorska pota v Julijskih Alpah;
 Marjanu Murovcu z Jezerskega št. 36, za nadelana gorska pota in plezalne smeri v Savinjskih Alpah;
 Stanku Klinjarju iz Mojstrane št. 85, za nadelana gorska pota v Julijskih Alpah;
 Stanku Jenku, Križe pri Tržiču, za nadelana gorska pota v Karavankah in Savinjskih Alpah.

PZS je društvom priporočila, da se v vseh primerih, kjer bi se pokazala za to potreba, obrnejo interesi direktno na imenovane tovarise, ki bodo nudili strokovno vodstvo in varno spremstvo. Vsi navedeni imajo posebne vodniške izkaznice, izdane od PZS, imena vodnikov pa so bila sporočena tudi vsem potovalnim agencijam. Društva so bila dalje naprosena, da o tem seznanijo članstvo, še posebej pa na to opozore člane, ki se bavijo z vodništvom, pa kot taki niso registrirani pri PZS. Priporoče naj jim, da takoj vložijo prošnjo za dodelitev vodniških pravic, ker brez dovoljenja ne smejo opravljati vodništva, sicer so disciplinsko odgovorni in jih je obenem prijaviti pristojni upravi za dohodke zaradi plačila dohodnine. Vsi vodniki imajo tudi vodniško tarifo, ki so jo dolžni na zahtevo interesentom pokazati.

DRUSTVENA PROSLAVA DVOJNEGA JUBILEJA PREDSEDNIKA PZS TOV. FEDORJA KOSIRJA. Planinska društva Slovenije so se 22. novembra 1958 zbrala na Celjski koči z namenom, da v ožjem planinskem krogu, v prijateljski družbi proslave 50 letnico življenja in 10 letnico predsedovanja tov. Fedorja Kosirja. Tisti sobotni večer je bil prav tako megljen in vlažen kakor večina lanskimi novembrskimi dnevi, vendar je Celjska koča ob 18 uri zvečer sprejela pod svoj krov nič manj kot 86 planincev. Kot domačin je goste pozdravil predsednik PD Celje, med njimi tov. dr. Marjana Breclja, člana Izvršnega sveta FLRJ, univ. prof. Borisa Zihlerja, zveznega poslanca, tov. Toneta Boleta, člana Izvršnega sveta LRS in tov. dr. Miha Potočnika, tajnika Ljudske skupščine LRS in načelnika GRS. Večera so se udeležili številni člani upravnega odbora PZS pod vodstvom sekretarja tov. Milana Zinauerja, zastopniki društev pa so prišli iz vse Slovenije, tako da je bil večer nekaka mala skupščina.

Domačin je nato na kratko povedal, da so se planinska društva za tak večer odločila v nevezanem pomenku na skupščini v Ravnah. Bil naj bi v Logarski, kasneje pa smo se odločili za Celjsko, ker je večini društev le bolj pri roki. Zastopniki društev naj bi na tovariškem večeru za počastitev jubileja povasovala po stari slovenski navadi in po občečloveških običajih, pa tudi zato, ker bolj kot h kateremu koli drugemu človeškemu udeleževanju spada ravno k goram in gorništvu tovarištvo in prijateljstvo – priznani vodilni evropski možje štejejo oboje med bistvene

sestavine tega športa. Delo v društvih ni odvisno samo od programov in dobrih sklepov, marveč tudi od vzdušja, v katerem se v njih gibljemo, od občutja, ki ga s svojimi človeškimi odnosi med seboj ustvarjamo.

Nato je v imenu prirediteljev prebral predsednik PD Celje poslanico planinskih društev, ki se glasi:

Dragi Fedor,

rad bi Ti napisal pristržno poslanico o tem, zakaj so se slovenski planinci odločili, da Te posebej povabijo v svoj krog, ko praznuješ svoj planinski in življenjski jubilej. Dobro vem, kolikšno delo je Planinska zveza Slovenije pod Tvojim vodstvom v desetih letih opravila, lahko si tudi predstavljam kaj pomeni nositi leta in leta odgovornost za delovanje organizacije, ki je letos doživela svojo 65 letnico. Ljudje, ki so ji stali ob zibelki, so danes le še redki in stoje na večeru svojega življenja. 65 let stoji v zavesti našega narodnega življenja in ga po svoje tudi bogati in v nekem smislu tudi oblikuje. Oči mnogih so uprte vanjo.

Razmišljam, zakaj si bil prav Ti posrečeno izbrana osebnost za predstavnika slovenske planinske organizacije. V hrbe si našel pot že kot otrok in ostal si jim do danes zvest, njim in vsem njihovim lepotam. Poznaš vsa naša ljuba gorska pota, okusil pa si kot gimnazijec tudi plezalsko slast, in z njo skrivnostno valjivost neuhojenih potov. Potem si se kot smučar uvrstil med najboljše slovenske smučarske tekmovalce in smučarje, ki jim je smučski sport neločljiv od planinstva, zastopnik tiste naše smučarske generacije, ki ne more in ne bo nikoli pozabila časov, ko so po naših kratkih slovenskih relacijah drdrali nabito polni smučarski vlaki. Kot smučarski tekmovalci si zastopal našo državo v Davosu in Cortini d'Ampezzo, se ukvarjal z mnogimi drugimi športi, nato so prišla službena mesta, ki so Te bolj ali manj trgala od gora in vsa tista leta, polna preizkušenj za slovenskega človeka, pred drugo svetovno vojno, ki si jim dal priroden zaključek v svojih partizanskih poteh. O enem od njih si nam pisal l. 1955, kratko, jedrnat po globoko občuteno, ko si tam od Kolpe zagledal zasneženi Triglav. Dve leti poprej pa si za organizacijo, ki jo enajsto leto vodiš, pribil: Naša organizacija je ponosna na svoj delež, ki ga ima v boju za nacionalno in socialno svobodo slovenskega naroda. S tem pogledom na planinstvo in njegovo materialno in idejno bogastvo si kmalu po osvoboditvi stopil na čelo Planinske zveze Slovenije kot osebnost, ki združuje v sebi, v svoji življenjski poti, v svojih najintimnejših željah in nazorih kvintesenco slovenskega planinstva z vso njegovo športno, domoljubno in narodno-obrambno vsebino.

To posebnost bi radi slovenski planinci na tem večeru počastili in ob tem pritrdili program, ki ga slovenska planinska organizacija ima: njen napredek v organizacijskem pogledu, da bi združila čim večje število naših delovnih

ljudi, v športnem pogledu, da bi čim več pomenila za rast, zdravje in razvedrilo našega ljudstva, da bi čim več pomenila na zunaj in se uveljavila v mednarodnem svetu, in v gospodarskem pogledu, da bi čim več pomenila pri razvoju našega turističnega gospodarstva. Ti, dragi predsednik, si pri vsem svojem delu kazal razumevanje za široki integral planinske dejavnosti, prav ta pa daje njeni organizaciji resnični družbeni pomen ter jo povezuje s politično, gospodarsko in kulturno aktualnostjo našega naroda in države. Na gore ne gledaš samo kot na športni playground, marveč tudi kot na osnovni kapital našega turizma, ki ni nič manj važen in nič manj obsežen kot morje. Njihova prvobitnost, njihova konfiguracija in arhitektura v pokrajini, etnografska in folklorno bogastvo hribovskih vasi, bizarnost flore in favne, bogastvo voda, bistrice in jezer in posebnost klime, vse to je za planinsko organizacijo prav tako važno, kot je alpinizem, planinstvo, smučarstvo, jamarstvo in lov. Prav tako kot žičnice, domovi, kočice, hoteli, bivaki, markacije, pota, zemljevidi, prospekti, in ne nazadnje – planinsko slovstvo v najširšem in najožjem pomenu besede. Slovenska planinska organizacija pa gleda na gore tudi kot na spomeniško področje NOB.

Evo, dragi tov. predsednik, zato, ker nam vse to predstavljaš, ker si nas k vsemu temu vztrajno in stanovitno navajal, zato smo se danes tu zbrali, da Ti iskreno čestitamo k desetletnici dela v planinski organizaciji in k petdesetletnici Tvojega življenja. Prišel si na razgledni vrh, na katerem se človek utegne očno domisliti, češ, ali je res tolikšen del poti že opravljen. Mislim pa, da je večja in spodbudnejša misel na prihodnost, ki Ti naj bo z izkušnjami prehojene poti, lažja, a kljub temu plodna, naši družbi koristna. Na tem razglednem vrhu življenja je lepo in daleč se vidi, da povzamem besedo jezerjanskega pastirja, ko so ga vprašali, zakaj hodi na Kočno. Lepo, jc, ozreti se na opravljeno delo, in daleč se vidi v perspektivo prihodnosti, ko se človek sprostí balasta mladostnih sanj in pričakovanj in se vpreže v realni voz neugonoljivega življenja.

Drugo desetletje po vojni poteka in nič ni čudno, če se vrsti obletnica za obletnico. Vse so imele in imajo namen, poudariti najprej pomen stvari, nato pa osebe, ki se z njo ukvarja in zanjo izgoreva. Ob Tvojem dvojnem jubileju pa bi radi poudarili tudi to, kako je uspešnost dela odvisna od osebnih lastnosti vodilnih ljudi, od načina, kako se lotevajo problemov in kakšni so do sodelavcev in do tovarišev v širokih planinskih navezah. Ivalični smo Ti za prijateljsko toplino, ki jo razširja do naše planinske javnosti, za dobrohotno presojanje in za razumevalno spodbujanje.

Pri tem sem Ti dolžan tudi osebno zahvalo za vse, kar si v desetih letih storil za napredek planinskega slovstva in posebej Planinskega Vestnika, ki je samo navidez zgolj

sopotnik planinskega dogajanja, v resnici pa ga s svojim obstojem tudi usmerja že s tem, ker je kakor tista nepretrgana pesnikova veriga »iz zarje v zarjo in od dne do dne.«

V imenu vseh planinskih društev, v imenu deset in deset tisočev članov, ki jih ta predstavlja, pa tudi v imenu tistega pol milijona ljudi, ki letno obiščejo naše gore, naj Ti s to poslanico izrečem najpriskrnejše čestitke in najboljša voščila k obema jubilejema, v imenu društev pa Ti obenem izročam v opombo na ta prijateljski planinski večer skromno darilo, ki naj Te spominja na Tvoje planinske sodelavce.

Na mnoga zdrava, krepka leta!

Po tem skupnem voščilu so predsedniku Koširju zastopniki nekaterih društev še posebej voščili in mu izročili iskrene čestitke svojih članov in spominska darila. Med drugimi mu je s svojo izvirno besedo voščil tudi tov. Joža Cop z Jesenic, v verze pa je svoje čestitke spletel tov. Ludvik Zorzut iz Kanala ob Soči, neutrudni, vneti in duhoviti improvizator, ki je v treh desetletjih in več s svojimi improviziranimi dovpti in domisljicami zabaval prenekatero širšo in ožjo planinsko družbo. Tudi to pot mu žilica ni dala miru. Jubilant Fedor Košir je nato v svojem nagovoru izrazil presenečenje nad pozornostjo planinskih društev ter se vsem svojim sodelavcem za delo v planinskih društvih priskrbeno zahvalil ter izročil po zastopnikih, ki so bili na večeru zbrani, pozdrave vsem članom planinskih društev.

Planinska tovarišija je posedela, razgovor se je razpletal, razpoloženje je bilo prijetno, za to pa je poleg tovariša Zorzuta poskrbel tudi znani humorist tov. ing. Jelenc. Prevladoval je vtis, da je imelo to prijateljsko srečanje planinskih aktivistov svoj pomen za njihovo delovanje.

T. O.

50 LETNICA ING. VINKA MODCA IN BORISA REZKA je 7. XI. 1958 zvalila v Kamniško Bistrico kakih 40 naših ljudi, ki jim je gora lep del življenjske vsebine. Prišli so iz vseh krajev Slovenije, da proslave 50 letnico življenja te znamenite slovenske naveze, ki je začela v Kamniških Alpah delovati sredi med obema vojnama in dosegla lep vzpon vsega slovenskega alpinističnega naprežanja.

Zbrano plezarsko tovarišijo iz predvojnih in povojnih let je pozdravil tov. Marjan Keršič-Belač in povedal, zakaj PZS prireja ta intimni, tovariški večer navezi, ki je dosegla življenjski vrh v neprekinjenem takem ali drugačnem delu za razvoj slovenskega planinstva. Izročil je obema jubilaroma skromni, praktični darili. V imenu PZS je navezi čestital dr. Miha Potočnik, član prav tako znamenite naveze iz Julijcev, za duhovito, kleno besedo in iskreno željo, da bi tudi takle shod plezalcev pomenil vzpodbudo za nove in nove

storitve v naših gorah. Nato je čestital obema plezalcema ing. Karel Tarter, pred vojno znan plezalec iz bistriške plezalske družine, za njim pa tov. Vlasto Kopač, eden naših najboljših poznavalcev Grintovcev. Za čestitke se je zahvalil ing. Vinko Modec z jedrnat besedo, da je pri vsem svojem alpinističnem delovanju prepuščal literarno stran spretnemu jeziku in persu Borisa Režka, ki je vklesal svoje ime ne samo v stene, marveč tudi v hram slovenske planinske literarne kulture s knjigo »Svet med Grintovci«, z uvodom v Gregorinovo knjigo »Blagoslov gora« in s celo vrsto opisov, član- kov, novel, črtic, ki so izšle v Planinskem Vestniku.

Večer je potekel v prijetnem, tovariškem razpoloženju in soglasju dveh slovenskih plezalskih generacij, srednje in mlade – najmlajša pa je bila v duhu gotovo tudi navzoča. Naj med navzočimi imenujemo še dr. ing. Franceta Avčina in dr. Dara Dolarja. Prišli so tudi brzojavni pozdravi, saj so bile vodilne osebnosti slovenske planinske organizacije na športnem kongresu v Beogradu. Navzoči so bili tudi domačini, med njimi nekdanji oskrbnik v Kamniški Bistrici Peter in oskrbnik na Vel. planini Andrejko in Jerineček. Prav je, da omenimo tudi Čmrija-Kremžarja, čigar harmonika je tudi to pot vzdigovala streho stara, »prestarega« bistriškega doma.

Naj bi ta jubilej obenem z drugimi takimi in podobnimi pomenil močan vzvod za nov povzdig slovenskega plezilstva in planinstva!

T. O.

»ZLATA« NAVEZA

Planinska zveza Slovenije je izročila konec leta 1958 dr. Mihi Poločniku in dr. Stanetu Tomlinšku zlati častni znak. Pred njima so dobili to odlikovanje samo Gorska reševalna služba pri PZS in devet najbolj zasluženih slovenskih planincev, od katerih je bil prvi njun davni plezalski tovariš in prijatelj Joža Čop. Joža nosi zlati znak PZS že pet let, odkar so si »izmislili« to reč, sedaj pa je z vso spodobnostjo in veseljem napravil prostor zraven sebe tudi Mihi in Stanetu.

Tako so vsi trije združeni še v znamenju našega najvišjega planinskega odlikovanja kakor jih je toliko let vezala plezalna vrv v mnogih stenah in smereh, tudi v takšnih, kjer so prvi božali njihove skale.

Postali so »zlata« naveza – dva »pravdarska dohtarja« ob jeseniškem kovinarju.

Med seboj se poznajo – bolj malo po lepih besedah in toliko več po pogumnih dejanjih in tovariški zvestobi – že skoraj 35 let. Koliko ljudi in dogodkov se je že prečedilo mimo njih skozi ta čas, koliko veselih, včasih pa tudi neveselih doživljajev se je vtisnilo v njihov spomin!

Za velik parizar bi se nabralo klinov, ki so peli pod njihovimi kladivi v naših stenah in precej kilometrov vrvi je preteklo skozi vponke in preko njihovih ramen, ki so bili sami svoja »zavarovalnica«, kadar se jim je zdelo, da jih oprežuje »ta bela« izza kakšnega roba in ugiha, po čem so njihova življenja.

Ob takih priložnostih so mogli pogledati drug drugemu v dušo in spoznati do konca svojo vrednost, ki se v gorah ne meri z diplomami in naslovi, ampak z odkrito poštenostjo, zdravo pametjo, pravično korajžjo, pa tudi z žrtvami, ki ne vprašajo za zdravje in življenje, če tako nanese.

Prva sta začela plezati Joža in Stane. Miha je bil takrat še »mladoleten«, po letih in po planinskih izkušnjah, pa je moral nekaj časa počakati. Ko pa ga je vzel Joža v družčino, je postal kmalu mojster, katerega je tudi Joža kot njen poglavar močno »obračal«. Stane je bil navadno bolj skromen, čeprav bo njegovo ime s prvenstveno smerjo čez severno steno Špika (leta 1926) trajno stalo zapisano ne samo v naši – ampak tudi v svetovni alpinistični literaturi. Stane je skoraj vedno kot drugi nosil na težjih prehodih nahrbtnik še za prvega in tega zanesljivo varoval. Bil je nepogrešljivi del naveze, ki si je s številnimi prvenstvenimi vzponi, zlasti z gorenjsko smerjo in Zlatorogovimi policami v severni Triglavski steni, za vedno pridobila dostojen in viden prostor v zgodovini slovenskega alpinizma.

Stanko Hribar

iz občnih zborov

PD KOBARID. Občni zbor tega društva se je vršil dne 15. IV. 1958 v prostorih hotela ZVEZDA ob navzočnosti 53 članov.

Aktivnost UO ni bila taka kot v preteklem letu. Sicer pa tudi ni nič čudno, če upoštevamo, da so se nekateri odborniki v celem letu udležili le ene same seje upravnega odbora, svoj delež k temu pa je doprinesla tudi predsednikova bolezen. Kljub vsemu pa je bil zelo aktiven gospodarski odsek pod vodstvom društvenega gospodarja tov. Pajnta Joška.

V primerjavi s prejšnjim letom je članstvo poraslo za 17 članov. Medtem ko je društvo

v letu 1956 vključevalo 148, se je število članov v letu 1957 povečalo na 165 članov. Na novo so pridobili 18 mladincev in 6 pionirjev, zaradi raznih premestitev in podobno pa so izgubili 7 članov. Zaradi znanih težav s prevoznimi sredstvi so nekoliko trpeli tudi skupinski izleti, vendar pa so kar pridno obiskovali Triglav, Mangrt, Kanin, Krn in Stol. Iz spominske knjige na vrhu Krna je razvidno, da je samo ta vrh obiskalo preko 100 kobarških planincev, ki so v skupinah ali posamično prihajali in odhajali dalje proti Komni in Triglavu. Nepozaben pa jim je ostal sku-

pinski izlet na Matajur po italijanski strani, katerega se je udeležilo 25 članov. Ta izlet so organizirali skupno s čedadskimi planinci, ki imajo na Matajurju svojo planinsko postojanko. Članstvo si je pri tem ogledalo vse slovenske beneške vasi, kjer so bili od domačinov navdušeno pozdravljeni. Posebna skrb in postrežljivost kakor tudi gostoljubje, ki jim ga je nudilo PD Cedad, jim bo ostalo v trajnem spominu. Občutili so, da so res v družbi planincev, ki ljubijo naravo ter goje tovarništvo med planinci. Sklenili so, da bodo te stike okrepili, saj bodo s tem tudi prispevali k izboljšanju odnosov in zblizanju med narodi. Za čedadске planince je društvo organiziralo tri izlete, in sicer na Krn ter preko Krnskega jezera v Lepeno, drugega na Mangrt, tretjega pa v Trento in na Triglav. Vsakega izleta se je udeležilo od 25 do 30 čedadskih planincev, vodiče pa je dalo na razpolago PD Kobarid.

Dom na Vrsnem, ki je v oskrbi tega društva, je v letu 1957 obiskalo po vpisni knjigi 592 planincev, od tega 495 članov. V celotnem številu obiskovalcev je všteti 206 domačinov, 52 iz Ljubljane in okolice, 46 z Jesenic in z Gorenjske, 65 iz Nove Gorice, 170 iz ostalih krajev Slovenije, 28 iz drugih republik in 24 Italijanov. Društvo meni, da bo moralo temu domu posvetiti več pozornosti, saj je ena izmed važnih izhodiščnih točk iz Soške doline za Krn in za druge daljše ture, tako na Krnsko jezero čez Lepeno na izvir Soče, na Bogatin in preko Komne k Bohinjskemu jezeru ali še dalje na Triglav. Izpopolniti bo moralo tudi markacije. Markacija iz Kobarida preko Drežnice na Krn še vedno ni v zadovoljivem stanju. Čeprav je bila lansko leto na novo markirana ta pot, še vedno ni dovolj pregledna, kar povzroča planincem, posebno pa tujcem, precej preglavic in izgubo časa. Markirati bodo morali tudi pot na Stol ter napraviti primerno propagando tudi za ta naš najzapadnejši vrh, da bo pridobil na obisku.

Z oskrbniki društvo nima sreče. Čeprav je društvo v maju 1957 menjalo oskrbnika, je zaključni račun zopet pokazal primanjkljaj. V zvezi s tem je društveni nadzorni odbor, ki je podal o delu društva Izčrpano poročilo, predlagal več ustreznih sklepov, ki naj zagotovijo društvu solidno poslovanje Doma na Vrsnem. Društvu je tudi priporočil, da bi se UO večkrat sestajal, zlasti pa v glavni letni sezoni.

PD ILIRSKA BISTRICA. Občni zbor je bil kar dobro obiskan, zastopani pa so bili tudi garnizon JLA, nižja gimnazija in osnovna šola, TVD Partizan, občinski komite ZKS, osnovna šola iz Jelšan, PD Sežana in ostale množične organizacije in podjetja. Pravzaprav je bil to ustanovni občni zbor tega društva, saj društvo že nekaj let ni sklicalo občnega zbora. Tako je ugotovil tudi organizacijski sekretar PZS tov. Mirko Feth, ki je v svojem nagovoru med drugim zaželel društvu več sreče in uspehov, kot jih je imelo doslej. PD Koper je svoj izostanek brzojavno opravičilo, hkrati pa izra-

žilo željo, da bi se društvo organizacijsko utrdilo in uspešno delalo.

V poročilu UO, ki ga je prečital bivši društveni predsednik tov. Igor Klanšek, je bilo rečeno, da je društvo v zadnjem času popolnoma zamrlo. Vzrok za to je iskati tako v UO samem kot v članstvu, predvsem pa pri članih upravnega odbora, ki za delo društva niso pokazali nikakega zanimanja, kar je med drugim rodilo tudi posledico, da za leto 1957 sploh ni bila pobrana članarina. Da je prišlo do občnega zbora se je zahvaliti starim članom, predvsem tov. Milanu Sajnu, ki so uvideli nujnost pozitivne društvenega dela, saj ima Ilirska Bistrica z okolico in notranjskim Triglavom – Snežnikom – vse pogoje za planinsko udejstvovanje.

Diskusija, ki je sledila poročilu UO, je bila zelo razgibana in je pokazala, da ima planinstvo dosti vnetih privrženecv. Diskutanti so izrekli vrsto predlogov, ki naj poživijo društveno delo, popravijo storjene napake in postavijo društvo zopet na raven, ki mu pripada. Snežnik in njegova okolica se ponašata z bujnim planinskim cvetjem, med tem celo z nekaterimi redkimi primeri. Obstaja še vrsta drugih izletniških točk, ki jih bo moralo društvo s skupnimi naporii urediti. Izrekli so tudi željo po postavitvi oziroma obnovi primerne zavetišča na vrhu Snežnika, ker je bivša italijanska vojašnica v popolnem razsulu in nimajo planinci nobenega kotička, kamor bi se lahko umaknili pred neurjem in podobno. V zvezi s tem pa bi se moralo društvo tudi potruditi, da bi oskrbelo redni prevoz na relaciji Ilirska Bistrica-Svinščaki, kar predstavlja sicer pet ur hoje. Nadaljna adaptacija doma na Svinščakih je bila ustavljena, ker je komisija ugotovila, da preostalo zidovje bivšega doma ni več toliko odporno, da bi se moglo nadaljevati z gradbenimi deli. Zato bodo stavbo popolnoma porušili in v bližnji bodočnosti zgradili nov dom. Za novo zavetišče na vrhu Snežnika je društvo že prejelo din 100 000 od Komisije za povezavo primorskih PD v Kopr, enak znesek pa ima v to svrhu tudi ObLO Ilirska Bistrica, ki je ta sredstva prejelo od gostinstva v Postojni. Razčistiti bodo še morali vprašanje din 50 000, ki jih je svoječasno odobril za te namene ObLO Ilirska Bistrica, pa jih bivaše društveno vodstvo ni izkoristilo ter nakazilo za 100 m³ lesa, ki ga je društvu tudi že prej nakazalo Gozdno gozdarstvo, pa ni bilo izkoriščeno. Predlog za gradnjo zavetišča so vsi člani kot zastopniki ObLO, obč. komiteja ZKS, ostalih množičnih organizacij in podjetij tople pozdravili ter tudi ponudili svoje sodelovanje. Pomoč pri gradnji je obljubil tudi predstavnik JLA.

Novoizvoljenemu odboru načeljuje profesor tov. Drago Klinc, v njem pa so zastopani še predstavniki mladine, JLA, šole in raznih podjetij. Po navdušenju na občnem zboru smemo sklepati, da bo novoizvoljeno vodstvo znalo pritegniti nase članstvo in uspešno delalo.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!
Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

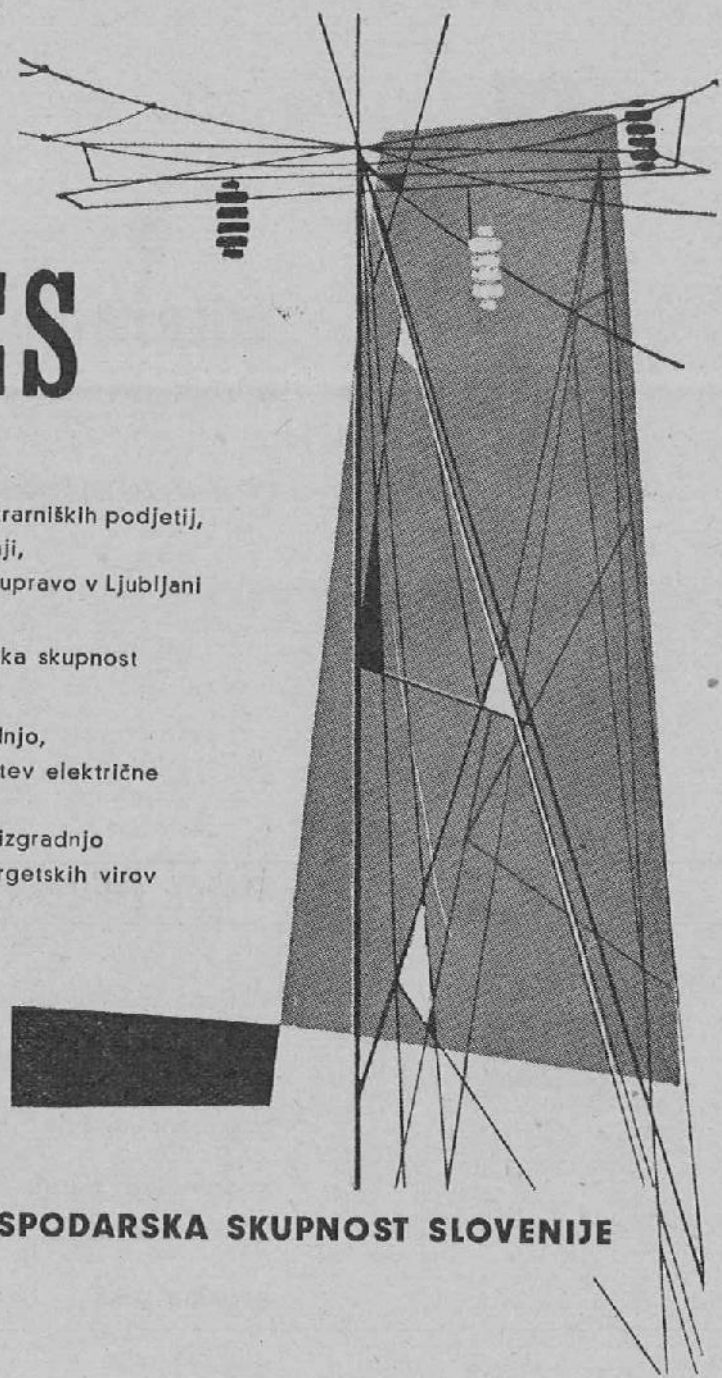
UVOZNO IN TRGOVSKO PODJETJE

Slovenija-avto

Ljubljana, Prešernova c. 40

UVOZ IN PRODAJA NA VELIKO:

motornih vozil vseh vrst
nadomestnih delov za motorna vozila
dvokoles in njih nadomestnih delov
avtogum
splošnega in električnega avtomateriala
avtomobilskega orodja in pribora
ter gradbenih strojev domače proizvodnje

ELES

združuje 12 elektrarniških podjetij,
podjetje v gradnji,
elektroprenos in upravo v Ljubljani

Elektrogospodarska skupnost
Slovenije

skrbi za proizvodnjo,
prenos in razdelitev električne
energije;
skrbi pa tudi za izgradnjo
novih elektroenergetskih virov

ELEKTROGOSPODARSKA SKUPNOST SLOVENIJE

Mariborska livarna

MARIBOR

Heroja Jevtića št. 11

Telefon: 24-13, 25-12

Naši proizvodi:

vlečena medenina

odlitki barvnih kovin

gradbeno okovje

vodovodne, parne, sanitarne
in vinogradniške armature

kopalne peči

gibljive cevi

razni odpreski in kovanci

PREDILNICA — SUKANČARNA — TKALNICA — BELILNICA — BARVARNA — APRETURA

bombažna predilnica in tkalnica

tržič

PROIZVAJA

kvalitetne bombažne tkanine:
surove in beljene v širini od 70 do 200 cm,
Industrijsko prejo
do številke Nm 50,
prejo za domačo obrt in sicer mulle,
double, knitting in hardwater

Železarna JESENICE

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE